lumea

Nr. 47 (264) 14 NOIEMBRIE 1968

sumar

EDITORIAL

2 Dialog cu America Latină. *Eugen Pop*

3 SĂPTĂMÎNA în telegrame. *Rodica Dumitrescu*

DE LA CORESPONDENȚII ȘI TRIMIȘII NOȘTRI SPECIALI

7 NEW YORK. În comisiile Adunării Generale a O.N.U. *George Serafin*

19 CARACAS. În preajma alegerilor. *Aurelian Nestor*

ARTICOLE

5 Washington. Cele „11 săptămîni lungi". *Felicia Antip*

8. Mișcarea de eliberare africană asaltează bastioanele colonialismului. *Basil Davidson*

10 Dilemele stîngii necomuniste franceze. *Florica Șelmaru*

12 Saigon, instabilitate politică cronică. *Dumitru Constantin*

14 Revirimentul biafrez, surse și implicații. *Corneliu Vlad*

18 Preocupări în învățămîntul britanic. *Patrick Gordon Walker*

22 Automobilul — „cursa infernală" și „cursa invizibilă". *Ilie Șerbănescu*

INTERVIUL NOSTRU

12 NGUYEN DUC VAN, șeful reprezentanței F.N.E. din Vietnamul de sud în România

REPORTAJ PE GLOB

16 Între Ommegang și Atomium. *Fred Mahler*

PE URMELE ISTORIEI

20 Unirea — deziderat secular al poporului român. *Dr. Vasile Netea*

24 Onassis își extinde imperiul.

CONTRAPUNCT

25 Greșeala lui Jackie. *Art Buchwald*

PUNCTE DE VEDERE DIN PRESA MONDIALĂ

26—30 The New York Times, The Christian Science Monitor, Le Monde, L'Unita, International Herald Tribune, Le Soir, Jeune Afrique, Al Ahram.

PROFIL

30 MITCHELL WILLIAM SHARP, ministrul afacerilor externe al Canadei.

POȘTA REDACȚIEI (31-32)

În acest număr:

„11 SĂPTĂMÎNI LUNGI" la Casa Albă

pag. 5

DILEMELE STÎNGII NECOMUNISTE FRANCEZE

pag. 10

REVIRIMENT BIAFREZ?

pag. 14

Reportaje și corespondențe speciale:

New York ◆ Bruxelles ◆ Caracas

Art Buchwald

GREȘEALA LUI JACKIE

pag. 25

DE LA „STRĂMOȘUL" BEAU DE ROCHAS LA AUTOMOBILUL ELECTRIC

pag. 22

Dialog cu America Latină

Cunoașterea reciprocă mai bună dintre națiuni a devenit, în timpurile noastre, un element esențial al conviețuirii internaționale, o premisă de cea mai certă valoare a unor raporturi normale, reciproc avantajoase între state. Dialogul politic s-a confirmat ca o necesitate, atît pentru comunicarea valorilor materiale și spirituale ale civilizației contemporane — la care fiecare popor își aduce contribuția proprie, prezentînd interes și un anume grad de utilitate pentru alte popoare — cît și pentru consolidarea unor relații de încredere și stimă reciprocă, facilitînd acea cooperare internațională reală și eficientă pe care o reclamă asigurarea păcii.

Actualul moment al relațiilor României cu țările latino-americane marchează — pe planul relațiilor bilaterale — continuarea și amplificarea acestui dialog, eforturile pentru găsirea, în comun, a acelor teme care pot înlesni multiplicarea direcțiilor de dezvoltare a colaborării. Vizita, în mai multe țări latino-americane, a delegației guvernamentale române, condusă de Gheorghe Rădulescu, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, urmată de vizita ministrului de externe, Corneliu Mănescu, s-au desfășurat în climatul continuității unor vechi tradiții ale legăturilor dintre România și țările latino-americane, legături care — stimulate de afinități de limbă și de cultură — își găsesc în prezent noi forme de manifestare concretă în dezvoltarea relațiilor economice, politice, culturale și tehnico-științifice.

Vizitele la care ne referim, desfășurate în numeroase țări latino-americane (Argentina, Brazilia, Chile, Columbia, Ecuador, Mexic, Peru, Uruguay, Venezuela), ilustrează încă o dată posibilitățile de colaborare între țări și popoare chiar foarte depărtate ca situare geografică. Este cunoscut că România, punînd în centrul activității sale internaționale dezvoltarea legăturilor de prietenie și alianță cu țările socialiste, acordă atenție, totodată, extinderii relațiilor sale cu toate țările lumii pe baza principiilor a căror respectare constituie etalonul conduitei constructive în viața internațională : independența și suveranitatea națională, neamestecul în treburile interne, avantajul reciproc, egalitatea deplină în drepturi.

Spiritul comunicatelor comune semnate pe parcursul celor două vizite reliefează convingerea în valoarea etică și practică a acestor norme ale relațiilor internaționale. Dezvoltarea relațiilor României cu țările latino-americane se desfășoară pe orbita acestor principii, iar atașamentul față de ele generează creșterea autorității și prestigiului țării noastre și pe continentul de la sud de Rio Grande. Atmosfera cordială în care s-au desfășurat vizitele oamenilor politici români în țările latino-americane, primirea călduroasă care li s-a făcut exprimă ecoul larg al prestigiului României în lume, aprecierea de care se bucură activitatea sa internațională. În convorbirea cu vicepreședintele Consiliului de Miniștri, Gheorghe Rădulescu, președintele Republicii Chile, Eduardo Frei, spunea : Prețuim în mod deosebit contribuția României la promovarea spiritului de înțelegere și colaborare necesar păcii și destinderii internaționale. La rîndul său, ministrul de externe al Argentinei, Nicanor Costa Mendez, exprima omologului său român, Corneliu Mănescu, aprecierea și stima de care se bucură în țara sa politica externă promovată de România.

În țara noastră se manifestă, de asemenea, prețuire pentru inițiativele constructive ale multor state latino-americane în viața internațională, sînt urmărite cu interes eforturile acestor țări pentru un ritm mai rapid al dezvoltării economice, corespunzător aspirațiilor naționale.

În acest cadru de principii și stimă reciprocă, România a semnat cu mai multe țări latino-americane acorduri bilaterale privind schimburile comerciale și acorduri referitoare la cooperarea economică și tehnică dintre ele. Intensificarea relațiilor noastre cu aceste țări este ilustrată, de asemenea, de noile acorduri în domeniul cultural și științific. Nu ne vom opri asupra prevederilor concrete ale acestor acorduri — cunoscute deja cititorilor noștri — ci asupra unor semnificații pe care le degajă.

Experiența a dovedit, încă o dată, utilitatea explorării unor noi posibilități de colaborare în cele mai variate domenii ale relațiilor dintre state, și rolul pe care îl au în acest proces contactele între oamenii politici, vizitele reciproce, în urma cărora asemenea relații pot dobîndi o arie de exprimare mai largă, avantajoasă ambelor părți. În Venezuela, de pildă, cercurile economice au apreciat cu interes propunerea șefului delegației guvernamentale române cu privire la livrarea unor instalații și echipamente pentru noi întreprinderi industriale, cu plata în produse ale întreprinderilor respective sau cu alte produse venezuelane. Presa latino-americană a subliniat importanța acestei modalități a cooperării economice, avantajoasă pentru țările în curs de dezvoltare.

Acordurile comerciale și cele de cooperare tehnico-economică încheiate între România și o serie de țări latino-americane prevăd dezvoltarea colaborării în domeniul minier, petrolier, al mecanizării agriculturii și în alte sectoare, creîndu-se, astfel, un cadru mai larg pentru schimburi care corespund intereselor economice ale României și ale statelor cu care a semnat acordurile amintite.

Dezvoltarea și diversificarea relațiilor României și ale altor state socialiste cu țările latino-americane pot fi privite și ca efecte ale eforturilor întreprinse pe plan internațional pentru înlăturarea barierelor artificiale prin care „războiul rece" împiedicase contactele dintre țări cu regimuri sociale diferite. „Este indispensabil ca aceste anacronisme să fie depășite" — scria recent ziarul „Clarin" din Buenos Aires, într-un editorial intitulat „Comerț cu toți". În convorbirile avute cu vicepreședintele Consiliului de Miniștri al României, Gheorghe Rădulescu, președintele Columbiei, Carlos Lleras Restrepo, și președintele Uruguayului, Jorge Pacheco Areco, au exprimat dorința guvernelor din țările respective de a se lărgi și consolida relații multilaterale cu țara noastră. Cu prilejul vizitei lui Corneliu Mănescu, „Jornal do Brasil" a publicat un articol de fond în care, de asemenea, se menționa faptul că „în condițiile situației internaționale actuale relațiile normale și permanente între state cu regimuri politice și structuri sociale diferite constituie un imperativ al realității". Convorbirile dintre ministrul de externe român, Corneliu Mănescu, și înalte personalități ale vieții politice din țările vizitate au scos în evidență reale perspective ale dezvoltării relațiilor României cu aceste țări. În cursul convorbirii cu ministrul nostru de externe, președintele Argentinei, Juan Carlos Ongania, și-a exprimat satisfacția față de evoluția relațiilor dintre România și Argentina, față de perspectiva diversificării și lărgirii acestor relații.

Perspectivele noi ale dezvoltării legăturilor multiple dintre România și o serie de țări latino-americane se reflectă și în extinderea relațiilor diplomatice dintre ele. Într-un viitor apropiat, la București și Bogota se vor deschide ambasade în virtutea acordului încheiat anul trecut cu privire la stabilirea de relații diplomatice între Columbia și România. Tot recent, Republica Socialistă România și Republica Peru au hotărît să stabilească relații diplomatice la rang de ambasadă. Mărți s-a anunțat stabilirea de relații diplomatice între România și Ecuador.

Dialogul României cu țările și popoarele latino-americane conține teme, idei, realizări și proiecte pe care vizitele vicepreședintelui Consiliului de Miniștri, Gheorghe Rădulescu, și ale ministrului de externe, Corneliu Mănescu, le-au exprimat cu claritate și eficiență. Sînt caracteristici conferite acțiunilor diplomatice ale țării noastre de o politică externă activă concepută și promovată în interesul păcii și al înțelegerii între popoare.

Eugen POP

săptămîna

în telegrame

Varşovia

CONGRESUL AL V-LEA AL P.M.U.P.

Pentru a cincea oară în decursul celor 20 de ani ai existenţei sale, Partidul Muncitoresc Unit Polonez s-a întrunit, la 11 noiembrie, în Congres. Cel de-al V-lea Congres al P.M.U.P. coincide cu semicentenarul dobîndirii de către Polonia, în 1918, a independenţei sale şi, totodată, cu cea de-a 50-a aniversare a constituirii Partidului Comunist din Polonia, care, iniţial, purta denumirea de Partid Comunist Muncitoresc Polonez.

În raportul prezentat la Congres, W. Gomulka, prim-secretar al C.C. al P.M.U.P., a arătat că cei 24 de ani de construcţie socialistă au determinat o dezvoltare dinamică a economiei şi au adus schimbări radicale în viaţa poporului polonez. După ce a vorbit de problemele actuale ale vieţii economice, ale muncii ideologice şi cultural-educative, W. Gomulka s-a oprit asupra unor aspecte ale situaţiei internaţionale.

În legătură cu problema vietnameză, raportorul a arătat că, în prezent, după cinci ani de uriaşe eforturi militare ale S.U.A., imperialiştii americani au fost nevoiţi să dea curs cererilor poporului vietnamez şi întregii opinii publice internaţionale cu privire la încetarea necondiţionată a bombardamentelor asupra teritoriului R.D. Vietnam. Acesta este un succes uriaş al eroicului popor vietnamez şi forţelor internaţionale ale socialismului. Polonia va acorda şi de acum înainte poporului vietnamez un sprijin şi un ajutor hotărît.

După ce a arătat necesitatea recunoaşterii de către R.F. a Germaniei a statu-quo-ului stabilit în Europa în urma celui de-al doilea război mondial, W. Gomulka s-a pronunţat pentru întărirea securităţii europene prin acţiuni reale care ar trebui să constituie obiectul discuţiilor la o conferinţă a tuturor ţărilor europene, cu participarea R.D.G. şi R.F. a Germaniei. El a reamintit propunerea ca toate statele europene, inclusiv cele două state germane, să încheie un tratat de renunţare la folosirea forţei sau la ameninţarea cu folosirea ei, precum şi la amestecul în treburile interne.

În continuare, vorbitorul a abordat unele probleme ale mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale, expunînd punctul de vedere al C.C. al P.M.U.P. în legătură cu acestea.

În cursul şedinţelor din 12 şi 13 noiembrie, au rostit cuvinte de salut reprezentanţi ai unor partide comuniste şi muncitoreşti. Lucrările Congresului continuă.

Geneva

LUCRĂRILE SESIUNII G.A.T.T.

Palatul Naţiunilor din Geneva găzduieşte cea de-a XXV-a sesiune ordinară a părţilor contractante ale G.A.T.T., adică ale „Acordului general asupra tarifelor vamale şi comerţului". În ce priveşte România, lucrările sesiunii G.A.T.T. prezintă un interes special. Într-adevăr, cu acest prilej a fost aprobată cererea noastră de a începe discuţiile în vederea stabilirii condiţiilor unei eventuale aderări la acest organism internaţional.

Mobilul care a determinat delegaţiile a numeroase ţări să sprijine cererea României a fost — după cum s-au exprimat majoritatea participanţilor care au luat cuvîntul în acest sens — dorinţa de a găsi noi posibilităţi de dezvoltare a schimburilor comerciale cu ţara noastră şi de a le stimula în interesul reciproc. S-au pronunţat în favoarea cererii româneşti : Anglia, Argentina, Austria, Canada, Cehoslovacia, Cuba, Elveţia, Finlanda, Grecia, India, Italia, Iugoslavia, Japonia, Polonia, S.U.A., Turcia ş. a.

Constituirea G.A.T.T. este legată de evoluţia generală a comerţului mondial şi de necesitatea, resimţită de majoritatea statelor, de a se crea condiţii pentru o înlăturare progresivă a restricţiilor din domeniul schimburilor şi comerţului. Pe aceste baze, în 1947, o comisie pregătitoare a conferinţei internaţionale pentru comerţ şi dezvoltare de la Havana elabora un acord general pentru tarife şi comerţ. Era o remarcabilă încercare de codificare a comerţului internaţional, menită să fie introdusă în Carta de la Havana (document care n-a avut însă şansa de a fi ratificat). Totuşi, la 30 octombrie 1947, un număr de 23 de state semnează la Geneva un protocol pentru punerea în aplicare a acordului general mai sus-menţionat, ceea ce a însemnat, în fond, constituirea G.A.T.T. Scopurile principale ale acestui organism — aşa cum reiese dintr-o serie de dispoziţii ulterioare — sînt favorizarea comerţului internaţional, limitarea practicilor discriminatorii, reducerea taxelor vamale, aplicarea clauzei naţiunii celei mai favorizate.

În linii generale — aşa cum reiese din raportul G.A.T.T. pe anul 1967 — comerţul internaţional a totalizat 214,14 miliarde dolari, sporind cu 5 la sută faţă de anul precedent. Datorită, în primul rînd, recesiunii dintr-o serie de ţări occidentale, aceasta reprezintă totuşi cel mai scăzut ritm de creştere din ultimul timp (media de creştere a fost de 8 %). Cea mai substanţială sporire a comerţului exterior a fost aceea a ţărilor socialiste. Pronosticurile de viitor ale experţilor G.A.T.T. : slabei conjuncturi de pînă acum îi va urma o relansare a comerţului mondial.

Viena. Preşedintele Franz Jonas la tribuna parlamentului, vorbind în cadrul festivităţii consacrate semicentenarului Republicii Austria. În dreapta vorbitorului, premierul Josef Klaus

New York

DIN NOU DESPRE JARRING

Un nou impas în misiunea Jarring ? Cel puţin aşa este considerată părăsirea, joi, a New Yorkului, de către Mahmud Riad şi Abdel Moneim Rifai, respectiv miniştrii afacerilor externe ai Republicii Arabe Unite şi Iordaniei, fără alte contacte, prin intermediul diplomatului suedez, cu ministrul de externe al Israelului, Abba Eban. Deci deschiderea, în Organizaţia Naţiunilor Unite, a „dialogului mult aşteptat" nu s-a produs deşi, indirect, schimbul de scrisori dintre miniştrii de externe egiptean şi israelian, al căror intermediar fusese în luna octombrie tot Gunnar Jarring, o promitea.

Zilele care au mai rămas pînă la 30 noiembrie, cînd expiră mandatul Jarring, sînt prea puţine pentru a se aştepta o revitalizare a misiunii. După 30 noiembrie, trimisul special al lui U Thant se va retrage sau va accepta prelungirea mandatului ? Părţile în cauză sînt unanime în a recunoaşte necesitatea prelungirii misiunii Jarring care, deşi n-a reuşit să stabilească un dialog între ele, a încercat totuşi să le apropie punctele de vedere.

Paris

CAUZELE IMPASULUI

Întreruptă la 6 noiembrie în urma refuzului guvernului de la Saigon de a participa la discuţii în patru (R. D. Vietnam, S.U.A., F.N.E. şi guvernul de la Saigon) conferinţa de la Paris n-a fost încă reluată.

Încercînd prin formula „întîlnirii bilaterale" să ignore F.N.E., care este reprezentantul autentic al poporului sud-vietnamez — scria într-un comentariu ziarul „Nhan Dan" — autorităţile saigoneze caută să-şi asume „rolul conducător" la masa conferinţei. Este o încercare de sabotare sau de amînare a conferinţei cvadripartite în speranţa că situaţia s-ar schimba. Impasul — temporar — pare într-adevăr a nu displace guvernului sud-vietnamez, care caută, în mod vizibil, „să cîştige timp" pînă la investirea lui Richard Nixon. Absenţa totală

→

săptămîna

în telegrame

a contactelor oficiale între președintele Thieu și ambasadorul american Bunker în timpul celor opt zile — în cea de-a 9-a zi, la palatul „Doc Lap", convorbirile au fost reînnodate — ce au urmat hotărîrii „unilaterale" a președintelui Johnson de a opri bombardamentele asupra Republicii Democrate Vietnam, reflectă tensiunea dintre cei doi aliați. Cu toate acestea, pentru moment cel puțin, nu există amenințarea unei veritabile crize în relațiile Statelor Unite cu aliații lor sud-vietnamezi.

Bruxelles

REUNIUNI ATLANTICE

Săptămînă diplomatică încărcată în capitala Belgiei : pentru prima oară două sesiuni atlantice (cea a adunării Pactului Nord-Atlantic și cea a Consiliului ministerial al țărilor membre ale N.A.T.O.) coincid. Aceasta ca urmare a hotărîrii celor 14 miniștri ai afacerilor externe (Franța nu participă) de a devansa cu o lună reuniunea de iarnă.

Agenda săptămînii : adunarea atlantică (reunește aproximativ 150 de parlamentari din țările membre, exceptînd Grecia) se va desfășura între 11 și 15 noiembrie, miniștrii apărării celor 14 state se vor întîlni la 14 noiembrie, iar consiliul ministerial propriu-zis va avea loc între 15 și 16 noiembrie.

Parlamentară, adunarea Pactului Nord-Atlantic nu poate face — prin cele cinci comisii ale sale — decît recomandări discutate și aprobate apoi de Consiliul permanent al N.A.T.O.

Salisbury

SORȚII MISIUNII LUI THOMSON

Discretelor și numeroaselor plimbări diplomatice Salisbury-Londra, Londra-Salisbury li s-a mai adăugat, săptămîna trecută, una : cea a ministrului britanic fără portofoliu, George Thomson, hotărîtă în luna octombrie, la întîlnirea Wilson—Smith de pe bordul crucișătorului „Fearless". Sîmbătă însă, convorbirile au fost brusc întrerupte de turneul ministrului britanic în cîteva state africane — turneu considerat de mulți drept un pretext pentru a absenta de la festivitățile de la Salisbury prilejuite de cea de-a treia aniversare a independenței Rhodesiei, gest cu atît mai necesar cu cît culorile britanice au fost înlocuite, în prezența guvernului Smith, de noul drapel rhodesian (verde-alb-verde).

Părăsind Salisbury, George Thomson a ținut să sublinieze „un oarecare progres" al convorbirilor sale. „Cred — a declarat el — că prăpastia care ne separa a fost micșorată în urma convorbirilor de pe »Fearless«, dar rămîne încă foarte adîncă în ceea ce privește problemele fundamentale". Noi încercări de îngustare a acestei prăpastii încă adînci va face Thomson săptămîna aceasta, după reîntoarcerea sa la Salisbury din periplul african.

Vor avea sau nu șanse de izbîndă noile încercări britanice ? Da sau nu, întîlniri anglo-rhodesiene vor mai avea loc. Aceasta este opinia tuturor observatorilor.

Demonstrație la Tokio pentru retrocedarea Okinawei

New York — Memphis

DESPRE ASASINI

Armele de foc se obțin ușor în Statele Unite. Nu e nevoie nici de permis și nici de înregistrare. E interzisă numai vînzarea lor prin corespondență (dintr-un stat într-altul). Întreaga Americă și-a amintit toate acestea în seara zilei de sîmbătă, 9 noiembrie. Într-un apartament din Brooklyn, două puști automate și o pușcă cu lunetă telescopică așteptau un trăgător de elită care să-l ucidă pe noul președinte al Statelor Unite, Richard Nixon. Primii implicați în acest complot, arestați la Brooklyn : Ahmed Rageh Namer, în vîrstă de 46 de ani, și doi dintre fiii săi : Hussein — 20 de ani, și Obdo Ahmed — 18 ani. Poliția n-a făcut încă nici o declarație asupra ramificațiilor complotului, se așteaptă însă noi arestări. Deocamdată, împotriva celor trei, acuzați de „încercare de asasinare a unui președinte ales, incitare la crimă și port ilegal de arme", s-a intentat acțiune. Iar în timp ce ei așteaptă la Brooklyn procesul, la Memphis, 42 de ziariști erau pregătiți să urmărească dezbaterile dintr-un alt proces : cel intentat asasinului prezumtiv al pastorului Martin Luther King, James Earl Ray. Cu două zile înaintea începerii procesului, Ray l-a schimbat pe Arthur Hanes (fost agent F.B.I., fost primar al orașului Birmingham, avocatul însărcinat cu apărarea sa la 13 iunie) cu Percy Foreman, avocat texan cu renume. Acesta din urmă a cerut însă o amînare a procesului cu 90 zile, fapt ce face ca James Earl Ray să nu mai poată fi judecat decît... anul viitor.

Rodica DUMITRESCU

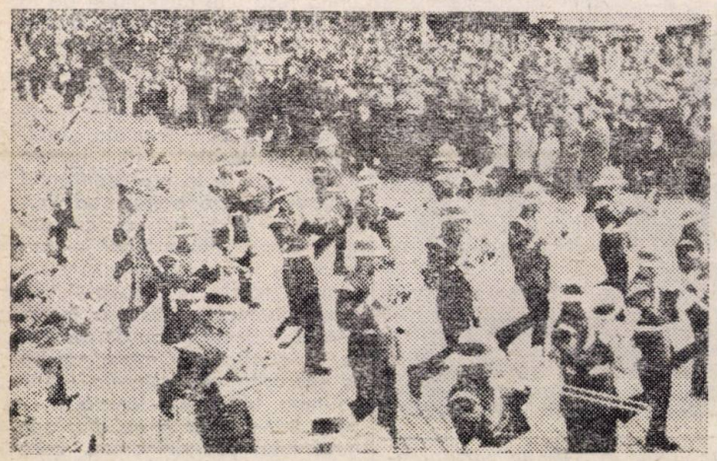

Aspect de la parada militară desfășurată la Paris, în prezența președintelui de Gaulle, cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la armistițiul din 1918

Cei trei acuzați de a fi plănuit asasinarea președintelui ales Richard Nixon (stînga). Un inspector al poliției din New York prezintă ziariștilor armele găsite asupra lor (dreapta)

Washington. Casa Albă

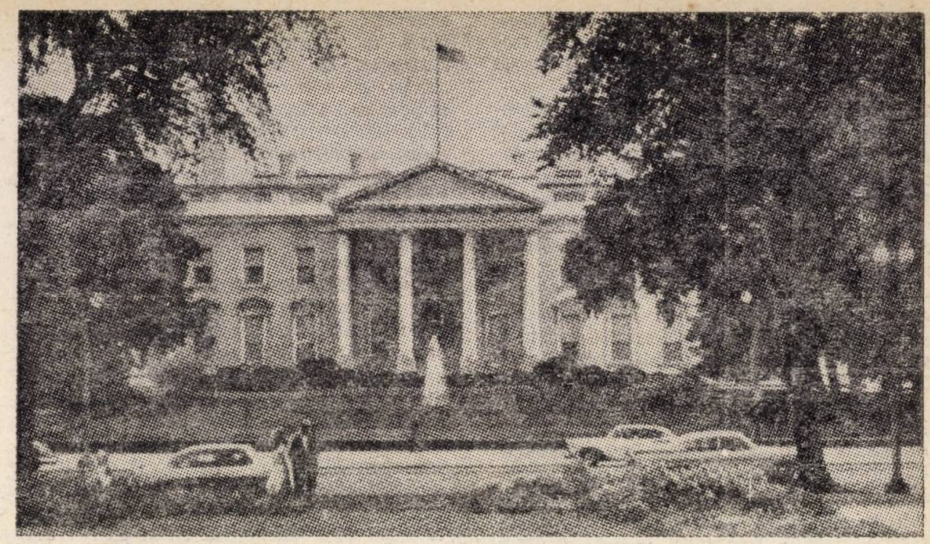

Washington

Cele „11 săptămîni lungi"

Au început cele „11 săptămîni lungi" în care Statele Unite au doi președinți și, de fapt, nici unul investit cu depline puteri. Nu e un răgaz conceput pentru predarea lină, treptată, a răspunderilor Casei Albe, ci o pauză fortuită decurgînd dintr-o prevedere constituțională elaborată pe vremea cînd electorii din Vestul îndepărtat aveau nevoie de săptămîni întregi pentru a ajunge la Washington, călare sau cu diligența și a-și prezenta buletinele de vot. Lyndon Johnson rămîne, pînă la 20 ianuarie, președintele în funcție și în această calitate este și comandant suprem al forțelor armate și singurul în măsură să ia decizii în privința politicii externe a Statelor Unite. Dar în această perioadă de interregn, cum i se spune în presa americană, se presupune îndeobște că președintele în retragere va acționa cît mai puțin angajant, pentru a nu stînjeni libertatea de mișcare a succesorului său. În folclorul politic american, președintele al cărui mandat expiră definitiv este, de altfel, denumit „lame duck" (rățoi șchiop), tocmai pentru a se sublinia imobilismul său forțat.

Șefii statelor străine preferă, de obicei, să aștepte pentru a trata cu noul președinte problemele care suferă amînare. Numai că Administrația Johnson expiră în condiții speciale : impasul tratativelor în problema vietnameză necesită o inițiativă energică acum, nu peste alte zece săptămîni. Comentînd înainte de 5 noiembrie refuzul Saigonului de a participa la negocierile de la Paris, Richard Nixon aprecia că încetarea bombardamentelor asupra R.D. Vietnam a fost o măsură insuficient pregătită, precipitată din considerente electorale, după cum rezultă din faptul că președintele n-a izbutit „să alinieze tot cîrdul rațelor diplomației". Se crede că generalul Thieu, mizînd pe victoria lui Richard Nixon în alegeri, a sperat că acesta va adopta o poziție diferită de cea a guvernului democrat în privința tratativelor de pace. Așa se explică și invitația pe care i-a adresat-o : să vină la Saigon pentru „a evalua la fața locului războiul și situația generală". Richard Nixon a luat singura atitudine compatibilă cu poziția unică a președintelui ales dar nu și instalat. Fără a-și exprima direct opinia că o asemenea propunere este lipsită de tact, el l-a împuternicit pe purtătorul său de cuvînt să declare : „Dl Nixon nu are în programul său nici o călătorie în străinătate și nu va întreprinde o asemenea călătorie decît dacă președintele Johnson i-ar sugera că ar putea ajuta, prin aceasta, la progresul tratativelor de la Paris. Președintele-ales consideră că țara nu are decît un singur președinte și că acest președinte este încă dl Johnson". Se reflectă aici nu numai adeziunea la regula fair-play-ului care i-ar interzice să ia, în probleme de politică externă, inițiative premature, ci și acceptarea, în fond, a punctului de vedere exprimat de liderul actualei majorități democrate din Camera Reprezentanților, Mike Mansfield, în legătură cu obstrucția lui Thieu : „Nu coada este cea care trebuie să miște ciinele".

Demararea sub auspicii favorabile a convorbirilor de la Paris ar constitui nu numai un act final de natură să amelioreze palmaresul Administrației Johnson, ci și un bun început pentru viitoarea Administrație republicană. „Ceea ce Saigonul nu reușește să înțeleagă, scrie ziarul «The Washington Post», este că Nixon, indiferent de vederile sale din trecut, va avea numai de cîștigat dacă Johnson va fi cel care va pune capăt războiului". Începîndu-și mandatul într-un climat destins, de satisfacție generală, Nixon n-ar avea decît sarcina de a subscrie la acordurile realizate, înainte de a trece la aplicarea propriului său program intern și internațional. Ar prefera, se afirmă în cercurile apropiate lui, ca impasul războiului din Vietnam să fie depășit chiar de cei ce l-au provocat, astfel încît să nu-i rămînă decît să-și respecte promisiunea de a nu implica Statele Unite în viitoare conflicte de tipul celui vietnamez.

În bună tradiție postelectorală, Lyndon Johnson, ca și Hubert Humphrey, i-au urat, după alegeri, succes în activitatea sa viitoare și i-au promis întreaga lor colaborare. „După cum știți, se spune în telegrama președintelui care pleacă, răspunderile conducerii sînt astăzi mai grele decît au fost vreodată în trecut. Ele sînt, desigur, prea grele și prea importante pentru a fi afectate de sentimente partizane înguste. Sper că acum vom abandona dezbinările din timpul campaniei politice. Puteți fi sigur că voi face tot ce va sta în puterea mea pentru a vă ușura sarcina acum, cînd preluați răspunderile președinției". Johnson a mai anunțat că, pentru a facilita tranziția, a pregătit într-o aripă a Casei Albe birouri din care noul președinte și colaboratorii săi să participe încă de pe acum la elaborarea politicii Statelor Unite. Să nu uităm că, la începutul anului 1969, atît mesajul despre Starea Uniunii, cît și mesajul la buget vor fi prezentate de președintele Johnson. Prevederile lor îl vor angaja în asemenea măsură pe viitorul președinte încît e de la sine înțeles că trebuie să fie cel puțin consultat la întocmirea lor. Este ceea ce a subliniat chiar Richard Nixon după o îndelungată convorbire cu președintele Johnson și cu cei mai importanți membri ai Administrației sale : „În acest moment, țara trebuie să facă față, pe plan extern, mai multor probleme — Vietnamul se situează desigur în capul listei — a căror soluționare nu poate aștepta și care nu trebuie lăsate să treneze două luni. Dar dacă se vrea ca totul să meargă înainte, să se realizeze progrese în probleme ca Vietnamul, criza latentă din Orientul Mijlociu, relațiile americano-sovietice în raport cu fiecare dintre aceste probleme, trebuie să se țină neapărat seama că guvernul actual elaborează o politică pe care guvernul viitor va trebui s-o continue. De aceea, discuțiile noastre au fost extrem de sincere și directe în ceea ce privește hotărîrile politice și convorbirile care vor avea loc asupra Vietnamului și a altor probleme. În fiecare caz în parte, am asigurat pe secretarul de stat și, firește, pe președinte, că pot vorbi nu numai în numele actualei administrații, ci și al noii administrații".

În ciuda acestor urgențe de pe ordinea de zi, Casa Albă seamănă mai curînd cu un loc pe care oamenii rămași fără lucru după închiderea întreprinderii îl părăsesc în masă, decît cu un stup în plină activitate. Demisiile miniștrilor Henry Fowler și Nicholas Katzenbach s-au bucurat de oarecare publicitate numai pentru că au fost cap de listă. La schimbarea Administrației, între-

→

gul cabinet precum și cei 115 ambasadori (dintre care circa o treime sînt nu profesioniști ai diplomației ci așa-numiți „ambasadori politici" reprezentînd partidul la putere) demisionează simultan. Membrii importanți ai actualei Administrații se preocupă intens, în aceste zile, de propriul lor viitor. Unii vor intra sau vor reveni în industrie, finanțe, comerț, alții (inclusiv președintele Johnson) se pregătesc să devină profesori universitari sau să-și scrie memoriile. La eșaloanele medii, ținînd seama că salariile înalților funcționari guvernamentali sînt destul de mari, mulți se străduiesc să se încadreze în statutul „serviciului civil". Este vorba de mașinăria administrativă, care nu se schimbă în funcție de Administrație și care cuprinde circa 2 500 000 din cei trei milioane de funcționari federali. Nici un președinte nu poate schimba întregul personal al Casei Albe. Există funcționari atît de specializați încît devin aproape inamovibili. Numărul posturilor pe care un nou președinte le distribuie partizanilor săi politici este de circa 650, multe dintre ele recompensînd de obicei pe cei ce l-au ajutat în campania electorală.

Două ministere deosebit de susceptibile de schimbări majore sînt Departamentul de Stat și Pentagonul. Vorbind despre cel dintîi, Richard Nixon spunea cu o lună în urmă : „Am nevoie de un secretar de stat care să mă ajute să fac curățenie la Departamentul de Stat". În acest Departament există peste 300 de posturi importante pe care noul președinte ar putea să le încredințeze unor oameni noi, dar se crede că el a făcut aluzie nu atît la personalul existent cît la metodele de lucru în uz. Deosebit de complicată este considerată, îndeobște, tranziția în Ministerul Apărării, unde posturile-cheie își schimbă, de asemenea, deținătorii în momentul schimbării Administrației. Pînă cînd se va ști cine va fi viitorul secretar al apărării, republicanul Franklin Lincoln, care organizează preluarea puterii de către Nixon, a început să discute problemele de organizare cu actualul ministru Clark Clifford.

Complicatele mișcări de transferare a împuternicirilor nu sînt decît într-un stadiu incipient. Esențială este alegerea viitorilor miniștri și, în primul rînd, a secretarului de stat, dar președintele ales a făcut cunoscut că nu-i va desemna înainte de 5 decembrie, data fixată pentru conferința guvernatorilor republicani. Răgazul e destul de lung pentru a da curs liber celor mai contradictorii speculații. Primul nume avansat pentru Departamentul de Stat a fost cel al lui Nelson Rockefeller, guvernatorul statului New York, care, încă înainte de alegeri, declarase că ar accepta într-un guvern condus de Richard Nixon fie acest post, fie pe acela de ministru al apărării. Includerea lui în guvern este considerată ca o datorie a noului președinte față de aripa liberală a partidului său. Se afirmă însă că pentru Departamentul de Stat Nixon ar prefera o personalitate mai docilă, mai puțin independentă, astfel încît să poată stabili el însuși, într-un mod cît mai amănunțit, politica externă a Statelor Unite. Cine, atunci? Poate guvernatorul Pennsylvaniei, William Scranton ? Ar fi pledat în această direcție faptul că Richard Nixon l-a trimis să stabilească diverse contacte în Europa occidentală. Dar Scranton a curmat zvonurile în acest sens, afirmînd categoric că nu va accepta nici un post guvernamental. Se mai avansează numele omului de afaceri newyorkez Douglas Dillon, fost subsecretar de stat în cabinetul Eisenhower și ministru de finanțe sub Administrațiile Kennedy și Johnson.

Jocul presupunerilor se va intensifica, probabil, continuu în săptămînile următoare. S-ar putea ca, în cele din urmă, ele să se dovedească a fi fără nici un temei, așa cum au fost, înainte de Convenția de la Miami, cele referitoare la partenerul de listă al lui Nixon. S-au înșirat cele mai diverse nume, fără însă ca cineva să se gîndească la Spiro Agnew, care avea să devină viitorul vicepreședinte al Statelor Unite. Duminică, președintele ales a anunțat că intenționează să acorde vicepreședintelui său împuterniciri mai mari decît cele uzuale. Nu a precizat în ce vor consta acestea, dar a adăugat că vicepreședintele își va avea sediul chiar într-o aripă a Casei Albe, aproape de el (nu în imobilul învecinat unde se află în prezent birourile lui Hubert Humphrey) și ca atare va folosi același personal ca și președintele.

Reporterii prezenți la conferința de presă a lui Richard Nixon au reținut, în primul rînd, faptul că Agnew nu va beneficia de un secretariat de presă și un brain-trust propriu. Ei au tras concluzia că, indiferent de „atribuțiile mărite" ce vor fi încredințate vicepreședintelui, viitorul președinte dorește să poată controla îndeaproape toate relațiile acestuia cu publicul și cu presa, așa cum a făcut și în ultima parte a campaniei electorale. Agnew a declarat că va fi „cel mai loial vicepreședinte care poate fi imaginat", ca semn al recunoștinței sale față de Nixon, care „nu l-a certat pentru unele remarci sincere", exprimate „în momente nepotrivite" din cauza „lipsei de experiență".

În ceea ce privește liniile mari ale viitorului cabinet, în primul discurs important de după confirmarea alegerii sale, Richard Nixon a revenit la o idee repetată mereu în timpul campaniei electorale : „Administrația va fi deschisă ideilor noi, va fi deschisă bărbaților și femeilor din ambele partide, va fi deschisă nu numai celor ce ne sprijină ci și celor ce ne critică. Vrem să aruncăm o punte peste prăpastia dintre generații. Vrem să aruncăm o punte peste prăpastia dintre rase. Vrem să unim America într-un singur tot și am convingerea că vom putea îndeplini cu succes această sarcină". La nivelul guvernului, acest program ar urma să se concretizeze, după opinia observatorilor politici, în numirea unor înalți demnitari din rîndurile partidului democrat, ale tineretului și intelectualității dizidente și ale negrilor.

Din toate declarațiile președintelui-ales se desprinde intenția de a se consacra în special regrupării forțelor sociale americane în jurul unei politici moderate, centriste, care să compenseze prin eficiență și certitudini ceea ce îi lipsește ca înflăcărare, imaginație și obiective însuflețitoare.

Într-un interviu acordat în exclusivitate revistei „U.S. News and World Report", el afirmă: „Cred că țara dorește o conducere sigură, în care să se poată încrede. Marea neliniște a opiniei publice s-a datorat, după părerea mea, sentimentului de frustrare, lipsei unor obiective comune și unui scop comun în privința Vietnamului. Ceea ce cere opinia publică este să recapete simțul obiectivului și al direcției, un sentiment de siguranță combinat cu convingerea că guvernul spune totdeauna adevărul".

Noul președinte promite o eră de stabilitate internă și externă pentru a consolida pozițiile păturilor situate în centrul spectrului politic, pe care le reprezintă și le susține. „America, spunea el în timpul campaniei electorale, trebuie să audă vocile vitale ale centrului, larg și vital. Centrul este supus unor atacuri sălbatice. El trebuie menținut cu orice preț". De pe această poziție, colaborarea dintre Administrație și Congres se anunță mai puțin dificilă decît s-ar putea deduce din faptul că cea dintîi este republicană, în timp ce cel de-al doilea are o majoritate democrată. Nixon are, de altfel, experiența unei asemenea colaborări din perioada Administrației Eisenhower, cînd el era vicepreședinte, iar democrații au deținut, în șase ani din opt, majoritatea în Congres. Al 90-lea Congres, în care democrații erau și mai majoritari, s-a dovedit a fi extrem de conservator și s-a lăsat cu greu convins să adopte chiar și reformele moderate propuse de Administrația Johnson. Al 91-lea pare, la prima vedere, și mai înclinat spre conservatorism. După cum bine se știe, linia de demarcație trece nu printre cele două partide, ci de-a curmezișul lor, delimitările politice fiind subordonate unor criterii regionale. În istoria Congresului american, nu se cunoaște aproape nici un caz în care toți democrații să fi votat „da", iar toți republicanii „nu" sau viceversa. Cel puțin 35—40 de membri democrați ai Camerei Reprezentanților și 8—12 senatori democrați formează blocul reacționar al statelor sudice. Împreună cu cei 20—30 de membri ai Camerei Reprezentanților și cu cei 8—12 senatori din așa-zisele state de frontieră, sudiștii alcătuiesc un bloc conservator inexpugnabil care votează în chestiuni interne majore alături de republicani și le asigură succesul. O legislație vizînd obiective convenabile claselor mijlocii va avea perspective favorabile în Congres, indiferent de apartenența politică a Administrației care o propune : economii bugetare, programe sociale modeste etc.

Pe planul politicii externe, este hazardat să se facă pronosticuri în momentul unei schimbări de Administrație. Multe depind de inițiativa sau lipsa de inițiativă a Statelor Unite, dar sînt tot mai numeroase cazurile în care evenimentele evoluează independent de marile puteri. Consemnînd unele contradicții între obiectivele proclamate de Richard Nixon în timpul campaniei electorale (de exemplu, promisiunea de a contribui la reducerea cursei înarmărilor și cererea de a se spori nivelul înarmărilor în Statele Unite), observatorii politici își exprimă speranța că va prevala spiritul de moderație preconizat pe planurile cele mai diverse de președintele-ales. Se presupune, bunăoară, că, după ce s-a opus în mod demonstrativ ratificării tratatului de neproliferare nucleară, iar Senatul l-a respins, în bună parte, sub influența lui, acum va avea în vedere fondul problemei și va încuraja ratificarea lui. Dacă Statele Unite vor scăpa de povara războiului din Vietnam, posibilitățile de înfăptuire a unei politici rezonabile, calme, chibzuite vor fi incomparabil mai mari. Atît americanii care au votat pentru Nixon cît și cei care au votat pentru Humphrey speră că Administrația anilor 1969—1973 va ști să le valorifice. Pentru moment, piatra de încercare rămîne, ca și pînă acum, Vietnamul.

Felicia ANTIP

De la trimisul nostru la New York, George Serafin

În comisiile Adunării Generale

Dacă dezbaterile generale — punctul principal al ordinei de zi a fiecărei sesiuni — oferă an de an prilejul unor ample analize ale vieții politice internaționale, munca migăloasă, eforturile tenace pentru găsirea soluțiilor în problemele ce interesează îndeaproape colaborarea internațională, ca și a metodelor ce trebuie folosite în vederea introducerii în practica interstatală a principiilor Cartei, se desfășoară în comisiile Adunării. Lor le revine sarcina de a discuta concret problemele înscrise pe ordinea de zi, de a colabora pentru a găsi, într-un spirit de bunăvoință, punctele de înțelegere unanim acceptabile, de natură să permită elaborarea unor proiecte de rezoluție sau recomandări urmînd a fi supuse plenarei Adunării Generale.

COOPERAREA INTERNAȚIONALĂ ÎN DOMENIUL ȘTIINȚEI ȘI TEHNICII

Existența unui climat propice desfășurării relațiilor pașnice între state reprezintă astăzi unul din deziderateie majore ale umanității. Sesiunile Adunării Generale ale O.N.U. sînt martore ale stăruinței cu care majoritatea celor 126 state membre ale organizației militează pentru introducerea fermă în practica interstatală a normelor ce pot înlesni și garanta o dezvoltare armonioasă a conviețuirii pașnice a națiunilor, într-un moment istoric caracterizat prin ritmul neîntîlnit în trecut al progresului științei și tehnicii.

Discrepanța frapantă între nivelurile de dezvoltare economică ale țărilor ce alcătuiesc harta lumii moderne, tendința firească a unui mare număr de tinere națiuni hotărîte să-și afirme personalitatea și, paralel cu eforturile lor spre progres general, să-și aducă deplina lor contribuție la făurirea valorilor civilizației contemporane — pledează cu autoritate în favoarea extinderii cooperării internaționale pe toate planurile activității umane.

Unul dintre acestea, și fără îndoială nu ultimul, este cooperarea în domeniul științei. În raport direct cu realizările tehnicii, interesul O.N.U. pentru acest aspect esențial al progresului s-a manifestat în intervențiile tot mai subliniate făcute cu prilejul dezbaterilor generale, în sugestiile avansate, în soluțiile concrete propuse și programele de dezvoltare adoptate.

În Comisia pentru Problemele Economice și Financiare a fost prezentat zilele acestea de către delegațiile României, Franței, Iranului, Tunisiei și Republicii Chile un proiect de rezoluție privind „Cooperarea internațională în vederea folosirii computerilor și tehnicilor de calcul în folosul dezvoltării".

Elaborat din inițiativa României, proiectul de rezoluție pornește de la ideea că lărgirea cooperării internaționale în domeniul științei și tehnologiei este esențială pentru accelerarea progresului și reducerea decalajului ce există între țările în curs de dezvoltare și țările avansate pe plan economic. În diferite organisme ale Națiunilor Unite, au fost adoptate, de altfel, în trecut unele rezoluții privind folosirea tehnologiei în scopul dezvoltării, o serie de recomandări utile făcînd chiar prima conferință a O.N.U. consacrată acestei activități. Un component important al celui de-al doilea deceniu al dezvoltării îl constituie, de asemenea, elaborarea unui program în care să fie clar definite liniile directoare ale aplicării științei și tehnologiei în favoarea țărilor în curs de dezvoltare.

O.N.U. a cîștigat deja o experiență meritorie în domeniul cooperării internaționale pe planul folosirii în scopuri pașnice a energiei atomice și a explorării spațiului extraatmosferic. Cu atît mai mult se impune, în consecință, ca Organizația să recunoască importanța excepțională a ordinatoarelor și a efectelor benefice pe care folosirea acestor procedee tehnice ar putea-o avea asupra grăbirii progreselor în sectoare economice și sociale vitale, cum sînt planificarea dezvoltării industriei, transportului, agriculturii și construcțiilor urbane.

Reuniunea, găzduită de țara noastră între 1—4 octombrie a.c., desfășurată sub auspiciile Comisiei Economice a O.N.U. pentru Europa în domeniul prelucrării electronice a informațiilor, cu participarea unor specialiști și experți din 22 țări, a constituit un prilej util de verificare a posibilităților pe care organismele din sistemul O.N.U. le au în dezvoltarea cooperării în acest domeniu.

Proiectul de rezoluție, supus acum dezbaterii comisiei a 2-a, propune ca Adunarea Generală a O.N.U. să ceară secretarului general ca, avînd sprijinul Comitetului Consultativ în problemele aplicării științei și tehnicii în vederea dezvoltării, să pregătească un raport care să ia în considerație cu prioritate situația din țările în curs de dezvoltare în ceea ce privește: realizările deja obținute, nevoile și perspectivele utilizării ordinatoarelor electronice în accelerarea procesului de dezvoltare economică și socială, formele de acțiune internațională în vederea intensificării colaborării în domeniul ordinatoarelor și, în sfîrșit, rolul pe care l-ar putea avea Națiunile Unite în promovarea cooperării internaționale pe acest plan și cu prioritate în problema transferului de tehnologie, a formării de personal și a echipamentului tehnic.

Proiectul de rezoluție cere în final Consiliului Economic și Social să examineze Raportul secretarului general și să-l transmită Adunării Generale, celei de-a XXV-a sesiuni ale sale.

OMUL ȘI MAREA

Un nou domeniu în care colaborarea internațională ar putea duce la uriașe beneficii în favoarea umanității este acela al vastei zone a teritoriilor submarine, care cuprinde aproape două treimi din suprafața planetei noastre.

Anul trecut, guvernul Maltei a sesizat Națiunile Unite asupra importanței pe care o poate avea afectarea în scopuri exclusiv pașnice a teritoriilor submarine, dincolo de limitele jurisdicției naționale. Într-adevăr, omenirea nu poate rămîne indiferentă față de existența în adîncurile oceanelor și a subsolului acestora a unor imense rezerve de resurse minerale, la exploatarea cărora ea va trebui, fără îndoială, să recurgă pentru a asigura continuitatea progresului unei lumi în dezvoltare rapidă, dar ale cărei resurse obișnuite nu sînt nelimitate. În același timp, o cooperare internațională în vederea explorării și apoi a exploatării pașnice a resurselor submarine nu poate să nu aibă în vedere evitarea posibilităților ca în aceste zone să-și găsească teren de manifestare interese unilaterale sau competiții militare.

Ținînd seama de complexitatea situației, Adunarea Generală a hotărît anul trecut să creeze un Comitet special cu sarcina de a studia diferitele aspecte ale utilizării pașnice a teritoriilor submarine dincolo de limitele jurisdicției naționale. La activitatea acestui comitet a luat parte și România. După cum declara într-o recentă ședință reprezentantul permanent al țării noastre la O.N.U., Gheorghe Diaconescu, „delegația română este profund convinsă că cooperarea internațională în domeniul utilizării teritoriilor submarine dincolo de limitele jurisdicției naționale nu se poate baza decît pe principiile în măsură să asigure accesul tuturor statelor, în spiritul egalității, la misterele și bogățiile mării. Dezbaterile care au loc în legătură cu această problemă vor fi de o mare valoare pentru elaborarea, în plină cunoștință de cauză, a unui ansamblu de norme destinate să reglementeze pe plan juridic statutul teritoriilor submarine și activitățile statelor legate de teritoriile submarine dincolo de limitele jurisdicției naționale". Dezbătîndu-se această problemă, în Comitetul politic a fost prezentat și proiectul de rezoluție privind proclamarea anilor 1970—1979 ca deceniu internațional pentru explorarea teritoriilor submarine.

Proiectul de rezoluție, prezentat de un număr de 19 state, printre care Austria, Brazilia, Canada, Ceylon, Franța, Islanda, Polonia, România și Statele Unite, invită țările interesate să formuleze propuneri pentru elaborarea unor programe științifice naționale și internaționale. Proiectul precizează că activitățile asupra cărora s-a căzut de acord să fie întreprinse, în cadrul deceniului vor trebui să țină seama de interesele tuturor statelor și, în primul rînd, al țărilor în curs de dezvoltare. Statele membre ale O.N.U. sînt, totodată, invitate să-și intensifice activitatea în domeniul științific și să colaboreze pentru desfășurarea unui vast program pe termen lung de explorare a oceanelor și resurselor lor.

În cadrul dezbaterii aceleiași probleme, România s-a alăturat în calitate de coautoare și la un alt proiect, revizuit, de rezoluție, făcut cunoscut la sfîrșitul sesiunii trecute. În proiect se propune crearea unui comitet al Națiunilor Unite pentru folosirea pașnică a teritoriilor submarine dincolo de limitele jurisdicției naționale, cu sarcina de a studia și elabora principiile și normele legale care să promoveze cooperarea internațională în acest domeniu, în lumina avantajelor ce ar decurge de aici pentru omenire și a perspectivelor pe care le deschid dezvoltarea tehnologică și implicațiile economice ale exploatării bogățiilor submarine.

New York, 12 noiembrie

În exclusivitate pentru „Lumea"

Basil DAVIDSON

Mişcarea de eliberare africană asaltează bastioanele colonialismului

În inima pădurii, un detaşament de patrioţi din Guineea „portugheză" înalţă drapelul (fotografia autorului)

Pînă de curînd, ştirile despre extinderea mişcării de eliberare africane în jumătatea de sud a continentului nu s-au bucurat de o atenţie deosebită în cercurile politice occidentale. Nu dispun oare regimurile coloniale de o putere suficientă, datorită poziţiilor pe care le ocupă şi sprijinului pe care îl primesc din partea unor mari state de peste ocean? Şi africanii nu sînt oare, în comparaţie cu ei, slabi, dezbinaţi sau incapabili să ducă o luptă reală? Partizanii care au apărut în ultimii ani constituie oare mai mult decît un simplu motiv de iritare care ar putea să-şi piardă în curînd importanţa? Marile proiecte de investiţii concepute de către puterile occidentale — marele plan hidroindustrial de la Cabora-Bassa, pe cursul mijlociu al fluviului Zambezi; boom-ul petrolier din Angola; organizarea unei mari pieţe unificate pentru produsele industriale secundare sud-africane — nu par oare întemeiate pe opinia serios confirmată că stabilitatea se va menţine sub controlul actualelor regimuri? În urmă cu doi ani, s-ar fi putut pune întrebarea dacă aceste probleme merită într-adevăr să fie ridicate, atît de certe păreau răspunsurile. Dar s-au produs fapte noi, impunînd azi o analiză nouă care duce la concluzii cu totul diferite.

„ÎNTÎI RHODESIA, APOI AFRICA DE SUD"

În urmă cu doi ani, rezistenţa armată faţă de dominaţia rasistă nu cuprindea decît mici grupuri de africani, împrăştiaţi şi hăituiţi. Azi, este cert că există mai multe mii de partizani antrenaţi în războiul de eliberare, cel puţin 10 000 în Angola şi în Mozambic. Dacă numărul lor nu depăşeşte cîteva sute în Rhodesia, totuşi anul acesta ei au reuşit să-şi organizeze baze sigure de rezistenţă în regiuni destul de înaintate în interiorul ţării. Mai mult, mişcarea de eliberare naţională este în măsură să recruteze adepţi tot mai numeroşi, care la rîndul lor vor antrena noi adepţi, şi se pare că lozinca lor politică, „întîi Rhodesia, apoi Africa de sud", nu este atît de absurdă cum şi-au închipuit cercurile occidentale.

Dacă guvernul sud-african era pînă acum convins şi satisfăcut de superioritatea sa de neînfrînt, în prezent el a început să acorde, în politica faţă de Africa centrală şi de sud, o atenţie foarte serioasă acestei reacţii armate a băştinaşilor. Dovadă, de pildă, presiunea susţinută pe care o exercită guvernul sud-african asupra guvernului britanic în favoarea unei reglementări negociate cu regimul rebel rhodesian, reglementare care ar permite o eventuală izolare a forţelor militante băştinaşe. Pe un alt plan, este semnificativă, de asemenea, hotărîrea adoptată în august la Pretoria ca 5 000 de soldaţi şi piloţi sud-africani să efectueze timp de 9 zile manevre consacrate războiului împotriva partizanilor în regiunea deluroasă din Transvaalul de nord. Perspectiva de a trebui să lupte în mod real împotriva africanilor, de a trăi o nouă serie de „războaie ale cafrilor", devine din ce în ce mai familiară cercurilor rasiste. Nu trece săptămînă ca ziarele să nu publice reportaje mai mult sau mai puţin senzaţionale asupra „fronturilor de luptă". Încă în decembrie trecut, trimisa specială în Mozambicul de nord a săptămînalului sud-african „Sunday Tribune" relata de la baza portugheză Mueda; „Oraşul se află în permanenţă sub bătaia focului astfel încît am fost nevoită să plec cît mai repede posibil... Cine nu a venit aici, cine nu a văzut situaţia cu propriii săi ochi, nu-şi poate închipui lupta dusă de aceşti oameni..."

La cealaltă extremă, în Angola, situaţia nu pare mai liniştitoare cititorului sud-african. „Recent — potrivit unui corespondent al ziarului «News Check» — războiul din Angola a luat o întorsătură dramatică. Ceea ce nu era decît o înţepătură a devenit într-un an o muşcătură usturătoare în flancul Africii de sud, o muşcătură care la rîndul ei afectează securitatea întregii regiuni... cel mai intens focar de război de partizani pe care l-a cunoscut pînă în prezent Africa de sud".

Un alt indice care ne permite să evaluăm în ce măsură se extinde războiul de partizani este efortul Portugaliei. În situaţia la care s-a ajuns în prezent, armatele care luptă pentru Portugalia în Angola, în Mozambic şi în Guineea-Bissau numără nu mai puţin de 100 000 de oameni, şi poate chiar mai mult, veniţi din metropolă. Şi totuşi, cine citeşte regulat comunicatele militare portugheze, indiferent dacă este vorba de Angola, de Mozambic sau de Guineea-Bissau, se va convinge repede că forţele militare portugheze nu reuşesc decît să-şi menţină poziţiile în primele două teritorii, şi nici măcar acest lucru în cel de-al treilea.

Înfruntarea între cele două tabere este deci foarte serioasă. Ritmul ei se accelerează vădit. Una după alta regiunile aflate sub dominaţia colonială sau neocolonială sînt cuprinse de avîntul eliberării. În cercurile guvernante acest lucru apare foarte clar. Ce se petrece însă în zona, în parte necunoscută, a militanţilor africani, în rîndul acestor oameni aproape inaccesibili?

În iulie, într-o zi însorită din anotimpul uscat, am trecut fluviul Ruvuma care desparte Tanzania de pădurile sălbatice din Mozambicul de nord. Acolo, în Mozambic, situaţia se asemăna oarecum cu cea din Guineea: mergeai ziua şi dormeai liniştit, în siguranţă, noaptea. Dar asemănarea se opreşte aici. În contrast cu pădurile înăbuşitoare de pe coasta atlantică, unde umiditatea tropicală este sufocantă, regiunea muntoasă din Mozambicul de nord are un climat mai uscat, se face destul de frig după miezul nopţii pentru a avea nevoie de două pături şi, dacă se poate, de un foc de lemne în cabană. În Guineea există puţină carne; cîteva păsări scheletice şi din cînd în cînd o capră. Aici, în Mozambic, vînatul abundă, muşchiul de elefeant completează cum nu se poate mai bine meniul.

ÎNTÎLNIRE FRELIMO

Nu intenţionam să particip la operaţiuni militare, nici măcar să observ asemenea operaţiuni, ci să asist — eram singurul european prezent — la primul congres plenar al FRELIMO (Frontul de eliberare a Mozambicului) în interiorul ţării, într-un loc de unde portughezii fuseseră izgoniţi. La congres au participat peste 150 de delegaţi ai FRELIMO, inclusiv toţi comandanţii şi comisarii militari, majoritatea responsabililor politici veniţi din cele trei provincii unde se desfăşoară acum războiul: Cabo-Delgado, Niassa şi Tete, ca şi delegaţii politici veniţi din toate

celelalte provincii îndepărtate, Lourenço Marques, Gaza și Inhambane. Unii fuseseră nevoiți să călătorească mai multe săptămîni pentru a veni la această întîlnire. Timp de șase zile, am avut prilejul să asist la discuții și mai ales să mă întrețin în particular cu mulți dintre ei.

Întîlnirea avea loc în colibe acoperite cu stuf, împrăștiate sub copaci. Aveam, de asemenea, o plăcută „sală de ședințe", în formă de amfiteatru, cu bănci din bambus, construită special pentru acest prilej. Garnizoana portugheză cea mai apropiată se afla la vreo 20 km, dar aveai impresia că te afli în deplină siguranță. „Portughezii se feresc de ambuscadele noastre și drumurile sînt minate" — mi-a declarat de la început comandantul local. „Nu se vor apropia. Cît despre bombardamente, nu știu unde ne aflăm. În orice caz, nu încă ; și atunci cînd vor ști, vom fi deja departe". De fapt, congresul s-a întrunit cu o săptămînă mai devreme decît data anunțată și a reușit să-și termine sarcina în deplină siguranță. Lucrările au fost prezidate de Mondlane care, cu tactul și siguranța lui caracteristice, a deschis dezbaterile printr-un lung bilanț al realizărilor înfăptuite începînd din 1962, data primului congres, singurul organizat pînă atunci de mișcare.

FRELIMO a devenit azi o forță politică și militară a cărei influență se întinde pe o regiune reprezentînd aproape o treime din teritoriul Franței. Puțin cunoscută, istoria lui este din multe puncte de vedere identică cu cea a tuturor mișcărilor de rezistență armată care au marcat perioada scursă începînd din 1960. „Ideea rezistenței africane — mi-a spus într-o zi Mondlane — ne-a venit pentru prima oară în urma invadării Etiopiei de către italieni, în 1935. Nu eram decît un copil pe atunci, dar fusesem la școală, citeam și traduceam ziarele portugheze. Eram cu toții pentru Etiopia".

Consolidat printr-o pregătire politică perseverentă, FRELIMO a reușit să treacă la acțiunea armată în ultimele luni ale anului 1964. Operațiunile au început în cinci provincii : Cabo-Delgado, Niassa, Tete, Zambezi și Mozambic ; ele au eșuat în ultimele trei, dar au reușit destul de bine în primele două. Trebuie citată aici mărturia lui Alberto-Joaquin Chipande, un makonde, care a fost unul din primii comandanți de partizani și care mi-a relătat povestea lui, la Dar-es-Salaam, vara trecută, înainte de a pleca la Alger, unde avea loc conferința Organizației Unității Africane.

„ORICE OM TREBUIE SĂ FIE LIBER"

Alberto-Joaquin este un adevărat makonde din Delgado : nu prea înalt, dar puternic și îndesat, un tip de țăran cu ochi întunecați și strălucitori, cu privirea sfredelitoare a oamenilor de la țară, puternic atașat tradițiilor poporului său : un adevărat băștinaș. Dar el este, de asemenea, tipic pentru acei tineri și tinere pe care îi întîlnești în fruntea unităților combatante ale FRELIMO, îndeplinind sarcini politice și acționînd în mijlocul oamenilor lor : oameni ca Raimundo, comandant din Delgado ; Mabote, comandant din Niassa ; sau Manganja, care conduce operațiunile reluate recent din provincia Tete. Majoritatea au între 25 și 30 de ani și o mare maturitate de gîndire, rezultatul a trei ani de activitate în condițiile extrem de grele ale războiului de guerilă. În plus, ca și ei, Alberto-Joaquin constituie dovada vie, atît prin istoria cît și prin comportarea lui, că portughezii se înșeală amarnic închipuindu-și (dacă cred într-adevăr acest lucru) că mișcarea este „condusă din afară și de inspirație străină". Deoarece despre Alberto-Joaquin se poate spune același lucru ca și despre ceilalți cu care am discutat. Cu toții au năzuit și au simțit necesitatea eliberării naționale încă în cadrul restrîns al familiei, înainte de a păși pe calea luptei organizate.

„Tatăl meu era capetao mor (șef tribal ales prin tradiție de întreaga comunitate). Portughezii recurgeau însă la el pentru a impune băștinașilor o serie de măsuri nepopulare. În 1962 a devenit membru clandestin al FRELIMO. Eu însumi am hotărît să mă alătur luptei, deoarece consider că orice om trebuie să fie liber și dacă nu este trebuie să lupte pentru a deveni. De mic am văzut ce însemna administrația portugheză : la 12 ani, pe cînd mă aflam încă în școala primară, m-au luat și m-au silit să muncesc la Mueda, la salubritatea orașului. Cînd am mai crescut, portughezii au început să-mi hărțuiască familia. Doi frați, arestați pentru a fi trimiși la shibalo (o formă de muncă forțată), au scăpat și au fugit în Tanzania. Ar fi trebuit să muncească timp de șase luni pentru un proprietar portughez, care avea plantații de bumbac... Au fugit. Era în 1947 și eu aveam nouă ani. În 1954, sora mea și soțul ei au fugit și ei de la shibalo".

Dar asemenea stări de lucruri nu sînt suficiente pentru a declanșa o revoltă. Mai este necesară și scînteia pentru a se produce explozia. Aproape invariabil această scînteie s-a prezentat sub forma unor represiuni administrative mai mult sau mai puțin scandaloase. În Delgado, momentul crucial se situează la 16 iunie 1960, ziua „masacrelor de la Mueda". Guvernatorul provinciei hotărîse să „dea un exemplu" populației, pedepsind șefii tribali cunoscuți că au ajutat organizația MANU — precursoarea FRELIMO și a rezistenței armate în regiune — sau doar bănuiți că ar fi făcut-o.

„Acești șefi — mi-a relatat în continuare Alberto-Joaquin — au cerut autorităților coloniale mai multă libertate și salarii mai bune pentru muncitorii africani. Portughezii și-au trimis polițiștii la sate pentru a invita populația la o adunare la Mueda. Au venit mai multe mii de oameni. În același timp, administratorul ceruse guvernatorului din Delgado să aducă la Porto Amelia o companie de soldați. Șefii noștri au fost chemați în biroul administratorului. Eu așteptam afară. Au rămas acolo patru ore. Cînd au ieșit pe verandă, guvernatorul, adresîndu-se mulțimii, a întrebat cine vrea să ia cuvîntul. Erau mai mulți și guvernatorul le-a spus să se așeze de o parte. Fără să adauge un cuvînt, a ordonat polițiștilor să le lege mîinile. Și au început să-i bată. Eram foarte aproape. Am văzut totul. Atunci s-a produs inevitabilul : reacția mulțimii în fața acestei violențe, intervenția trupelor apărute brusc, un adevărat masacru".

În iunie 1964, primele grupuri de luptători ai FRELIMO au trecut fluviul Ruvuma : printre ei se afla și grupul lui Alberto-Joaquin. „Am trecut fluviul în noaptea de 15 august. În interiorul provinciei Delgado, într-un loc dinainte stabilit, se aflau arme și echipament : 6 mitraliere franceze, 7 puști britanice, 6 puști franceze, 12 pistoale, 5 lăzi conținînd fiecare 12 grenade de mînă..." Ca la toți africanii crescuți într-o societate de tradiție orală, amănuntele scenei au rămas clare și precise în mintea lui Alberto-Joaquin chiar și după doi ani : „Le-am luat și am început marșul spre sud, prin pădure, dar cu consemnul să nu începem fără să fi primit ordinul comandanților noștri... Nu trebuia nici să atacăm civili portughezi, nici să maltratăm prizonierii, nici să furăm. Trebuia să ne plătim hrana...".

Au găsit o regiune patrulată intens de portughezi care erau la curent cu ceea ce li se pregătea. Începutul se dovedea a fi dificil și riscant. „După o lună, am trecut la acțiune împreună cu alte două grupuri. Dar și acum a fost greu. La 22 septembrie ne-am părăsit baza (din pădure) ; am mers toată noaptea, toată ziua următoare și din nou toată noaptea. În mijlocul nopții următoare, ne apropiam de țintă. Nu eram decît 12 oameni. Fără altă hrană decît fructe pădurețe, și fără apă. Beam sucul strîns din coaja anumitor copaci. Am încercat să ne recunoaștem obiectivul, dar ne lipsea posibilitatea unor informații precise. Trebuia să ne pregătim mai mult. Atunci am ordonat retragerea. Unii dintre noi au refuzat. Timp de trei zile nu ne hrăniserăm decît cu ceea ce am putut să obținem din junglă".

Au atacat la miezul nopții și au scăpat fără nici o pierdere. „Era a patra zi în care nu mîncasem. Eram morți de oboseală. Abia puteam să înaintăm. Am găsit niște manioc pe care l-am luat cu noi, lăsînd banii pe jos. Am mers toată noaptea. Nimeni nu mai putea să înainteze. Văzuserăm cu ochii noștri doi portughezi uciși în cursul atacului, dar oamenii au spus că omorîserăm șase și răniserăm alții..."

Așa au început, au supraviețuit și au continuat lupta... Samora Machel, Raimundo, Mobote și alții mi-au relatat întîmplări asemănătoare. Războiul începuse.

PE CALEA CONSOLIDĂRII

După începuturi modeste, FRELIMO devenise la începutul anului 1968 o mișcare politică acționînd din interior, operînd mai mult sau mai puțin în fiecare din cele nouă provincii, înzestrată cu puternice mijloace de luptă, care se putea lăuda pe drept cuvînt că ține pe portughezi în șah în regiunile rurale din Delgado și din Niassa, așa cum am putut verifica eu însumi, în parte. În aprilie 1968, FRELIMO și-a reluat, de asemenea, efortul militar în provincia Tete, deosebit de importantă pe plan strategic, la sud-vest și sud de Malawi.

Asistînd la dezbateri, am constatat că congresul s-a ocupat de problemele de creștere ale mișcării. Echipa conducătoare a fost reală — ceea ce constituia un succes al lui Mondlane și un omagiu adus popularității lui crescînde — iar componența Comitetului Central a fost dublată la 40 de membri, procedîndu-se în același timp la modificări de structură. Primejdia unei sciziuni în provincia Delgado a fost înlăturată în cursul congresului, după confruntări dramatice, din care Mondlane și colegii săi au ieșit învingători necontestați. Chiar dacă alte hotărîri nu au fost încă traduse în viață, se poate spune că după congres FRELIMO a ieșit întărit, mai eficace și dispunînd de o armă cu un tăiș mai ascuțit.

Ținînd seama de condițiile specifice, aproape același lucru s-ar putea spune și despre singura mișcare de rezistență eficace care există în Angola : M.P.L.A. (Mișcarea populară de eliberare din Angola). Acțiunea ei a fost multă vreme contracarată de disensiunile existente între diferite grupări. M.P.L.A. s-a redresat în 1966, deschizînd o nouă zonă de acțiune armată în provinciile orientale Cuando-Cubango și Moxico. Ca și mișcările asemănătoare din Guineea-Bissau și Mozambic, M.P.L.A. a ieșit acum din faza inițială de consolidare.

→

Dr. Agostinho Netto, poet kimbundu și medic, mi-a declarat în cursul unei lungi întrevederi pe care am avut-o vara trecută că M.P.L.A. a trecut la acțiune în două noi provincii, Bie și Malange. Dr. Netto are reputația de a fi un om prudent. Dar chiar dacă cuvintele sale ar fi puse la îndoială, comunicatele portugheze de război le confirmă : deși zgîrcite în amănunte, conținutul lor general lasă să se înțeleagă că există un focar întins al războiului de partizani. Dr. Netto a dezvăluit, de asemenea, că unitățile de interior ale M.P.L.A., — exceptînd anumite birouri care asigură expedierea aprovizionării și contactele cu lumea din afară — s-au instalat acum în interiorul provinciilor din centru-est, alt semn al maturității organizației. Faptul a fost confirmat, de altfel, de vechiul meu prieten dr. Amerigo Baavida, alt medic kimbundu, care conduce acum un spital și clinici în interior, la mai multe zile de mers de frontiera cu Zambia.

Este deci incontestabil că aceste două mișcări, ca și omologul lor din Guinea-Bissau, sînt bine implantate azi în regiuni întinse din Mozambic și Angola, de unde portughezii nu au reușit cîtuși de puțin să le smulgă în ciuda ajutorului puternic pe care îl constituie bombardierele lor. Cît despre P.A.I.G.C. (Partidul african pentru independența Guineei și a insulelor Capului Verde), este neîndoielnic că deține inițiativa pe tot teritoriul Guineei-Bissau și te poți deplasa fără pericol de la un capăt la celălalt al țării fără să ieși din zona de teritoriu controlată de el (nu am făcut-o eu însumi, dar am pătruns destul de departe, în 1967, pentru a mă convinge că este un lucru ușor de făcut, probabil în mai puțin de 14 zile).

În Rhodesia, situația este mai puțin avansată. Unitățile comune ale A.N.C. (Congresul național african din Africa de sud) și Uniunii popoarelor africane zimbabwe (ZAPU) — alcătuite dintr-o minoritate de combatanți ai A.N.C. și o majoritate de membri ai ZAPU și care au intrat în acțiune în cursul verii anului 1967 — încearcă încă să se instaleze în interiorul țării. Există o ciudată contradicție între declarațiile guvernului de la Salisbury, pretinzînd că ar fi izgonit toate detașamentele de partizani, și preocuparea tot mai mare manifestată de guvernul sud-african pentru o reglementare anglo-rhodesiană care ar permite să se spere că rezistența africană va depune armele sau va pierde curajul. Dintr-o lungă convorbire pe care am avut-o în iulie trecut cu unul din principalii conducători militari ai A.N.C.-ZAPU, aflat în convalescență în nordul provinciei Zambezi, în urma unei răni la picior, suferită cu trei luni înainte, am păstrat impresia că mici unități de partizani s-au stabilit deja destul de departe în interiorul Rhodesiei ; că moralul acestor oameni a crescut începînd din 1967 : că ei au constatat posibilitatea de a recruta voluntari la fața locului (din rîndul populațiilor shona și ndebele) : în sfîrșit, că lozinca lor politică („Întîi Rhodesia, apoi Africa de sud") nu mai este o simplă himeră, așa cum părea să fie în urmă cu doi ani.

Presupunînd că aceste unități pot să supraviețuiască și să se consolideze pe plan local în 1969, ceea ce rămîne de văzut, situația lor va fi totuși extrem de grea. Dar va exista o deosebire simțitoare, în sensul că vor fi depășit deja perioada dificilă a instalării. Chiar și un acord între britanici și regimul rebel al lui Ian Smith nu ar schimba mult lucrurile, deoarece nu ar duce decît la menținerea statu-quo-ului pentru încă mulți ani.

(Va urma)

Dilemele stîngii necomuniste franceze

Observatorii nu cunosc clemența față de oamenii politici înfrînți, mai cu seamă atunci cînd la pregătirea înfrîngerii și-a dat concursul și victima : „Demisia d-lui François Mitterrand din funcția de președinte al Federației Stîngii Democratice și Socialiste (F.G.D.S.) nu este o surpriză, este o constatare", scria agenția France Presse, rezumînd astfel tonalitatea comentariilor apărute în presă a doua zi după ce fostul candidat al stîngii în alegerile prezidențiale de acum trei ani a comunicat ziariștilor hotărîrea sa. În care, unanim, aceștia văd expresia incapacității Federației de a participa ca atare la proiectata unificare a stîngii necomuniste : Federația nu mai are decît să dispară „de jure" după ce s-a dezagregat „de facto", adaugă în esență unele gazete pariziene.

Născută în tensiunea pregătirilor electorale din 1965, alcătuită din socialiștii S.F.I.O., Convenția cluburilor și partidul radical, Federația a cunoscut un moment de glorie atunci cînd, pe baza unor opțiuni acceptabile „pentru toate organizațiile și pentru toți cetățenii care se consideră ca aparținînd stîngii franceze" (scrisoarea din 22 septembrie 1965 a lui Mitterrand către Waldeck Rochet), a obținut sprijinul Partidului Comunist și al alegătorilor lui : primul tur de scrutin se solda cu un balotaj (pentru generalul de Gaulle 43,97 la sută din voturile exprimate, pentru François Mitterrand, candidat unic al stîngii, 32,04) ; al doilea scrutin reînnoia cu 55 la sută din sufragii mandatul prezidențial al generalului de Gaulle, dar concentra asupra președintelui F.G.D.S. restul de 45 la sută. Încă înainte de votare, un observator atent și competent al vieții politice, profesorul Maurice Duverger, care nu manifestă simpatii deosebite pentru comuniști, scria : „Hotărîrea Partidului Comunist (de a sprijini candidatura Mitterrand — n.n.)... este importantă nu numai pentru el însuși, ci pentru întreaga viață politică franceză. De la 6 mai 1947 aceasta este dominată de sciziunea stîngii. Din cauza acestei sciziuni, nici a IV-a, nici a V-a republică nu au cunoscut alianțele de tip bloc, cartel sau front popular, care, pe vremea celei de-a III-a republici, au guvernat adesea și aproape totdeauna au clarificat opțiunile în fața cărora se aflau cetățenii. Din cauza ei, alternanța majorităților n-a mai putut fi reluată după război, pendulul a fost blocat la dreapta fără a putea reveni în sens opus, chiar atunci cînd cetățenii ar fi dorit-o (de pildă în 1956)".

De la începuturile ei însă, Federația se definea ca o formație neomogenă. Și nu pentru că includea trei componente, ci neomogenă în interiorul fiecăreia dintre acestea. Radicalii, în primul rînd, descendenți ai unui partid ale cărui origini se situează la începuturile celei de-a III-a republici și care a jucat în istoria ei un rol considerabil, nu și-au mai regăsit după al doilea război mondial resursele — în idei și în oameni — care să le asigure în viața politică un rol preponderent. (Mendès-France, de pildă, fost președinte al radicalilor, a părăsit partidul în 1959). În momentul întemeierii Federației, o bună parte a conducătorilor lui ar fi preferat să-și găsească asociați spre centru — mai ales pentru a nu fi puși în situația de a coopera cu comuniștii — și se poate spune că doar o elementară aritmetică electorală i-a făcut în cele din urmă să-și calce pe inimă. Cluburile, care împreună alcătuiesc „Convenția instituțiilor republicane", s-au născut din nevoia tinerelor generații de intelectuali de a se grupa, de a-și defini și confrunta opiniile în problemele pe care le pun transformările lumii contemporane. Ele au deci vîrste diferite, se deosebesc deseori prin formația participanților — oameni politici (printre care François Mitterrand), sindicaliști, liber-profesioniști, tehnocrați se amestecă în proporții variabile — și deci prin domeniile în jurul cărora gravitează cu precădere dezbaterile. Multă vreme, cluburile s-au autodefinit „centru de gîndire politică", abținîndu-se de la acțiunea concretă ; abia în cadrul campaniei electorale din 1965 au trecut acest prag, pronunțîndu-se laolaltă pentru federalizare. Cît despre S.F.I.O., cei trei ani de existență ai F.G.D.S. au pus într-un fel de paranteză, dar nu au stins, adversitatea notorie dintre Guy Mollet și Gaston Defferre. Îi despart deopotrivă pe cei doi conducători socialiști optica politică și resentimentele personale.

Poate că stupefianta inițiativă a lui François Mitterrand în faimoasa zi de 29 mai — cînd, președintele de Gaulle părăsind brusc Parisul, cercurile oficiale și presa întreținînd cu sau fără voie atmosfera de „suspense" politic, președintele P.G.D.S. a făcut act de candidatură în caz de „vacanță a puterii" — i-a fost dictată între altele și de preocuparea de a galvaniza energiile, de a contracara mișcările centrifuge din sînul Federației. Oricum, „era mai mult decît o crimă — era o greșeală". În caz de „vacanță a puterii" la nivel prezidențial, constituția stabilește un mecanism riguros, iar actul de candidatură al lui Mitterrand era perfect ilegal. Îmi amintesc de un confrate francez, sprijinitor al Federației, care, ascultînd neașteptata declarație, ne privea înmărmurit pe cei din preajmă, murmurînd : „Ce face ? Dar ce face ?... Se compromite !"

Probabil, într-adevăr, că și acest episod a contribuit la eșecul electoral al Federației, că eșecul electoral la rîndu-i a contribuit la situația pe care agenția France Presse o consemnează în termenii următori : în ciuda succesului din 1965, Mitterrand „este astăzi omul politic de prim plan care deține procentajul cel mai scăzut potrivit tuturor sondajelor mai recente". Dar nu este vorba numai despre persoane. Principalul învins al alegerilor legisla-

François Mitterrand. Un „militant de rînd" ?

Guy Mollet și Gaston Defferre. Antract

tive a fost Federația stîngii, victimă a propriei sale încercări de a se înfățișa alegătorului ca un fel de „a treia forță" între gaullism și comunism, situată pe undeva pe la stînga centrului și pe la dreapta stîngii : acestei tentații i-a sacrificat F.G.D.S. singura ei șansă nu numai de succes, dar de supraviețuire, o alianță solidă, întemeiată pe un program comun, cu comuniștii. La stăruințele P.C.F. în acest sens, Federația a reacționat însă „cu o extremă indolență" după expresia folosită de Jean Dru într-un amplu articol de analiză apărut astăvară în „Le Nouvel Observateur" : „indolență" deliberată, menită să păstreze formației „libertatea de manevră", posibilitatea de a cocheta ici cu comuniștii, dincoace cu centrul, dincolo cu Mendès-France și cu prietenii acestuia din P.S.U., după sensibilitățile electoratului local și preferințele sau alergiile politice ale candidaților săi respectivi.

După un prim moment de psihoză depresivă, determinată de șocul electoral, componentele Federației au încercat să-și clarifice lecția evenimentelor și căile de urmat în viitor. Aceste căi nu sînt toate convergente. Dacă S.F.I.O. și Convenția instituțiilor republicane văd viitorul sub forma transformării Federației într-un singur partid, radicalii, incapabili să împace curentele contrarii din interiorul grupării — dintre liderii, René Billères preconizează menținerea opțiunilor afirmate în 1966, Felix Gaillard vrea dimpotrivă abandonarea principiului alianței preferențiale cu comuniștii — par să amîne pentru mai tîrziu, așa cum propune Maurice Faure, luarea unei hotărîri cu privire la fuziune. Mai tîrziu, înseamnă la sau după cel de-al 65-lea congres național care se va ține în 23—24 noiembrie și căruia observatorii îi prevăd o desfășurare furtunoasă.

Convenția instituțiilor republicane l-a ținut pe al ei la începutul lunii trecute. De atunci se știa că François Mitterrand nu va mai asuma decît pînă la reuniunea din 7 noiembrie a comitetului executiv al F.G.D.S. funcția de președinte al Federației, că-și propune să lupte ca „militant de rînd" pentru realizarea noului partid socialist, la care, potrivit rezoluției adoptate în încheierea lucrărilor, membrii Convenției sînt dispuși să adere „subordonîndu-și adeziunea la două condiții : să fie într-adevăr nou, să fie într-adevăr socialist". Ce se înțelege prin aceasta este definit de rezoluție în termeni destul de elastici pentru ca să lase loc negocierilor cu S.F.I.O. Partidul radical ca atare nu a fost prezent în dezbaterile congresiștilor. Merită însă a fi reținută o prevedere a rezoluției, la capitolul consacrat „structurilor" noului partid : „Adeziunile trebuie să fie individuale, fără privilegii pentru membrii vechilor organizații politice și deci fără drept de vechime..." Merită a fi reținută nu atît pentru că deschide astfel porți acelora dintre radicali care s-ar simți atrași mai degrabă spre stînga decît spre centru, cît pentru că traduce preocuparea membrilor Convenției de a nu fi înghițiți de S.F.I.O. (De altfel, în discursul său — care a fost mai puțin acela al unui om politic hotărît să se consacre de azi încolo eroicului anonimat al militantului de rînd, cît acela al unui conducător care, într-o perioadă dificilă, trece în penumbră pentru a-și pregăti reintrarea în scenă — Mitterrand, referindu-se la fuziunea cu S.F.I.O. a declarat : „Dacă este vorba numai să se aplice o vopsea nouă pe o bancă de lemn vechi, noi nu vom fi vopseaua"). Și mai merită a fi reținută prevederea de mai sus a rezoluției pentru că aceeași idee se va regăsi, aparent paradoxal, ca revendicare a uneia din tendințele care s-au înfruntat o lună mai tîrziu în „mini-congresul" S.F.I.O., adică în recenta reuniune a consiliului național al partidului.

În ajunul reuniunii consiliului național, se descifrau în S.F.I.O. trei tendințe. Una, al cărui principal purtător de cuvînt avea să fie Georges Guille, deputat al departamentului Aude, considera că, „topindu-se mai mult sau mai puțin în F.G.D.S., partidul a pierdut o parte din dinamica sa proprie, o parte din chipul său, o parte din nădejdile" celor care credeau în el ; concluzie : refuzul pur și simplu al fuziunii, menținerea doar a legăturilor la nivelul colaborării actuale. Celelalte două tendințe, reprezentate una de Gaston Defferre, cealaltă de Guy Mollet, preconizau ambele fuziunea — dar concepînd-o în mod absolut diferit și în ceea ce privește modalitățile și în ceea ce privește finalitatea.

Între acestea s-a dat lupta în dezbaterile de la Clichy. Cel care se întîlnește cu textul rezoluției mai sus citate adoptate de membrii cluburilor este, firește, Gaston Defferre. El a propus ca noul partid să fie „deschis tuturor oamenilor progresiști" ceea ce n-ar fi alarmat pe nimeni dacă nu s-ar fi știut încă de pe vremea cînd, aspirant la prima magistratură a țării, Defferre preconiza o „mare federație" care trebuia să nu meargă la stînga dincolo de S.F.I.O., iar în direcția opusă își propunea să înainteze pînă în rîndurile centrului-dreapta. În acest spirit, el a și preconizat ca, alături de „aderenți" angajați de normele disciplinei de partid, noua formație să includă o categorie nouă, „afiliații", integrați în structuri mai suple. În treacăt, în numele „noului", Defferre a lansat cîteva atacuri împotriva „situațiilor consacrate" ale unor personalități în ierarhia partidului, a sugerat ca în conducere să se stabilească distincții nete între răspunderile „politice" și cele „administrative" — formule identificate ca tot atîtea săgeți împotriva lui Guy Mollet.

Totuși succesul a aparținut acestuia din urmă : 2006 voturi din 2922 în ceea ce privește doctrina noului partid (față de 777 pentru textul defferrist), 1960 în ceea ce privește structura organizatorică (față de 812). Textul susținut de secretarul general, adoptat încă înainte de Clichy de către majoritatea comitetului director al S.F.I.O., aprobat acum de consiliul național, afirmă : „Este nevoie de un Partid Socialist renovat, capabil să depășească divergențele secundare care prea deseori divid stînga", un partid „fidel principiilor fundamentale ale socialismului, cele care constituie caracterul său distinctiv : democrație reală prin răspunderea efectivă a tuturor în treburile colectivității ; socializarea principalelor mijloace de producție și de schimb ; organizarea internațională a păcii... Pentru că dorește un Partid Socialist eficace, (consiliul național) respinge formulele care tind să înece acest partid în confuzia ideilor, în diluarea răspunderilor..."

Este de remarcat că toate aceste dezbateri și controverse din rîndurile stîngii necomuniste gravitează — deși nu i se spune decît rareori pe nume — în jurul problemei raporturilor cu Partidul Comunist. Este de remarcat că în rîndurile Convenției instituțiilor republicane, de pildă, orientările sînt uneori mai înaintate decît în rîndurile aripii drepte a S.F.I.O. : consecință probabil a faptului că din cluburile care alcătuiesc Convenția fac parte un număr destul de mare de oameni a căror formație — economiști, sociologi, universitari — îi face să cunoască mai bine coordonatele lumii contemporane în transformare. Este de remarcat, așa cum face Raymond Barrillon în „Le Monde", că deși la Clichy „mai mulți oratori au deplîns faptul că Federația a făcut «un aliat privilegiat» din P.C.F.", părerea acestora „a fost pusă în minoritate și că nu s-a propus nici o ruptură de contract".

Fără îndoială, felul în care va fi rezolvată această problemă, crucială pentru viitorul forțelor de stînga franceze, depinde de ceea ce va fi formația care, potrivit celor direct interesați, ar urma să ia naștere la 1 ianuarie 1969. Este poate secundar dacă ea se va numi „partidul democrat socialist", cum se presupune — sau altfel. Important este dacă într-adevăr va apărea atît de curînd pe scena politică franceză. Și este esențial ce fizionomie va avea, adică în ce condiții se va realiza fuziunea dintre S.F.I.O. și Convenția instituțiilor republicane.

Florica ȘELMARU

NGUYEN DUC VAN

„Drepturile sacre ale poporului vietnamez"

Redacția noastră s-a adresat șefului Reprezentanței F.N.E. din Vietnamul de sud în România, Nguyen Duc Van, cu rugămintea de a răspunde la unele probleme legate de recenta hotărîre americană privind încetarea definitivă a bombardamentelor asupra R. D. Vietnam. Domnia-sa a binevoit să dea curs solicitării noastre.

Discuția s-a axat, în primul rînd, asupra implicațiilor acțiunii americane.

Încetarea bombardamentelor, ne-a spus Nguyen Duc Van, este o mare victorie a întregului popor vietnamez. Noi am cerut în repetate rînduri încetarea necondiționată a acestor bombardamente barbare. Iată că acum Administrația americană a fost constrînsă să dea curs cererii noastre.

Dacă ne gîndim la istoricul acestor bombardamente, ne putem da seama mai bine de semnificația, ca atare, a hotărîrii americane. Cînd au început bombardamentele americane ? Atunci cînd situația din Vietnamul de sud era foarte alarmantă pentru Statele Unite. V-aș reaminti un recent articol din „Le Monde" care sublinia că în momentul în care administrația saigoneză era aproape de o prăbușire totală, Statele Unite au procedat la bombardamente în nord, pentru a „revitaliza" — dacă putem spune așa — moralul marionetelor. Americanii au folosit deci forța pentru a proteja clica saigoneză împotriva mișcării de eliberare din sud. Se sconta pe o capitulare a întregului popor vietnamez.

Știm însă că acest țel esențial — ca și altele — n-a fost atins. Patrioții n-au dezarmat ; dimpotrivă, în anii aceștia, a crescut în proporții uriașe mișcarea de eliberare din sud.

Bombardamentele din nord au precedat trimiterea unor masive unități în Vietnamul de sud, fapt care subliniază de la sine convingerea nutrită de cercurile conducătoare din Statele Unite că acestea ar fi fost suficiente pentru a frînge rezistența patrioților sud-vietnamezi. Dar am fost cu toții martorii marilor ofensive din ultimele luni, care au schimbat în mod radical cursul războiului. Milioanele de tone de bombe căzute în partea de nord a patriei noastre nu au frînt voința și hotărîrea de luptă și libertate a întregului popor vietnamez.

O problemă spinoasă a fost pentru americani recunoașterea F.N.E. La Paris, au sosit reprezentanții Frontului Național de Eliberare care vor lua loc la aceeași masă cu reprezentanții Statelor Unite. Este clar, nu bunăvoința Washingtonului a dus la acest moment de cotitură. Dacă în 1965, de pildă, s-ar fi cerut participarea F.N.E. la reglementarea problemei vietnameze, cercurile americane nici n-ar fi răspuns.

În esență, încetarea bombardamentelor este rezultatul unor eșecuri conjugate ale agresorilor americani. Pe plan militar, o mare putere, cu o formidabilă forță militară, n-a putut învinge o țară mică. Din punct de vedere politic, asistăm la o izolare marcată a politicii americane pe plan mondial. Din punct de vedere social, America este divizată, printre altele, și din cauza războiului din Vietnam. Din punct de vedere economic, povara cheltuielilor militare a contribuit la prăbușirea planului „marii societăți".

Ce va urma pe planul problemei vietnameze — acestui aspect i-au fost consacrate, în continuare, declarațiile interlocutorului nostru.

Bombardamentele în nord au încetat. Dar ce se va întîmpla de aci înainte ? Întrebarea comportă, cred, două aspecte. Unul diplomatic, altul militar.

Se știe că soluția problemei vietnameze o oferă programul în patru puncte al guvernului R.D. Vietnam și programul politic al F.N.E. din Vietnamul de sud. Aceasta este baza imuabilă a reglementării problemei vietnameze.

Sînteți la curent, probabil, cu zarva de la Saigon, care refuză să participe la tratative. Această problemă e rezultatul mai multor factori. În primul rînd, contradicția dintre Statele Unite și marionetele saigoneze. Acceptînd prezența F.N.E., S.U.A. au recunoscut, implicit, că Saigonul nu poate reprezenta poporul vietnamez, nu poate vorbi în numele său. Marionetele saigoneze sînt puse în fața unei alternative la fel de dificile : dacă vin la Paris, se confirmă caracterul lor de totală dependență și subordonare față de Statele Unite ; dacă nu vin, înseamnă că recunosc deschis faptul că Statele Unite se substituie în întregime chiar și aparenței de legalitate a acestei administrații. În al doilea rînd, există, cred, și o punere în scenă a politicii americane pentru a demonstra așa-zisul „prestigiu" al guvernului de la Saigon, pentru a-i da o nuanță de independență. Aceasta ne întărește opinia că americanii nu vor o soluționare rapidă a problemei vietnameze. Ar mai fi și o a treia alternativă : Statele Unite cer un preț oarecare pentru încetarea bombardamentelor...

Aspectul militar al problemei este destul de serios. După cum ați aflat, în ultimele zile americanii au concentrat o putere de foc crescută în sud. De la bazele tailandeze — deservind aproape în exclusivitate zborurile bombardierelor spre nordul Vietnamului, escadrilele americane se îndreaptă, în prezent, spre sud. La fel se întîmplă și cu navele militare. Există încercarea americană de a concentra o parte și mai mare din arsenalul lor de război împotriva mișcării de eliberare din Vietnamul de sud, pentru a ieși, astfel, din impas, pentru redresarea situației și probabil pentru a avea o „monedă de schimb". Nu încape nici o îndoială, însă, că dacă vor continua pe această linie, situația lor în sud nu va înceta să se înrăutățească, iar eșecurile agresorilor vor fi tot mai mari.

Încetarea bombardamentelor este un prim pas important spre reglementarea pașnică a problemei vietnameze. Dar mai rămîn multe de făcut. Washingtonul trebuie să renunțe la planurile sale de a face din Vietnamul de sud o bază americană. El trebuie să pună capăt agresiunii împotriva poporului vietnamez, știind mai ales că folosirea forței militare a eșuat în întregime. Poporul nostru — după cum sublinia recent declarația C.C. al F.N.E. din Vietnamul de sud, —este hotărît să lupte pentru obținerea drepturilor sale sacre : independență, democrație, pace, neutralitate, prosperitate și reunificarea pașnică, definitivă a patriei.

Sergiu VERONA

SAIGON

Momentul politic actual saigonez nu diferă în esența sa de cele anterioare. El vădește o agonie al cărei sens major este prăpastia adîncă dintre grupul de interpuși americani și întregul popor din Vietnamul de sud. Cu alte cuvinte baza total șubredă și compromisă pe care „guvernul" o are în propria sa țară. Nu o dată, personalități politice au denunțat politica administrației din sud. Declarația lui Robert F. Kennedy ni se pare la fel de actuală și azi : „regimul de la Saigon acționează în mod evident de așa manieră încît să-și perpetueze dominația".

Acțiunile întreprinse cît și discursurile rostite recent de persoanele politice saigoneze, printre alții de „președintele" Thieu, s-au remarcat printr-o neobișnuită zarvă. De mult timp, sloganurile că aceștia reprezintă „adevărata voință a poporului din sud", că sînt „aleși legali" și altele de același gen n-au mai fost reunite cu atîta insistență în campania propagandistică sud-vietnameză.

Pentru oricine a fost însă clar că totul, orice discurs sau orice nouă acțiune inițiată de administrația falimentară din sud, converge în același punct : teama că lupta crescîndă a forțelor democratice și patriotice ale poporului vietnamez va înlătura actualul regim saigonez, teamă care prelungește și amplifică constanta instabilitate politică ce caracterizează acest regim. Decretarea stării de război pe toată suprafața țării, pe care Thieu a anunțat-o în ultimele zile, după încetarea bombardamentelor americane asupra R.D. Vietnam, este un alt nou indiciu al intențiilor reale pe care cercurile guvernante din sud le au : continuarea războiului dar cu prețul a noi jertfe din partea unui popor care, de peste o generație, n-a mai cunoscut pacea, trebuind să lupte cînd împotriva agresiunii dinafară, cînd împotriva unor guverne interpuse ale statelor imperialiste.

Perspectiva încheierii păcii, eventuala retragere a americanilor au determinat accentuarea temerilor cercurilor guvernante din sud că plecarea trupelor americane va declanșa căderea guvernului marionetă și constituirea de către F.N.E., în colaborare cu celelalte forțe democratice, a unui regim liber, independent și neutru.

Refuzul guvernului saigonez, ca și „noile" sale „propuneri" de desfășurare a convorbirilor de la Paris, vizează în esență același lucru : încercarea de a se pregăti o platformă de discuții de pe urma căreia el să profite cît mai mult. Toate acestea nu pot ascunde, după cum demonstra ziarul „Nhan Dan", „convulsiile furioase și disperate în care clica Thieu-Ky se zbate și acuză guvernul S.U.A. de trădare" încercînd să creeze o nouă tergiversare a convorbirilor de la Paris. Opoziția și ignorarea aspirațiilor imperioase, a drepturilor naționale fundamentale ale poporului din Vietnamul de sud de că-

instabilitate politică cronică

tre administrația saigoneză sînt fapte revelatoare ale esenței sale antipopulare.

Adevărata forță din Vietnamul de sud care se bucură de o bază largă, populară este F.N.E., organizație care a realizat o trainică unitate de acțiune cu numeroase forțe politice și religioase și luptă pentru a învinge agresiunea americană din țara sa și pentru a înlătura guvernul aservit S.U.A., pentru făurirea unui Vietnam independent și democratic. Nu de mult, reprezentantul agenției U.P.I. la Saigon nota faptul că „regimul lui Thieu sprijinit de S.U.A. și dolarii săi n-a reușit să creeze o forță politică în măsură să rivalizeze cu Vietcongul", recunoscîndu-se astfel, încă o dată, poziția artificială, de interpus al S.U.A., a guvernului din această țară.

netelor saigoneze — frații Diem — devenise nepotrivit și pentru cele mai apropiate cercuri guvernamentale, dar mai ales pentru S.U.A. Criza politică ajunsese la paroxism și rezolvarea sau măcar amînarea ei preocupau Statele Unite. Abandonat de protectorii săi nord-americani, Diem se prăbușește în mod automat.

Lovitura de stat militară a urmat unor alte numeroase tentative (eșuate tocmai pentru că S.U.A. se opuneau vreunei schimbări) operate între 1960—1962, dar ea este și un punct de plecare major pentru trecerea în revistă a instabilității politice care s-a declanșat și persistă încă la 5 ani de la debut. Au urmat apoi peste 12 lovituri de stat, militare sau civile, militaro-civile, civilo-militare, dar regimul instalat de fiecare dată, deși dur, terorist, reacționar,

compusă din Nguyen Khanh, Duong Van Minh (cu antecedente în loviturile militare) și Tran Thiem Khiem rezistă pînă la 8 septembrie 1964, cînd Nguyen Khanh a instaurat un guvern de dictatură militară unipersonală, care avea să fie înlocuit de un altul — condus acum de civili.

Anul 1965 debutează furtunos chiar din prima lună, la sfîrșitul căreia Nguyen Khanh iarăși instaurează, numai pentru o lună, un guvern de dictatură militară. Khanh e exilat și e succedat de un guvern civil, de coaliție, condus de Phan Khac Sun și Phan Huy Quot, guvern format din reprezentanți ai partidelor politice saigoneze și ai forțelor reacționare rivale, condus din spate de „consiliul forțelor militare", înființat de „tinerii generali". După ce asistăm la eșecul unei noi lovituri

militare, la 11 iunie 1965 o altă lovitură de stat aduce în prim plan două noi nume — Thieu și Cao Ky. Ultimul, în postul de prim-ministru, a condus un guvern supus de peste patru ori la remanieri.

Cei doi generali se păstrează și azi — cu anume nuanțe de loc neglijabile — la conducerea Vietnamului de sud, prețul fiind însă destul de ridicat. O dată autoinstaurată, noii conduceri i-au fost stabilite niște obiective. Desigur ele seamănă mult cu cele ale anterioarelor guverne și pun pe primul plan continuarea luptei împotriva Frontului Național de Eliberare din Vietnamul de sud.

Prin victoriile numeroase obținute de F.N.E., singurul reprezentant autentic al poporului vietnamez, împotriva agresorilor și administrației saigoneze pe cîmpul de luptă, prin activitatea desfășurată în teritoriile recent eliberate, în care populația instalează și consolidează puterea populară, și prin creșterea prestigiului său atît în interiorul țării cît și peste hotarele ei, F.N.E. demonstrează prezența sa activă, de prim plan, în viața politică a Vietnamului de sud. Ea nu este deloc „adiacentă" așa cum cercurile guvernante saigoneze încearcă s-o demonstreze. Dar de succesele Frontului, regimul din sud continuă să facă abstracție sau recurge la manevre cum a fost cea în care pentru a da un lustru „democratic" guvernării lor, Thieu-Ky au recurs în urmă cu un an, la organizarea de alegeri „prezidențiale" la 3 septembrie 1967.

Intenția expresă a echipei Thieu-Ky — era de a ieși oricum „învingătoare în alegeri" și așa se face că în ajunul lor, prestigiosul ziar „International Herald Tribune" nota laconic : „Alegerile (din Vietnamul de sud — n.n.) s-au transformat într-un circ".

Însăși desfășurarea validării alegerilor a venit să confirme esența lor. Desfășurate pe un teritoriu care n-a cuprins cele patru cincimi eliberate de F.N.E., ce includ aproape 10 milioane de locuitori, alegerile au fost validate de „Adunarea națională" cu o majoritate doar de 10 voturi, lipsind 11 deputați din 117 (din care 45 s-au

→

Demonstrație antiguvernamentală a populației din Saigon

Administrația din sud e puțin sau de loc preocupată de situația țării în care domină haosul, corupția ; aspectele activității economice sînt deplorabile, industria fiind lipsită de muncitori din cauza mobilizărilor neîncetate în armata administrației. Faptul îl constata și „New York Times", care mai scria : „guvernul falimentar saigonez nu a oferit țării nimic interesant în afara sloganului negativ al anticomunismului". Procesul de dezintegrare politică și morală a început atunci cînd S.U.A. au instaurat administrația militară, inaugurată de Diem.

Acum 5 ani, la 1 noiembrie, luptele, devenite o prezență cotidiană în capitala sud-vietnameză, țineau din nou răsturnarea lui Ngo Dinh Diem (fost ambasador la Washington și exponent direct al politicii americane), cel care în urmă cu 13 ani proclamase arbitrar, încălcînd acordurile de la Geneva, așanumita „Republică Vietnam" cu capitala Saigon. Regimul din ce în ce mai dictatorial, politica dură, total antipopulară a lui Diem, ca și sprijinul intens al S.U.A. l-au menținut mult timp la putere. Treptat, însă, guvernul mario-

sprijinit de S.U.A., se vedea nu peste mult timp înlocuit de altul caracterizat în același fel, acuzat în același mod în care va fi acuzat la răsturnare noul regim, dar instaurat de alții sau aceiași generali care guvernaseră și mai înainte, acum, însă, înscriși în altă ordine în „protocolul funcțiilor". Așa a început ceea ce s-a numit „jocul hărțuielilor", „caruselul generalilor" etc., în fond încercarea S.U.A. de a găsi o formulă viabilă de guvernare.

Un film detaliat și derulat cu încetinitorul al loviturilor de stat este practic greu de înfăptuit pe parcursul unui singur articol. Un element le este comun : ele sînt făcute — prin politică de constrîngere, violență și represiuni sîngeroase — de către cercurile cele mai reacționare din Vietnamul de sud. Filmul însă poate fi rezumat în principalele secvențe : 1 noiembrie 1963 — Duong Van Minh, general, înlătură total oligarhia fraților Diem. Guvernul lui „provizoriu" durează exact 3 luni cînd, acuzat de „neutralism" —, Minh este înlocuit de Khanh, care declara cinic : „armata este determinată să nu permită doctrinei neutraliste și defetiste de a se dezvolta pe acest pămînt". Echipa conducătoare este formată dintr-un militar și un civil. Din august, același an, o juntă militară

împotrivit). Să mai notăm că la recepția prilejuită de instalarea în funcția de președinte a lui Thieu, palatul prezidențial a fost bombardat de forțele patriotice, „președintele" — se spune — mai mult a murmurat rugăciuni decît a spus jurămîntul, și într-un asemenea prilej „guvernul nefiind în stare să controleze militar nici capitala țării" — scria ziarul american „News".

O dată „legalizați", cei doi generali au abordat o altă sferă de preocupări : înfruntarea reciprocă. „Cascada înlocuirilor" și-a continuat existența dar ea s-a desfășurat mai mult la nivelul miniștrilor, amici ai uneia sau celeilalte părți. În mai 1968, Nguyen Van Loc, prim-ministru, și-a prezentat „demisia". Hotărîrea, scriau comentatorii politici, ilustrează mai puțin lupta Thieu-Ky, cît faptul că ultimul devenise dizgrațios pentru americani. A făcut multă vîlvă episodul în care Ky a acuzat pe americani că „iau hotărîri în domenii ce nu le aparțin" ; reacționînd prompt, S.U.A. au scos la iveală din arhiva C.I.A. un raport care-l acuză pe vice-președintele Cao Ky de trafic cu opium efectuat în anii 1963—1964.

Noul prim-ministru Tran Van Huong a participat la „alegerile prezidențiale" din 1967, cînd a obținut cele mai multe voturi la Saigon. Vicepreședintele și-a păstrat încă mulți sprijinitori în aviație și printre pușcașii marini. Deja după 5 luni de la trecerea lui Ky pe o linie din ce în ce mai moartă, disputa nu s-a încheiat. Ea se conjugă unui peisaj politic destul de complex, în care lupta împotriva corupției este pe zi ce trece mai inofensivă. Crearea, în august 1968, a „comitetelor de luptă împotriva corupției" n-a avut rezultate mai concrete decît arestarea unor persoane acuzate de corupție care făceau parte din... amintitele comitete.

La începutul lunii octombrie s-a reîntors la Saigon din exil generalul Duong Van Minh, conducătorul loviturii de stat care l-a răsturnat pe Diem acum 5 ani, invitat să revină de către Nguyen Van Thieu, preocupat de consolidarea poziției sale în încleștarea cu Cao Ky. Reîntoarcerea lui Minh, căruia Thieu i-ar fi rezervat postul de „consilier militar", pare să se înscrie în aceste preocupări, dar și în cele ale S.U.A., care încearcă să profite de o anume popularitate a lui Minh, pentru a mai mlădia cumva criza din guvernul sudist.

Ecourile reapariției generalului Minh nu se stinseseră și la 8 octombrie 1968 agențiile de presă difuzau știri ce relatau despre o nouă efervescență politică și militară la Saigon și în Vietnamul de sud. Armata ca și poliția națională sud-vietnameză au fost puse în stare de alertă. După cîtva timp, lucrurile par a se fi calmat, însă cotidianul de limbă engleză „Saigon Post", care anunțase primul o tentativă de lovitură de stat, a fost suspendat temporar.

Amintita efervescență a fost și ea o manevră a S.U.A. de data asta, prin care scontau că vor speria și pune la punct „guvernul" care i se opune cerînd un „drept", pe care oricum nu-l are — de a hotărî ? Este greu de răspuns dar, într-o sarabandă a înlocuirilor pe baza unui dicteu, și într-o instabilitate ca cea descrisă mai sus, totul e posibil. Un lucru este cert. Nu poate fi evitată prăbușirea acestui regim total străin poporului.

Dumitru CONSTANTIN

Revirimentul biafrez

surse și implicații

În octombrie, soarta Biafrei părea pecetluită. Teritoriul controlat de Ojukwu se restrînsese de la 75 000 km pătrați — suprafața inițială din mai 1967 a Biafrei — la 10 000 km pătrați. Flota aeriană biafreză — care nici la începutul ostilităților nu era prea mare — nu mai dispunea practic de nici un aparat de zbor capabil de luptă. Dintre aeroporturi — rămase unica posibilitate de aprovizionare a secesioniștilor cu material de război și alimente — mai puteau fi utilizate doar un teren de aterizare improvizat ad-hoc de-a lungul unei șosele și o ipotetică pistă ascunsă în inima junglei. Rezervele financiare ale echipei de la Umuahia (ultima capitală biafreză) erau considerate complet epuizate. Mortalitatea datorată inaniției — îndeosebi în rîndul femeilor și copiilor ibo — atinsese proporții de coșmar. Acțiunea trupelor biafreze se limita la o defensivă deznădăjduită pe toate fronturile. Cursul evenimentelor părea ireversibil ; însuși Odumegwu Ojukwu, campionul inflexibilității biafreze, considerase că trebuie să-și expedieze familia în capitala Gabonului.

Două săptămîni mai tîrziu, datele s-au schimbat substanțial. Astăzi, trupele lui Ojukwu, fără a fi recuperat prea mult din teritoriul inițial al Biafrei, dispun de un potențial de luptă ce le permite să aspire la acțiuni contraofensive. Amenințînd cu încercuirea orașului Onitsha, biafrezii „imobilizează practic o treime din trupele lui Gowon" („Jeune Afrique"), adică cea de-a doua divizie federală. Comandantul primei divizii federale recunoscuse că „puterea de foc a biafrezilor este acum superioară celei a trupelor sale" („The Economist"). În sfîrșit, cea de-a treia divizie federală a fost nevoită, în fața presiunii biafreze, să părăsească o serie de poziții din regiunea orașelor, relativ importante, Aba, Oguta și Owerri. Pe scurt, este vorba de un reviriment general, deși, cel puțin pentru moment, nu de prea mari proporții, al armatei lui Ojukwu. În spatele frontului biafrez, momentul critic pare a fi pierdut, la rîndul său, din acuitate. Cîțiva reporteri aflați la fața locului consideră că procentajul deceselor prin înfometare a scăzut sensibil în ultima vreme — în bună măsură, explică ei, datorită acțiunilor întreprinse pe teritoriul Biafrei de trei mari organizații filantropice — Crucea Roșie, Caritas și IWCC. Sistematizînd opiniile pe care diferiți comentatori le exprimă în scopul explicării modificărilor din raportul de forțe existent pe cîmpurile de luptă din jungla biafreză, distingem trei cauze principale :

1. Pentru prima oară, corespondenții de război au semnalat *prezența, destul de marcată, la biafrezi, a unor piese de armament clasic greu, inclusiv mortiere și tunuri.* În privința provenienței lor, unele publicații englezești cred a ști că e vorba de transporturi de arme sosite din Europa occidentală prin Coasta de Fildeș și Gabon (țări care au recunoscut existența Biafrei ca stat). Oficialitățile de la Umuahia, dezmințind afirmația, spun că aceste arme provin în primul rînd din capturile de război ale biafrezilor. De cîtăva vreme, biafrezii beneficiază și de noi întăriri umane. Mercenarilor conduși de colonelul Rolf Steiner, care luptă alături de biafrezi, li s-a alăturat de curînd un nou grup, aflat sub ordinele cunoscutei căpetenii Bob Denard. Se avansează cifra de 90 de oameni pentru acest ultim eșalon, ceea ce reprezintă, cu aproximație, efectivul cu care Denard a încercat anul trecut să-l readucă la putere în Congo pe Moise Chombe.

2. *Mobilizarea deosebită a resurselor de luptă ale întregii populații ibo repliate pe teritoriul controlat de Ojukwu.* (6—7 milioane de oameni din cei aproximativ 13 milioane de locuitori ibo ai fostei Federații Nigeriene). În rîndurile combatanților biafrezi — din care cea mai mare parte sînt voluntari — se află majoritatea bărbaților ibo apți pentru luptă. Încercînd să explice rezistența lor îndîrjită, corespondenții de presă amintesc de discursurile lui Ojukwu, care definește actuala confruntare militară nigeriano-biafreză ca o „luptă pentru supraviețuirea națiunii ibo", și mai ales de uciderea în ultimii ani a cîtorva sute de mii de locuitori ibo în cursul ciocnirilor dintre diferitele populații nigeriene. Mărturiile celor întorși de pe cîmpurile de luptă atestă într-adevăr caracterul deosebit de dur, lipsit de menajamente din partea ambelor părți, al acestui veritabil „război fără prizonieri". La fel de adevărat este că autoritățile de la Lagos fac tot posibilul pentru a pune capăt diferitelor acte de violență ale soldaților federali — mergînd de la dotarea fiecărui militar cu un „cod de comportament în condițiile de luptă" ce impune aplicarea unui tratament uman față de prizonieri și populația civilă, pînă la administrarea unor pedepse exemplare, inclusiv împușcarea pe loc, celor ce încalcă aceste precepte.

3. *Dificultățile întîmpinate de trupele federale în asigurarea transportului între Lagos și regiunile aflate în inima Biafrei.* Trupele lui Ojukwu au reușit

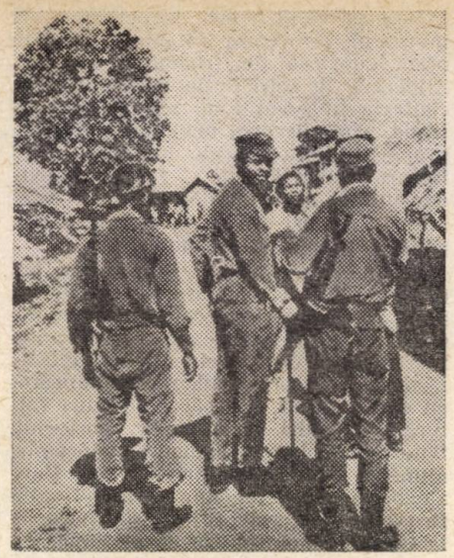

Soldați biafrezi care luptă împrăștiați în junglă vin în satele lor, din imediata apropiere a liniilor armatei federale nigeriene, pentru a-și evacua familiile

deja să taie cîteva legături importante ale armatei federale, între care, recent, șoseaua Enugu-Onitsha. În schimb, în ce privește planul politico-diplomatic, Ojukwu n-a reușit să-și lărgească prea mult spațiul de manevră. Linia sa de conduită în planul relațiilor internaționale, elaborată cu multă grijă, se menține în general neschimbată din momentul formulării „sfidării biafreze". Departe de a fi econom în cuvîntări sau interviuri, liderul biafrez evită pe cît posibil să se pronunțe cu claritate asupra marilor probleme ale vieții internaționale sau le raportează, atunci cînd consideră necesar, la problema biafreză (Harold Wilson, de pildă, este considerat „dușmanul nr. 1 al Biafrei" pentru că Anglia acordă asistență militară guvernului federal de la Lagos). O asemenea poziție traduce, evident, intenția conducătorilor secesioniști de a obține o maximă audiență internațională pentru obiectivul lor central — recunoașterea dreptului la existență al statului independent Biafra, act care ar răspunde — potrivit opiniei lor — aspirațiilor populației ibo de pe teritoriul fostei Federații Nigeriene. Numai o astfel de politică „externă", „în alb", poate constitui o explicație a faptului că atitudinile filo-biafreze exprimate, într-un fel sau altul, în ultimul an și jumătate (în plan politic sau militar, diplomatic sau umanitar), pornesc de la motivații din cele mai diferite.

Astfel, recunoașterea Biafrei de către Tanzania a fost explicată de către președintele Nyerere ca un gest menit să atragă atenția opiniei publice mondiale asupra destinului tragic al uneia din principalele populații nigeriene ; ajutorul militar acordat lui Ojukwu de autoritățile coloniale portugheze a fost interpretat ca o încercare a Lisabonei de a alimenta o situație confuză într-unul din principalele state ale continentului și de a submina solidaritatea africană ; apelul papei Paul al VI-lea la încetarea ostilităților a fost resimțit în primul rînd ca izvorînd din grija suveranului pontif pentru soarta unei populații africane de religie creștină — ibo ; afirmația președintelui de Gaulle că „încercările poporului ibo și rezistența sa dovedesc că el merită o existență națională" ar fi consecvente unor convingeri proprii șefului statului francez.

Evident, din incidența unor asemenea poziții nu poate lua naștere un curent de opinie internațional de anvergură în favoarea recunoașterii Biafrei ; dar efectul lor nemijlocit a constat, în primul rînd, în intransigența atitudinii lui Ojukwu.

Făcînd totul pentru a temporiza conflictul, liderul biafrez are în vedere și un alt element — posibila insurecție a populației yoruba, din vestul țării, împotriva autorităților federale, pe care el scontase de fapt încă din primul moment al acțiunilor sale și care, astăzi, pare a avea din nou șanse de materializare. „Omul despre care se vorbește astăzi în Nigeria", principalul conducător militar federal, care s-a distins în luptele împotriva trupelor biafreze, colonelul Benjamin Adekunle (supranumit „Scorpionul negru" sau „Ureche de elefant"), este de origine yoruba. Emul al lui Ojukwu, ba poate chiar al generalului Gowon (după unele opinii), colonelul Adekunle, consideră diferiți observatori, ar putea la un moment dat să ceară acordarea unui statut special regiunii de vest, populată de locuitorii yoruba. Statut care nu ar merge, în mod obligatoriu, pînă la decretarea acestui teritoriu ca stat întru totul autonom.

Șansele de aplanare cu mijloace militare a conflictului, la un moment dat iminente, s-au îndepărtat din nou. Și, din nou, soluția tratativelor se impune ca singura alternativă rezonabilă. În favoarea ei, în principiu, s-au pronunțat încă o dată, în ultimele zile, și șeful statului nigerian, generalul Gowon, și conducătorul suprem biafrez, Ojukwu. Un precedent favorabil concretizării inițiativelor de acest gen există deja — un prim pas, foarte dificil, a fost făcut atunci cînd guvernul federal de la Lagos a acceptat ca reprezentanții lui să ia loc la aceeași masă de discuții cu solii lui Ojukwu, fără a pune în discuție recunoașterea drepturilor depline, în cadrul convorbirilor, ale părții biafreze.

Majoritatea covîrșitoare a guvernelor africane, presa continentului țin să menționeze cu fiecare prilej că africanilor, în măsura cea mai mare, și celor două părți în primul rînd, le incumbă sarcina de mare responsabilitate de a pune capăt carnagiului, de a rezolva pașnic problemele spinoase care au favorizat sau determinat declanșarea sa. Încercările de soluționare bazate pe exercitarea forței s-au dovedit și aici neputincioase. Ele n-au făcut decît să macine timp de 18 luni resursele materiale și umane ale Nigeriei într-un război profund nefast aspirațiilor de progres și dezvoltare independentă ale acestei țări. Reînnodînd încă o dată firul tratativelor, Lagosul și Umuahia ar deschide noi speranțe soluționării negociate a uneia din marile probleme ale Africii de azi.

Corneliu VLAD

reflector

CONTACTE ÎNTRE RABAT ȘI ALGER

Vizita-fulger (nu a durat decît șase ore) a ministrului algerian al finanțelor și planului, Cherif Belkacem, la Rabat, pentru a remite regelui Hassan al II-lea un mesaj personal al colonelului Boumedienne, ar putea constitui preludiul unei întîlniri între cei doi șefi de state — opinează observatorii. Însuși suveranul marocan califica vizita ca „de bun augur" pentru viitorul relațiilor algero-marocane. În ultimele săptămîni au avut loc frecvente luări de contacte între cele două capitale (între altele, vizita secretarului general algerian la ministerul apărării, care a fost primit de regele Hassan). Schimburile comerciale au cunoscut și ele un nou impuls și, cu toate că dosarul conflictelor de frontieră continuă să fie la ordinea zilei — comisia competentă a O.U.A. nereușind să-l rezolve — se pare că ambele părți intenționează să se situeze pe poziții care să faciliteze găsirea unei soluții.

CE VOR FACE ÎN VIITOR CONSILIERII PREȘEDINTELUI JOHNSON

Cînd Bill Moyers a demisionat în 1966 din funcția de șef al biroului de presă al Casei Albe, după o scurtă perioadă de inactivitate, a acceptat direcția ziarului „News Day" din Long Island. Ce se va întîmpla acum cu alți zeci de colaboratori și consilieri ai lui Lyndon Johnson ?

Se consideră că nici un colaborator al lui Johnson nu va rămîne prea mult timp fără slujbă, deoarece li se recunoaște o mare calitate : toți știu cum funcționează marea mașină politică americană. Joe Califano, asistent special al președintelui pentru afacerile interne, a și primit 15 propuneri de posturi cu onorarii mai mari decît actualul său salariu. Oferte tentante au mai primit Harry McPherson, care redactează discursurile lui Johnson, și Douglas Cater, consilier special pentru sănătate și instrucție publică.

FEBRA PETROLULUI ÎN ARCTICA

De zeci de ani se sondează în Oceanul Arctic canadian pentru a se descoperi petrol. Au fost făcute forări în regiunea Alaskăi, cuprinsă între Yukon și teritoriile de nord-vest care se mărginesc cu arhipelagul arctic ; a fost explorată delta fluviului Mackenzie. Pînă acum însă, rezultatele fuseseră foarte slabe, iar unele societăți au început să dea semne de oboseală, fapt care a determinat guvernul canadian să contribuie cu un fond de „încurajare" de 3 milioane de dolari, reprezentînd 40 la sută din cheltuielile companiilor particulare. Dar în vara acestui an s-a produs marea surpriză. Standard Oil din New Jersey și Atlantic Richfield au anunțat descoperirea unui important zăcămînt de petrol pe coasta septentrională a Alaskăi și care se presupune că se extinde și sub arhipelagul arctic. Se crede că e vorba de o cantitate între 710 și un miliard și jumătate de tone (actualmente rezervele petroliere ale Canadei și Statelor Unite se ridică la un miliard și jumătate și respectiv 6 miliarde de tone). În prezent, companiile și-au intensificat cercetările.

Problemele ridicate de aceste cercetări sînt numeroase și greu de rezolvat. Se consideră că clima regiunilor arctice, lungimea iernilor, depărtarea de piețele de exportare a produsului brut vor acționa serios asupra prețului de cost.

reflector

MAGHREBUL ȘI PIAȚA COMUNĂ

Negocierile Pieței comune cu Tunisia și Marocul se apropie de runda finală. Se prevede, pînă la sfîrșitul acestui an, încheierea unui acord comercial pe cinci ani cu cele două state maghrebiene. (La Bruxelles se afirmă că acesta este preludiul asocierii Marocului la C.E.E.).

Tunisia și Marocul, țări cu economii prin excelență mediteraneene, exportă produse agricole, minereuri, intrînd astfel în concurență cu alte țări mediteraneene : una aflată în Piața comună (Italia), alta asociată (Grecia), iar a treia care solicită asocierea (Spania). Discuțiile se prelungesc mai mult din pricina problemelor agricole decît asupra celor industriale.

În 1965, „cei șase" dau un prim mandat de negociere cu Tunisia, avînd drept cadru aplicarea regimului intracomunitar produselor industriale tunisiene, dispoziții mai suple pentru produsele agricole, în funcție de organizarea piețelor în sînul Comunității. C.E.E. trebuia să acorde produselor tunisiene de aceeași natură un regim preferențial, pentru cantități limitate. Discuțiile s-au împotmolit însă. Una din cauzele acestei situații a constituit-o criza care a opus Franța partenerilor ei din C.E.E. Al doilea mandat de negociere a fost dat în 1967, avînd noi baze. La produsele agricole asupra cărora se purtau discuțiile, comisia de la Bruxelles adaugă citricele și uleiul de măsline, iar dintre materiile prime, petrolul. Nerealizîndu-se însă un acord, „cei șase" au dat comisiei lor un al treilea mandat de negociere, în iulie 1968.

Partener de bază al discuțiilor, Marocul a obținut în ultima perioadă precizări asupra concesiilor pe care C.E.E. este dispusă să i le acorde : tarife preferențiale pentru mai mult de 60 la sută din produsele agricole pe care le exportă către cele șase țări ale Pieței comune. Aceste tarife vor fi variabile în funcție de produse.

Începînd de la sfîrșitul celui de-al treilea an al acordului comercial ce se va încheia pînă la finele anului în curs, urmează să se inițieze noi discuții. De această dată, ele vor fi duse în legătură cu asocierea Marocului la C.E.E. Asistența tehnică, ajutorul financiar, problema brațelor de muncă vor fi atunci elementele esențiale ale discuțiilor.

SEPARATIȘTII JUREI BERNEZE

Trupele elvețiene din cantonul Berna au fost puse în stare de alarmă pentru a apăra unele instalații militare considerate ca fiind amenințate de repetatele atentate ale autonomiștilor din Jura berneză. Această măsură a sporit tensiunea existentă în partea francofonă a cantonului Jura. Problema acestui canton datează din 1815, cînd Congresul de la Viena a stabilit ca teritoriul să fie anexat cantonului Berna ca o compensație pentru pierderea Elveției romande. De atunci, separatiștii au continuat să acuze autoritățile din Berna de faptul că ar acorda preferință limbii și culturii germane în dauna limbii franceze. Jura, susțin autonomiștii, trebuie să fie recunoscut ca un canton autonom francofon, bineînțeles în cadrul Confederației. În iulie, aproximativ o sută de tineri separatiști din Jura au ocupat prefectura din Delémont, iar alte manifestații erau prevăzute pentru lunile următoare. Deoarece în trecut separatiștii au sabotat instalațiile militare, Consiliul federal a hotărît să adopte măsurile preventive menționate mai sus.

reportaj pe glob

Între Ommegang și Atomium

Fred Mahler

Imaginea orașului e, la prima vedere, deconcertantă. Din cvartalele de case înnegrite de timp, cu 3-4 etaje, cu ferestre aliniate între motivele decorative din stuc — țîșnesc zgîrie-norii, clădiri maiestuoase cu profilele de aluminiu înfățișînd geometric întinderile de beton și sticlă. Urbaniștii au vrut parcă să implanteze în acest oraș cu o seculară tinerețe pilonii de susținere ai unui nou ev. Clădirile își confruntă epocile, subliniind această constantă a capitalei belgiene : integrarea trecutului în cîmpul dinamic al viitorului.

Cortegiul nupțial

Un perimetru destul de restrîns — cuprinzînd splendida Grand' Place, muzeele și cartierele cu locuințe în stil baroc (inclusiv cel spaniol), precum Place du Grand Gablon — este asaltat din toate părțile de blocurile înalte. Aici însă, în „insula sfîntă", autoritățile cît și asociația creată special pentru protecția vechiului Bruxelles interzic construcțiile de alte nivele și stiluri. Unitatea se menține însă nu numai prin preocupări arhitectonice.

În acea zi de iulie, de pe ferestrele muzeului din Casa Regelui, priveam piața cuprinsă de freamătul serbării. Eliberată de circulația automobilelor, centrată în jurul unei somptuoase estrade, părea decorul unei scene de mari proporții. Reflectoarele luminau ca în fiecare seară clădirile — fiecare aparte, dar unindu-se armonios cu toate celelalte în același stil care celebrează bogăția, eleganța și rafinamentul.

Venind din străzile lăturalnice, un convoi plin de solemnitate străbate piața. Tribunele încărcate de personaje celebre — nu lipsesc nici Carol Quintul, incarnat de contele Adrien d'Oultremont, nici primarul, nici conducătorii corporațiilor, ale căror steaguri flutură pe clădiri — aplaudă cortegiul. Sute de halebarde, steaguri și insemne alunecă prin fața privitorilor. Care alegorice evocă legenda fecioarei din Bruxelles, „istoria" Sfintei Fecioare de la Gablon, „nobilul ordin al Lînei de aur", „prinții Brabantului..." Deasupra pieței, mărginită de splendidele ziduri ale vestitului Hotel de Ville (primăria) și de clădirile corporațiilor, uralele se împletesc cu acorduri din Vivaldi și Mozart.

Este Ommegang — tradiționala sărbătoare ce evocă în fiecare an primi-

Atomium — cunoscuta construcție care a devenit un simbol al orașului Bruxelles

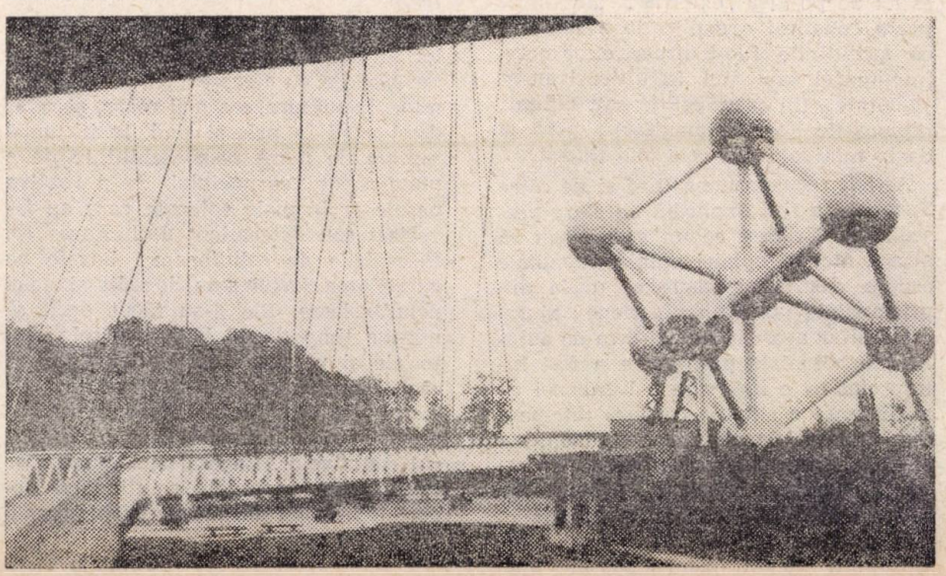

rea de către magistrații Bruxelles-ului a împăratului Carol Quintul, în 1544.

Dar senzația aceasta de întoarcere în trecut ne-o dă, parcă mai mult ca orice, evocarea „cortegiului de nuntă" pe care, cu numai cîteva ore înainte, îl văzusem redat în celebrul tablou al lui Breugel. Introdusă pentru prima oară în programul serbării, scena e un omagiu adus marelui flamand și o expresie a bucuriei pentru reîntoarcerea operei sale — recent achiziționată de muzeu — în patrimoniul public.

E de ajuns însă să străbatem cîteva străzi, ca să ne întîlnim cu Manneken-Pis, statuia-monument a celebrului puștan indecent — dispunînd de o garderobă unică în lume — spre a înțelege că acestei embleme a vechiului Bruxelles, de fapt, i-a și luat locul aceea a Atomium-ului, pavilionul din sfere de aluminiu al Expoziției universale de acum zece ani.

„Proiectul Manhattan"

Bruxelles este un vast șantier. Începînd din anii pregătitori ai Expoziției universale, o adevărată febră a construcțiilor a cuprins orașul fără a-l mai părăsi. Macaralele uriașe însoțesc clădirile blocurilor înalte. Cele trei linii de metro în construcție au obligat edilii să deschidă șantiere pe cele mai diferite artere. Oraș comercial, financiar și centru cultural, sediu a mai mult de 300 de organisme internaționale, ocupînd al 5-lea loc în lume prin numărul congreselor internaționale ce le găzduiește — Bruxelles a lansat o sfidare Parisului și Genevei în ceea ce privește întîietatea în ierarhia metropolelor occidentale.

Presa belgiană dezbate — pro și contra — intențiile urbaniștilor, insuficient integrate unui plan de ansamblu. Printre proiectele cele mai viu disputate se află acela al construcției zonei botezate dezaprobator „Manhattan" : 53 hectare, în prezent acoperite cu clădiri vetuste, urmînd a deveni un modern centru de afaceri, cu birouri cuprinzînd 25 000 persoane și localuri pentru circa 13 000, cu circulație separată a pietonilor și vehiculelor, cu spații verzi. Criticile se îndreaptă însă mai ales spre pletora instituțiilor administrative (marea poștă, clădire de 66 metri înălțime în formă de Y, blocul administrației de stat, de 190 metri înălțime, „Cetatea europeană" etc.) care invadează orașul cu construcții gigantice periclitînd specificitatea lui tradițională.

Strategia modernizării

Bucuria de a vedea echilibrîndu-se, într-o continuitate dinamică, trecutul și viitorul am avut-o cu prilejul unei cordiale întrevederi la sediul Serviciului național al tineretului belgian. Cu o extremă amabilitate, dl Marcel Hieter, director general al direcției tineretului și timpului liber din cadrul Ministerului belgian al Culturii, ne-a primit în biroul său. Cu mesele supraîncărcate de prospecte, cărți și reviste, într-o comunicație directă și permanentă cu colaboratorii săi, îngăduindu-și în momentele de destindere să contureze pe planșele prinse de un șevalet figuri geometrice pline de fantezie — interlocutorul este un om de o deosebită vivacitate. Consacrîndu-se de două decenii tineretului, dl Hieter este inițiatorul unei adevărate strategii a modernizării mijloacelor educative.

— Trebuie să pornim de la datele psiho-sociale ale tineretului de azi, date profund modificate față de trecut, datorită coordonatelor economice, politice, tehnice ale lumii în care trăiesc. Preocupările sale pentru cercetările consacrate acestor probleme și, mai ales, complexei realități a „loisir"-ului, referirile la aspectele variate ale „mișcării de contestație" a studențimii occidentale, prezente cu vigoare și la Bruxelles, ne relevă omul de știință și animatorul. Perspectivele unei colaborări active cu Centrul de cercetări în problemele tineretului, ce se organizează la noi, prilejuiesc evocarea unei mai vechi cooperări a domniei sale cu reprezentanții țării noastre, la Conferința internațională U.N.E.S.C.O. despre tineret ținută la Grenoble.

— M-am convins că în țara d-voastră preocupările pentru ansamblul acțiunilor formative consacrate tineretului constituie o constantă ; ele sînt încununate de succese certe. Inițiativele românești pe plan internațional în legătură cu promovarea în rîndul tineretului a ideilor păcii, respectului reciproc și încrederii între popoare, au găsit un puternic ecou la O.N.U., U.N.E.S.C.O. și în numeroase țări. Voi fi oricînd bucuros să continui cooperarea cu instituțiile și reprezentanții țării d-voastră în acest sens.

Însoțit de dl Hieter, am vizitat apoi Centrul de documentare consacrat problemelor tineretului, precum și serviciul care, la cererea grupurilor de tineri, le trimite materialele și utilajele necesare activităților practice, de la cele de teatru și muzică pînă la cercetări speologice sau construcții de aeromodele și rachete. Serviciul național al tineretului belgian, în frunte cu conducătorul lui, se dovedește astfel un instrument de propulsare a acumulărilor trecutului spre cerințele viitorului, într-un efort modern de modelare a generațiilor prezentului.

Între Ommegang și Atomium, Bruxelles trăiește un prezent vivace.

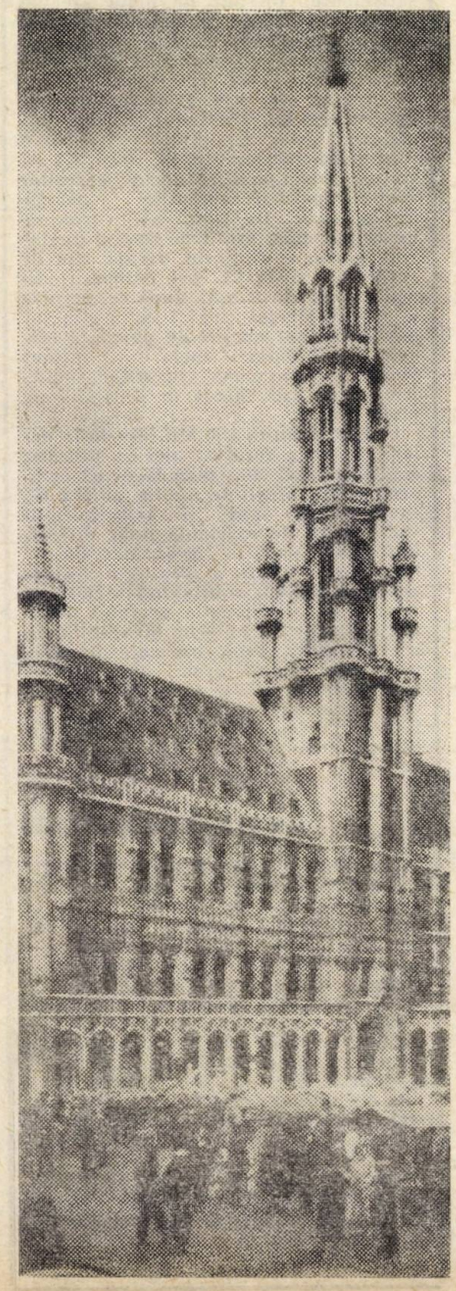

Primăria capitalei belgiene

Perspectivă bruxelleză — îmbinare de construcții moderne și vechi

Aparatură modernă în procesul de învățămînt

Preocupări în învățămîntul britanic

Patrick Gordon WALKER

membru al Camerei Comunelor, fost ministru al educației și științei

Învățămîntul a fost și va continua să reprezinte în Anglia unul dintre capitolele cheltuielilor publice în cea mai rapidă creștere. Îi revine astăzi 6 la sută din produsul național, față de 4 la sută cu 10 ani în urmă — cînd produsul național reprezenta doar trei sferturi din ceea ce este astăzi. Aceasta înseamnă că resursele puse la dispoziția învățămîntului au crescut de peste două ori în 10 ani.

Ca rezultat, sectorul învățămîntului ocupă astăzi locul al treilea, după securitatea socială și cheltuielile de apărare pe lista cheltuielilor publice, iar peste trei ani va ocupa locul al doilea. Aceasta ilustrează măsura în care învățămîntul este solicitat de public, precum și politica guvernului de a acorda acestui domeniu o deosebită prioritate în planurile de dezvoltare națională.

Există doi factori principali în evoluția cheltuielilor destinate învățămîntului. Unul este creșterea populației școlare, la toate nivelurile, de la școlile pentru copii pînă la institutele de cercetări universitare ; al doilea îl reprezintă îmbunătățirea generală, în special în ce privește corpul profesoral și noile construcții școlare.

Ca și alte ministere care primesc subvenții publice, învățămîntul contribuie la actualele economii guvernamentale, prin aceea că își reduce ritmul planificat de creștere — fără ca prin aceasta să se aducă daune structurii învățămîntului.

Totuși, principalele domenii în care se vor efectua cheltuielile vor continua să se dezvolte ; numărul profesorilor calificați, de pe acum mult sporit, va continua să crească. În 1973, vor fi create 111 000 noi posturi de profesori, față de 54 000 în 1963. Numărul profesorilor în școlile publice, care de pe acum depășește cifra de 300 000, va spori și mai mult, facilitînd o mai judicioasă distribuire a elevilor. În perioada 1965—1970, alocațiile anuale pentru construcții școlare vor crește de la 108 milioane lire sterline la 150 milioane lire sterline.

Între timp, sub controlul corpului profesoral, se efectuează o reformă serioasă a programei pentru a se moderniza activitatea școlilor și a se adapta mai prompt această activitate la evoluția socială și tehnologică. Această activitate, condusă de Consiliul didactic național, este dusă de centre de studii ale profesorilor, în toate părțile țării.

În acele regiuni în care există un număr substanțial de copii de imigranți, se caută noi metode de a-i integra în școli pentru a li se da aceleași posibilități de învățămînt ca și tuturor celorlalți copii.

Se creează noi legături între școli și colegiile de învățămînt superior, în special în contextul unui sistem modernizat de instruire industrială, finanțat printr-un impozit aplicat patronilor. Învățămîntul superior din Anglia este unic prin aceea că include o serie întreagă de studii de specialitate, niveluri de activitate care se întind de la studii școlare pînă la cursuri universitare, precum și o deosebită flexibilitate în ce privește frecvența școlară, pentru a se face față necesităților industriei și studenților de diferite categorii.

Un număr limitat de colegii cu o mai înaltă specializare capătă un profil politehnic și se vor concentra în viitor numai asupra cursurilor avansate, cu un puternic accent pe pregătirea în domeniul tehnologiei.

Ca urmare a raportului Robbins din 1963, care recomanda crearea unui număr mai mare de locuri în învățămîntul superior, în special pentru a pune în valoare capacități nefolosite pînă acum, s-au înregistrat creșteri în toate centrele universitare. Există astăzi 54 000 de studenți în plus față de anul 1963, 38 000 de studenți în plus în colegiile pedagogice și 29 000 în plus în institutele în care se predau cursuri postuniversitare.

Perioada de față este o perioadă de dezvoltare a sistemului de învățămînt britanic, dezvoltare reclamată de necesitățile viitoare

reflector

SOLUȚIONARE INCERTĂ

În urma respingerii de către guvernul sud-african a cererii americane de a vinde aur pe piața liberă pentru ca, prin mecanismul cerere-ofertă, să scadă prețul îngrijorător de ridicat al aurului pe această piață, S.U.A. au cerut băncilor centrale și Fondului Monetar Internațional (F.M.I.) să nu mai cumpere aur nou extras din R.S.A. la preț oficial. S.U.A. urmăreau astfel să se exercite o importantă presiune asupra R.S.A., întrucît tocmai vînzările pe piața oficială constituiau ponderea principală. Aceasta a dus la crearea unor importante stocuri de aur sud-african în seifurile acestei țări, în timp ce prețul aurului pe piața liberă creștea necontenit. Interesată în reevaluarea prețului aurului, R.S.A. și-a menținut poziția în ciuda dificultăților economice provocate de hotărîrea băncilor centrale de a da curs cererii americane (aurul reprezintă de fapt principalul produs în exportul sud-african). Situația, însă, nu putea dura mult timp. Pe de altă parte, necesitățile crescînde dar nesatisfăcute de aur pe piață afectau și poziția băncilor centrale. În ultimul timp s-a observat chiar o disociere a băncilor vest-europene cît și a unor cercuri ale F.M.I. față de poziția americană ; ele s-au pronunțat în favoarea reluării vînzărilor de aur sud-african.

În urma acestei situații, chiar S.U.A. au dat curs pînă la urmă cererilor vest-europenilor, acceptînd vînzările sud-africane. De fapt, este vorba de un compromis, oferit de planul anglo-vest german, conform căruia băncile centrale și F.M.I. pot cumpăra aur nou extras din R.S.A., după ce, pe piața liberă, prețul va fi cel puțin tot atît de scăzut cît cel de pe piața oficială — 35 dolari uncia — obținut bineînțeles în urma vînzărilor sud-africane de aur făcute în prealabil pe piața liberă.

Ultima sesiune a F.M.I. din luna octombrie nu a rezolvat nici ea situația; S.U.A. au dat curs pînă la urmă compromisului oferit de Anglia și R.F.G., condiționînd însă vînzările aurului sud-african de existența unor dificultăți financiare în economia acestei țări. Dar R.S.A. a respins o asemenea alternativă, continuînd astfel să forțeze o reevaluare a prețului aurului, care îi este evident favorabilă. În acest context, problema nerezolvată a vînzărilor sud-africane de aur grevează asupra crizei sistemului monetar interoccidental, nelăsînd să se întrevadă perspective iminente ale soluționării ei.

UN VERDICT STIMULATOR

Statistica și ordinatoarele electronice au dat un verdict de natură să stimuleze pe cei ce doresc să învețe limbi străine. Studiile au scos la iveală un fapt foarte interesant. Cele peste 500 000 cuvinte care compun, în general, textul unei cărți de mărime medie, au fost grupate, cu ajutorul mașinilor electronice, în ordinea frecvenței lor. S-a constatat că primele 100 de cuvinte clasificate astfel asigură prin frecvența lor ridicată 60 la sută din totalul lexicului folosit ; primele 1 000 de cuvinte — 85 la sută, iar primele 4 000 — peste 93 la sută. Aceasta înseamnă că, în condițiile cunoașterii a 3 000 de cuvinte, orice text poate deveni comprehensibil, sensul restului de cuvinte putînd fi dedus din context.

Gonzales Barrios

Luis Beltrán Prieto

În preajma alegerilor

Corespondență din Caracas de la Aurelian Nestor

Mă aflu de cîteva zile în capitala Venezuelei, Caracas. Deși sîntem în noiembrie, o căldură înăbușitoare domnește încă peste orașul situat la aproape 1 000 de metri deasupra nivelului mării. Ceea ce impresionează pe călătorul sosit pentru prima oară aici este autostrada și tunelurile ce leagă aeroportul de pe malul mării cu orașul. Văzut noaptea, dinspre mare, orașul pare un uriaș zgîrîie-nori, feeric luminat. Senzația aceasta de bloc compact ți-o dă așezarea clădirilor în scară, pe coastele munților. Ziua, imaginea este tot atît de impresionantă. La lumina soarelui dogoritor, Caracasul își dezvăluie contrastele dintre arhitectura luxoasă, plină de fantezie, a buildingurilor situate pe arterele principale și unele cartiere mai sărace, care se cațără supraetajate pe coastă. Colegii din Caracas, cu care am avut prilejul să stau de vorbă în aceste zile, mi-au vorbit mult despre aceste contraste și despre legătura dintre ele și vecinătatea cu Statele Unite, unul din beneficiarii bogățiilor venezuelane.

În aceste zile, în înfățișarea capitalei Venezuelei există o notă aparte, pe care i-o dă ultima lună a campaniei electorale pentru alegerile generale și prezidențiale : pe toate străzile, mii și mii de afișe, mii de drapele colorate în culorile diferitelor partide, mii și mii de portrete ale principalilor candidați. Mașini cu difuzoare puternice aleargă pe arterele orașului, invitîndu-i pe alegători să voteze la 1 decembrie pentru cutare sau cutare candidat. În aceste zile, principalii candidați se înfruntă direct la televiziune, prin intermediul ziarelor al căror sprijin l-au dobîndit, sau în mari adunări electorale. Guvernul Leoni dispune de avantajul unui întreg aparat de stat aflat la dispoziție. El speră ca alegerile să fie cîștigate de candidatul său Gonzales Barrios, un politician experimentat, care se bucură de mare popularitate mai ales în rîndurile alegătorilor ce nu aparțin nici unui partid.

În rîndurile populației, există teama că, spre a evita un eșec al candidatului guvernamental s-ar putea recurge la o lovitură militară încă înainte de alegeri. Această temere a fost întărită de o declarație a ministrului forțelor armate care, înainte de a pleca într-o călătorie în interes personal în Europa, a anunțat că se va întoarce înainte de alegeri pentru a conduce cea de-a doua parte a marilor manevre militare de toamnă. Dar președintele republicii, într-o conferință de presă, a dezmințit categoric că ar exista primejdia unei lovituri militare.

Principalul contracandidat al lui Gonzales Barrios este reprezentantul Partidului democrat-creștin, Rafael Calderas, un politician mai tînăr, dar deosebit de activ. Programul lui vizează, printre altele, modernizarea industriei, introducerea tehnologiei noi și un criteriu corespunzător de formare a cadrelor. Despre Calderas se spune că și-a asigurat sprijinul unor partide democrat-creștine din străinătate. El contează, de asemenea, pe un plus de voturi din partea femeilor, pentru care prevede unele drepturi în programul său.

În afară de Gonzales Barrios și Rafael Calderas, în actualele alegeri se prezintă cu șanse și Miguel Angel Burelli, din partea partidelor Uniunea Republicană Democratică, Frontul Național Democratic și Forța Democratică Populară. Șeful partidului Forța Democratică Populară, amiralul în retragere Wolfgang Larazabal, a jucat un rol important în răsturnarea dictatorului Pérez Jimenez, în 1958.

De asemenea, un număr mare de voturi se așteaptă că va întruni Luis Beltran Prieto, candidatul sprijinit de Mișcarea de Eliberare Populară, de Partidul Revoluționar de Integrare Națională și de Partidul Comunist. Prieto reprezintă tendințele progresiste și interesele unor largi mase populare.

Nimeni din cei cu care am stat de vorbă n-a avut curajul să dea vreun pronostic pentru alegerile de la 1 decembrie. Un lucru este cert : lupta pentru postul de președinte la alegerile prezidențiale se va da, în primul rînd, între Gonzales Barrios, candidatul guvernamental, și Rafael Calderas, candidatul Partidului democrat-creștin.

Caracas, 12 noiembrie

reflector

„CELE CINCIZECI DE AMERICI"

Reporter, comentator politic, Raymond Cartier a ales momentul în care campania electorală atrăgea atenția asupra Statelor Unite, pentru a publica o ediție revăzută și completată a unei lucrări mai vechi, „Cele cincizeci de Americi". Cele cincizeci de Americi sînt cele cincizeci de state care alcătuiesc S.U.A. „Cel mai mare, scrie Cartier, este de 485 de ori mai mare decît cel mai mic. Cel mai populat are de 105 ori mai mulți locuitori decît cel mai puțin populat. În cel mai rece, mercurul termometrului scade pînă la — 50° C, în cel mai cald, urcă pînă la +50°. Cel mai agricol recoltează mai multe cereale decît Franța, cel mai industrial produce singur mult mai mult oțel decît Germania occidentală".

În general, admirator al societății americane, Raymond Cartier consemnează totuși, ca principalele „imense probleme" în fața cărora S.U.A. se află astăzi, deficitul cronic generat de subțierea rezervelor de aur ale Tezaurului și problema populației negre. Dacă pentru prima vede eventuale posibilități de soluționare în resursele economiei americane — în cea de-a doua recomandă, fără a avea aerul să creadă că aceasta se va face, o rapidă acțiune de egalizare a statutului social și a condițiilor materiale.

LANTERNĂ PENTRU NEVĂZĂTORI

La o expoziție londoneză a fost prezentat un aparat destinat a ușura orientarea nevăzătorilor. Avînd forma unui aparat portativ asemănător lanternei electrice, el emite ultrasunete, recepționează reflectarea lor și o transformă într-un semnal auditiv. Auzind semnale variind ca ton, purtătorul acestui aparat își poate crea o imagine a obiectelor întîlnite în cale, a configurației lor și chiar a materialelor din care sînt făcute. La o distanță de 3—7 metri, de exemplu, se poate determina, după sunetul semnalului recepționat, unde se află clanța metalică a unei uși sau chiar gaura cheii. În prezent, acest „radar pentru orbi" își trece probele practice în 25 de țări.

PRIMUL ATLAS AL ANTARCTICEI

În Uniunea Sovietică a apărut, în două volume, primul atlas al Antarcticei și al mărilor înconjurătoare. La realizarea sa au colaborat oameni de știință de la 19 institute științifice diferite. Lucrarea conține o descriere a continentului glacial, ilustrată cu peste trei sute de hărți, planuri și grafice. O secțiune specială a atlasului cuprinde toate itinerariile parcurse de expedițiile efectuate spre Antarctica începînd cu secolul XII, precum și poziția tuturor stațiunilor științifice.

INDUSTRIA HAZARDULUI

Cea mai importantă industrie a Angliei nu e — așa cum s-ar putea crede — cea automobilistică sau aeronautică, ci industria... jocurilor de noroc, în jurul căreia se rulează anual aproape 2 000 miliarde lire. La baza acestui uriaș volum de afaceri stau cele 16 mii de localuri împrăștiate în toată țara, în care se fac pariuri pentru cursele de cai și cîini de vînătoare. Sume uriașe sînt jucate săptămînal și la pronosticurile asupra partidelor de fotbal.

pe urmele istoriei

Unirea — deziderat

Vasile Netea
doctor în istorie

Eveniment de uriașă importanță istorică în făurirea statului național român, unirea, acum 50 de ani, a Transilvaniei cu România a marcat împlinirea unuia din dezideratele seculare ale poporului român. Unirea — cerință obiectivă a progresului social, a fost opera întregului popor român, rodul necontenitelor lupte sociale duse de masele muncitoare, de forțele înaintate, progresiste, ale societății, al mișcării de eliberare națională a poporului nostru. În cronica acestor lupte, pagini glorioase au înscris cei mai luminați fii ai poporului nostru, lupta revoluționară comună dusă de oamenii muncii români, maghiari, germani și de alte naționalități.

■

La începutul anului 1853, în revista *Republica română*, înființată de revoluționarii aflați în exil, Cezar Bolliac ținea să precizeze că „unirea României într-un singur stat nu este o idee numai în capetele cîtorva români prea înaintați ; nu este o idee ieșită din dezbaterile de la '48 încoace ; ea — adăuga Bolliac — a fost sentimentul național în toate părțile României, de cînd istoria a început a ne spune cîte ceva despre Dacia".

Afirmația lui Bolliac era profund îndreptățită și ea avea să fie reluată mai tîrziu și larg motivată, printre alții, de Mihail Kogălniceanu și Nicolae Iorga. „A fost de secole — releva Kogălniceanu într-un discurs rostit în Camera Deputaților, în 1886 — o mișcare continuă de români între ambele coaste ale Carpaților. Niciodată această comunicațiune n-a fost întreruptă. Ideea română pururea a însuflețit pe acei ce veneau la noi și pe acei ce mergeau la ei".

Temeiurile manifestărilor acestei unități a poporului nostru au fost, pe un plan vast, cercetate de Nicolae Iorga, care mărturisea în „memoriile" sale că „ideea unității naționale l-a preocupat toată viața". În întreaga desfășurare a istoriei poporului nostru, începînd de la dacii lui Buerebista și pînă la mișcările revoluționare din 1918, care au pecetluit năzuințe majore ale veacurilor, Nicolae Iorga a văzut o neîntreruptă serie de manifestări și eforturi pentru afirmarea unității de stat, pentru realizarea ei așa cum o cereau condițiile economice și politice, cultura și ideologia patriotică a întregului popor român, geografia, arheologia, limba și etnografia locuitorilor celor trei țări române. Studiind istoria dacilor, strămoșii românilor, el îi găsea stăpîni pe ambele versante ale Carpaților, în Transilvania ca și în Cîmpia dunăreană, alcătuind „același neam, trăind în locuințe de același fel, ducînd aceeași viață economică, avînd același grad de cultură și făcînd parte din același organism politic". În începutul secolului al XIV-lea, marcat de întemeierea Țării Românești, Nicolae Iorga remarca tendința de reconstituire a străvechii unități, arătînd că domnul de la Argeș (dominus) se privea ca domn nu numai dincoace de Carpați, ci „înțelegea a fi domn asupra tuturor părților de peste munți locuite de români". Domniile lui Mircea cel Bătrîn, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Neagoe Basarab, Petru Rareș, sublinia Nicolae Iorga, au fost domnii cu puternice influențe în viața politică, culturală și comercială a Transilvaniei, pentru manifestarea „laolaltă" a românilor de pe ambele părți ale Carpaților.

În acest cadru așează Nicolae Iorga izbînda lui Mihai Viteazul, de la 1599, care s-a impus ca „domn liber al unei țări libere", eliberată de dominația otomană prin sabia sa. Prin triumful de la Alba Iulia al lui Mihai Viteazul, prin titlul său de domn al Țării Românești, al Moldovei și al Transilvaniei, lupta poporului român pentru realizarea unității sale a primit un impuls devenit, trei secole mai tîrziu, o certitudine o dată cu Unirea Transilvaniei cu România, la 1 decembrie 1918.

Idealul acesta de unitate a fost puternic relevat începînd încă din secolul al XVII-lea de către întreaga istoriografie și literatură română. Cronicarii moldoveni și munteni — Grigore Ureche, Miron Costin, Stolnicul Cantacuzino — au precizat în mod ferm atît originea comună a tuturor românilor, cît și unitatea limbii și a teritoriului lor. Prin scrierile diaconului Coresi, ale mitropoliților Varlaam și Simon Ștefan, care au circulat cu egal interes în toate cele trei provincii istorice, s-au pus bazele limbii literare unitare, în alcătuirea ei intrînd toate graiurile populare românești.

În secolul al XVIII-lea și la începutul secolului al XIX-lea, ideea creării unui stat unitar a fost amplu reflectată în operele marilor eruditi Dimitrie Cantemir *(Hronicul vechimii a româno-moldo-vlahilor)*, Samuil Micu *(Istoria și lucrurile și întîmplările românilor)*, Gheorghe Șincai *(Cronica românilor)*, Petru Maior *(Istoria pentru începutul românilor în Dakia)*, care aveau să se transforme în substanțiale surse ideologice pentru luptătorii pașoptiști.

Atitudinea patriotică a acestora avea să se releve atît prin înseși titlurile publicațiilor înființate în deceniul premergător revoluției de la 1848 — *România* (București, 1838), *Gazeta de Transilvania* (Brașov, 1838), *Dacia literară* (Iași, 1840), *Magazin istoric pentru Dacia* (București, 1845) — cît și prin scrierile și manifestele lor din preajma, din timpul și de după oprimarea revoluției. Concomitent cu revendicările de ordin social-economic ale epocii, care au fost hotărîtoare pentru declanșarea revoluției, exponenții acesteia au dat expresie și înflăcăratei năzuințe de unire a poporului român, angajîndu-se cu fermitate pe calea unei cutezătoare lupte politice. Temeiurile și țelurile ei au fost relevate prin poeziile lui Vasile Alecsandri *(Deșteptarea României)* și Andrei Mureșanu *(Deșteaptă-te române)*, prin articolele lui C. A. Rosetti din *Pruncul român*, ale lui N. Bălcescu, D. Bolintineanu din *Poporul suveran* și ale lui George Barițiu din *Gazeta de Transilvania* și *Foaia pentru minte, inimă și literatură*, precum și prin discursul lui Simion Bărnuțiu de la Blaj, prin *Prințipiile pentru reformarea patriei*, elaborate la Brașov de C. Negri și de alți revoluționari moldoveni, și prin *Dorințele partidei naționale* publicate de M. Kogălniceanu.

Gîndirea progresistă a tuturor revoluționarilor pașoptiști își găsea o elocventă afirmare în proclamația lui N. Bălcescu de la 8 martie 1849 adresată exilaților români. „Nu poate fi fericire fără libertate — nu poate fi libertate fără putere, ci noi românii nu vom putea fi puternici pînă cînd nu ne vom uni cu toții într-unul și același corp politic". În același timp, C. A. Rosetti, întemeietorul revistei „Republica română", într-o scrisoare adresată domnitorului Barbu Știrbei la 1 decembrie 1851, afirma că *„vrem... să fie o singură națiune de români liberi și egali, fără protectori și suzerani"*.

Între manifestațiile pașoptiste pentru unire, o deosebită semnificație are marea întrunire de pe Cîmpia Blajului de la 3/15 mai 1848, cînd zecile de mii de țărani, dînd glas năzuințelor lor seculare, au strigat într-o uriașă unanimitate : *Noi vrem să ne unim cu țara !* La 1848, ca un adînc șuvoi subteran revendicările sociale și naționale ale forțelor celor mai înaintate din cele trei țări române au țîșnit cu o forță vulcanică, perforînd stîncile dominației străine și afirmîndu-și fără șovăire dreptul la lumină și împlinire.

Dreptul la libertate și unitate al românilor a fost, de asemenea, recunoscut și sprijinit în acea perioadă de către o serie de personalități progresiste germane și maghiare cum sînt Daniel Roth, Ștefan Ludwig Roth, Ladislau Teleki și alții care au atras atenția asupra îndreptățitelor aspirații ale poporului român.

Prima etapă a unității de stat a poporului român s-a realizat în 1859, o dată cu proclamarea Unirii Principatelor — unire prin care s-au deschis porțile următoarei etape : unirea Transilvaniei cu România, ce avea să se înfăptuiască în 1918. Tot ceea ce s-a înregistrat pe plan economic, politic și cultural în istoria țărilor române între cele două date menționate — consolidarea Unirii Principatelor, înființarea universităților românești de la Iași (1860) și București (1864), întemeierea Academiei Române (1867) și a numeroase alte societăți culturale, puternica solidaritate din jurul procesului memorandiștilor (1894), bogata creație literară și științifică din această epocă — s-a realizat prin contribuția hotărîtoare a poporului român de pe ambele versante ale Carpaților, lupta pentru eliberarea socială și pentru desăvîrșirea unității de stat a României mobilizînd pe patrioții români de pretutindeni.

Chiar din primul an al domniei lui Cuza, istoricul transilvănean Al. Papiu-Ilarian înainta acestuia un memoriu în care îi mărturisea că „românii din Transilvania în împrejurările de față numai la Principate privesc, numai de aici așteaptă semnalul, numai de aci-și văd scăparea". În momentul inaugurării Academiei Române, al cărei prim nume a fost Societatea academică română, cu membrii aleși din toate provinciile românești, B. P. Hașdeu publica în ziarul *Românul* un articol în care afirma că „Moldova, Transilvania,

secular al poporului român

Muntenia nu există pe fața pămîntului ; există — preciza marele enciclopedist — o singură Românie, există un singur corp și un singur suflet în care toți nervii și toate suspinele vibrează unul către altul".

Aceeași idee însuflețea și pe românii din Transilvania : în anul următor se puteau citi în revista *Familia*, sub semnătura lui Iosif Vulcan, aceste elocvente cuvinte : „Ca două rîurele pornite din același izvor, ca două raze ale unui soare, ca fiii aceleiași mame, ne interesăm și noi de toate păsurile fraților de peste Carpați. Ca ei ne bucurăm, cînd soarele libertății începe a le surîde, inima noastră e asemenea încîntată văzînd pe frumoasele văi și dealuri ale României filfiind stindardul pe care s-a scris : *Înainte*. Ochii noștri sînt înundați de lacrimile bucuriei cînd dînșii fac un pas pe calea înaintării și dezvoltării naționale și noi, cei dedați a suferi, împărtășim cu dînșii toate suferințele lor, căci sîngele apă nu se face, frate pe frate nu-l poate denega, deci o înaintare făcută sau măcar orice idee bună ce se naște între noi aicea sau acolo — afirma în încheiere Iosif Vulcan — trebuie lățită, adusă la cunoștința tuturor fiilor noștri, ca astfel toți să ne bucurăm și să ne veselim într-însa".

Consecințele acestei atitudini s-au relevat cu prisosință în timpul războiului pentru independență în urma căruia poporul român și-a dobîndit independența de stat față de Poarta otomană. În toate regiunile românești de peste munți s-au organizat, îndată după începerea ostilităților, nenumărate colecte pentru susținerea războiului, pentru ajutorarea ostașilor răniți și a familiilor lor și din toate au plecat spre Dunăre însemnate grupuri de voluntari hotărîți să lupte cu toată energia ființei lor pentru eliberarea patriei de sub jugul străin. Cercetînd presa vremii și listele de subscripții publicate, se poate constata că n-a existat nici un sat, nici un cătun din aceste regiuni care să nu-și fi trimis obolul pentru independența țării.

Cu cît guvernele claselor dominante din imperiul habsburgic luau măsuri mai aspre împotriva populației muncitoare transilvănene — măsuri combătute în deceniile premergătoare primului război mondial și de unii fruntași democrați maghiari ca luptătorul politic Mocsáry Lajos, poetul Ady Endre, sociologul Oskar Jászi — cu atît creștea protestul împotriva împilării, chemarea înflăcărată la desăvîrșirea unității de stat.

Principiul solidarității și unității celor trei provincii românești și-a găsit la 24 ianuarie 1891 o nouă afirmare prin înființarea *Ligii pentru unitatea culturală a românilor*, care, adunînd în jurul ei cele mai reprezentative personalități politice și culturale ale epocii, va desfășura, pînă la 1918, atît în țară cît și peste hotare, o amplă activitate patriotică. Una din cele mai strălucite pagini din bogata istorie a „ligii culturale" o reprezintă contribuția ei la lupta pentru apărarea memorandiștilor transilvăneni, care, în anul 1894, pentru „Memorandul" înaintat împăratului Francisc Iosif I — puternică acțiune pentru cucerirea de drepturi politice — au fost deferiți Curții cu Jurați de la Cluj și condamnați.

În anul 1914, după izbucnirea războiului mondial, „Liga" și-a schimbat numele în *Liga pentru unitatea politică a românilor*, alegîndu-și totodată un nou președinte în persoana luptătorului transilvănean Vasile Lucaciu, unul din condamnații în procesul „Memorandului", care se refugiase la București. Ca vicepreședinte a fost ales Barbu Delavrancea, iar ca secretar general Nicolae Iorga. În manifestul adresat țării, se arăta „că Liga intră într-o nouă fază a ei". „Trista experiență — se arăta în continuare — a dovedit că o unitate culturală fără o unitate politică nu are nici o chezășie. *Pentru păstrarea unității culturale ni se impune unitatea politică*. Din războiul uriaș care a împins toate neamurile — se anunța în mod profetic — va ieși o lume nouă. Dreptul învinge forța, voința popoarelor înlocuește cucerirea. *Stăpînirile cari nu se bizue pe voința popoarelor sînt răsturnate pentru totdeauna și din aceste ruine răsare domnia dreptății. Alcătuirile vechi se desfac, iar noile alcătuiri se întemeiază pe dreptul fiecărui neam de a trăi laolaltă o viață națională și liberă*".

În decursul anilor neutralității (1914—1916), declarațiile în sprijinul necesității de a se desăvîrși unitatea de stat a poporului român devin din ce în ce mai numeroase și mai categorice. Ele sînt rostite atît de către exponenții Transilvaniei cît și de către luptătorii politici, cărturarii și scriitorii din Țara Românească și Moldova.

Într-o cuvîntare rostită la București în ziua de 14 iunie 1915, Vasile Lucaciu făcea această impresionantă mărturisire de solidaritate și unitate : „Aici — în capitala României — văd reînviată strămoșească gîndire românească unul pentru toți și toți pentru unul ; aici văd împlinit dorul sfînt al inimilor curate românești, ca frate întîlnindu-se cu frate, să spună pe față ceea ce de veacuri și totdeauna purtăm în taina sufletului. Aici constatăm în nespusă bucurie mărturisirea sărbătorească și în cuvinte și în fapte, că avem aceiași obîrșie, aceeași limbă și lege, și că *suferințele și prigonirile vreamurilor trecute n-au putut să șteargă din inimile noastre sentimentul de frățească iubire și conștiință că avem dreptul de a uni într-o singură țară, să trăim sub aceeași oblăduire românească*"...

În același timp, de la tribuna Academiei Române, Barbu Delavrancea dădea o splendidă formulare unității spirituale a poporului român de pe ambele versante ale Carpaților. „Avem același dor — preciza Delavrancea — aceleași dureri, aceleași aspirațiuni. Cîntăm aceleași cîntece... Durerile și bucuriile celor de dincolo sînt și ale noastre, sînt și ale lor... Visul atîtor generații de strămoși, de moși și de părinți l-am visat și noi, și acum îl vedem aevea".

Necesitatea înfăptuirii unității statului român și a unei patrii libere a fost susținută activ de către exponenții mișcării socialiste și muncitorești, care împleteau luptele pentru eliberarea de exploatare și asuprire, pentru transformarea revoluționară a societății cu luptele pentru libertate națională. Încă în 1868, în statutele Asociației Generale a Muncitorilor din Timișoara fusese înclus principiul marxist al dreptului popoarelor asuprite la eliberarea națională și socială. Voim doar, scria revista „Dacia viitoare", în 1883, ca „dominarea unei națiuni asupra alteia să înceteze, ca românii să fie toți liberi și să formeze un stat, iar nu să geamă sub dominațiuni străine și vitrege". Iar Constantin Dobrogeanu-Gherea spunea în 1914 : „Într-o țară care are nenorocirea ca o parte din trupul ei să fie sub o stăpînire streină, întregirea țării e o dorință comună. *Această dorință e în afară de discuție*". Aceleași preocupări îi inspirau lui Mihai Gh. Bujor, în anul 1916, o minunată pagină consacrată ideii de patrie. „Patriile sînt — afirma luptătorul socialist — cadre naturale și istorice de dezvoltare a popoarelor. În aceste cadre s-a întemeiat pentru fiecare națiune o existență proprie, cu tradițiile ei, cu viața ei, cu civilizația ei, element prețios și indispensabil în concertul civilizației generale. În acest înțeles patriile sînt necesare, căci în regimul actual, numai înlăuntrul acestor cadre popoarele și-ar putea dezvolta în voie și pe deplin toată originalitatea și toată puterea lor de creație".

Marea Adunare de la Alba Iulia — ținută în împrejurările internaționale favorabile create prin victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie ca și prin destrămarea imperiului habsburgic — în hotărîrea pe care a adoptat-o de a proclama unirea Transilvaniei cu România, n-a făcut astfel decît să codifice în forme juridice o veche năzuință a poporului român, manifestată cu aceeași vigoare și de o parte și de alta a Carpaților. *„Libertatea acestei națiuni* —a spus atunci profesorul Vasile Goldiș — *înseamnă unirea ei cu Țara Românească*".

Liberă de orice presiune și de orice amenințare, adunarea, alcătuită din peste 100 000 țărani, muncitori și intelectuali, a votat în unanimitate unirea Transilvaniei cu România, încheind astfel, prin voința — și ca rezultat al eforturilor și luptei de veacuri — a întregului popor român, un proces istoric obiectiv de dezvoltare a societății pe teritoriul patriei noastre, în care s-a strîns de-a lungul vremilor contribuția celor mai buni fii ai patriei.

■

Năzuințele și aspirațiile, drepturile și libertățile pentru care au luptat muncitorii, țăranii, intelectualii, toți oamenii muncii, indiferent de naționalitate, și-au putut găsi împlinirea în condițiile orînduirii socialiste. Datorită politicii marxist-leniniste a Partidului Comunist Român, în țara noastră a fost desființată pentru totdeauna exploatarea omului de către om, au fost instaurate relații de egalitate deplină între oameni ; poporul nostru a devenit liber și independent, stăpîn în patria sa socialistă ; în condițiile noii orînduiri, a fost făurită unitatea reală de interese a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, unitatea întregii națiuni în jurul partidului. Sărbătoare a întregului popor, aniversarea unirii Transilvaniei cu România contribuie la întărirea unității și frației dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare, care umăr la umăr își închină toate eforturile luptei pentru înflorirea continuă a patriei, pentru victoria cauzei păcii și socialismului în lume.

AUTOMOBILUL

• „cursa infernală" și • „cursa invizibilă"

Le Mans... Un oraș în centrul Franței. O dată pe an, la sfîrșitul primăverii, presa, radioul, televiziunea, cinematografia îl scot din obișnuitul său cotidian. Anunțuri și transmisiuni în direct, comentarii. Totul despre cursa celor 24 ore. Infernul celor 24 de ore. Cursa celor peste 200 km medie orară. Circuitul — doar 13 km. Participă cei mai vestiți piloți. Nume de rezonanță! Bluzoanele lor poartă însă cu totul alte însemne. Și caschetele. Rezonanța se estompează. Marile companii își impun numele lor. Ghetele Dunlop înseamnă anvelope Dunlop. Bluzoanele Ford înseamnă automobile Ford. Pilotînd un Ferrari, concurentul devine la rîndu-i un „Ferrari". Pentru că și onorariul este tot Ferrari. Pentru că, de fapt, concurenții nu sînt alții decît giganții producători de automobile. Cursa — o imensă campanie publicitară. Duritatea cursei își revendică victimele. Lucru de mai mică importanță, căci publicitatea este realizată. (Poate cu atît mai mult!) Ea costă miliarde. Asigurarea debușeului viitor o justifică. „A depăși 4 miliarde pe an pentru a participa la cursele automobilistice din Europa este o nebunie, dar și o mare afacere publicitară", spunea Henry Ford jr.

Rațiunile de ordin economic au făcut ca anul acesta dl Ford să nu mai subvenționeze direct participarea la raliurile europene, lăsînd lucrul acesta la latitudinea sucursalelor sale din Europa. După ani de zile de eșecuri, Ford reușise să cîștige trofeul de la Le Mans în ultimii doi ani. Efortul financiar a fost imens. Acum însă se retrage. Desigur, cheltuielile mari pot fi un motiv. Dar nu trebuie uitat că între timp dl Ford împreună cu giganții americani General Motors și Chrysler au acaparat peste 40 la sută din producția de automobile vest-germană și aproape jumătate din cea a Marii Britanii. Subvenția necesară participării la raliurile europene o pot face acum chiar sucursalele devenite ele însele mari companii.

Ford, desigur, nu este decît un exemplu, iar cursele de automobile numai unul din multiplele mijloace de reclamă și publicitate. Folosirea paginilor presei de mare tiraj și ale celei de specialitate, retragerea de pe piață a unui lot de automobile cu pretinse sau reale defecțiuni, participarea la saloanele automobilistice internaționale sînt alte cîteva. Componente importante ale prețului de vînzare capitalist al mărfii, cheltuielile cu reclama ajung să reprezinte la unele produse chiar și peste 10 la sută din total. Automobilul este unul din aceste produse. Sporirea accentuată a cheltuielilor cu reclama relevă însă discrepanța dintre tendința de creștere a producției de automobile și restrîngerea relativă a pieților de desfacere.

O „CURSĂ INVIZIBILĂ" DE PESTE ȘAPTE DECENII

Trecută pentru prima dată, în 1963, de 20 milioane, producția mondială de automobile a atins anul trecut 26 milioane de vehicule. Din acestea peste 10 milioane sînt fabricate de S.U.A., cîte 2—3 milioane fiind produse în R.F.G., Japonia, Marea Britanie și Franța. Profitînd de recesiunea cunoscută în 1967 de către Germania federală (— 18 la sută), Japonia a trecut pe locul al II-lea datorită creșterii înregistrate (+ 40 la sută). Cunoscînd de asemenea o creștere, Franța a luat locul Marii Britanii care, într-un singur an, se vede ocupînd doar poziția a V-a. Aceste fluctuații determinate de cererea internă și de competitivitatea la export atestă, cu toată tendința generală de mărire a producției, dificultățile industriei de automobile datorate schimbărilor conjuncturii economice interne și internaționale.

Importanta dezvoltare a producției de automobile nu putea fi nici măcar visată de Beau de Rochas, inventatorul motorului cu ardere internă sau de Karl Benz și Gottlieb Daimler care au construit, la sfîrșitul secolului trecut, primele automobile înzestrate cu asemenea motoare. Ciudatele mașini de la sfîrșitul veacului trecut și începutul veacului nostru, care se deplasau cu vitezele nemaiîntîlnite de 15 și chiar 20 km pe oră și al căror drum era deschis în oraș de un pieton pentru a preveni accidentele, nu prevesteau vitezele de peste 300 km ale bolizilor de azi. Prăfuitele sau înnoroiatele drumuri pe care circulau primele automobile purtînd doamnele cu pălării înflorate și domnii cu pantaloni bufanți, dornici de senzații „tari", nu vesteau cu nimic pistele de sare și zecile de mii de metri pătrați de beton și asfalt care șerpuiesc pe cîmpiile, printre munții și peste apele lumii. Fordul „cu mustăți" al anilor '20 nu prevestea formele aerodinamice concepute de carosierul Pininfarina. Dar nici cele cîteva accidente cu totul întîmplătoare de la început nu anunțau zecile de milioane de accidente ce se înregistrează anual.

Ce a determinat totuși această expansiune automobilistică? Necesitatea crescîndă de a avea o mobilitate permanentă, degajată de orare prestabilite, necesitatea de a fi oricînd, oriunde și în timp util în locul dorit au impus automobilul în viața cotidiană, el oferind tocmai aceste avantaje. Numai în Europa numărul de vehicule particulare înmatriculate a crescut de la 26 milioane în 1961 la peste 50 milioane în 1967. În lume, numărul acestora depășește cu mult suma de 100 milioane. Numărul de autovehicule la mia de locuitori a trecut numai în Europa de la 60 în 1961 la peste 100 în 1967. Automobilul a preluat întîietatea în privința transportului pasagerilor. Aceasta s-a făcut în dauna transportului feroviar. Departe de a căpăta o generalizare mondială, avînd în vedere nivelurile deosebite ale dezvoltării economice ale diferitelor regiuni ale globului, factorii pedoclimatici deosebit de diverși, totuși aceasta se manifestă ca o tendință în transportul mondial. În R.F.G., de exemplu, unde transportul pe calea ferată reprezenta 41 la sută din total în 1961, a ajuns în 1966 la numai 35 la sută, în timp ce transportul rutier a cîștigat în aceeași perioadă 6 procente (de la 28 la sută la 34 la sută). Marea Britanie prezintă o situație și mai revelatoare între aceiași ani: transportul feroviar de la 37 la sută la 26 la sută — transportul rutier de la 63 la sută la 72 la sută.

De asemenea, dezvoltarea vertiginoasă a turismului mondial și-a spus din plin cuvîntul în creșterea producției de automobile. Numai între 1958 și 1966 numărul turiștilor a crescut de 2 ori și jumătate, anul 1967 aducînd la rîndu-i un spor de 8 la sută; o treime din turiști sînt automobiliști. Singură Elveția a fost vizitată de 28 milioane automobile în 1966 față de 17 milioane în 1961. În ceea ce privește vehiculele utilitare, desigur că, principalul factor a fost dezvoltarea generală economică mondială și, deci, sporirea și diversificarea necesităților de transport. Creșterea traficului rutier de pasageri sau mărfuri a impus totodată mărirea considerabilă și modernizarea drumurilor rutiere. Numai în S.U.A., de exemplu, existau în 1966 aproape 6 milioane km drumuri, din care 4,5 milioane km aveau îmbrăcăminte rutieră.

Firește, alături de revoluția produsă în transporturi, automobilul a avut și are repercusiuni importante în tot mecanismul economic. Dintre acestea, esențială a fost constituirea unei subramuri industriale de sine stătătoare, producătoare de automobile care, după cum arătam, înregistrează în ultimul timp o creștere deosebită. Dar capacitatea de absorbție a pieței, determinată fiind de puterea de cumpărare a populației, nu a putut ține pasul cu tendința de creștere a producției de automobile. Aceasta a dus la ascuțirea concurenței între producătorii de automobile. Prima și cea mai importantă consecință a acesteia a fost accentuarea procesului de concentrare și centralizare a capitalului și producției. Nu există ramură industrială unde să se fi atins un asemenea nivel de concentrare și centralizare. Cîteva monopoluri-gigant controlează și determină piața. Astfel, întreaga producție americană este dominată de patru mari companii: General

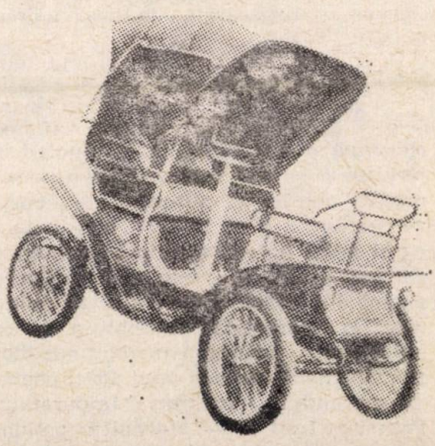

Un bunic: De Dion Bouton 1899 (fabricație franceză)

Motors (45 la sută), Ford (29 la sută), Chrysler (20 la sută) și American Motors. Imensa companie General Motors, deținînd o cifră de afaceri de 24 de miliarde dolari și recordul vînzărilor între toate companiile lumii capitaliste (7,3 miliarde dolari în 1967) a ajuns să fie barometrul producției de automobile americane. Scăderea producției americane de automobile în 1966 la puțin peste 10 milioane vehicule și sub această cifră în 1967, față de cele 11 milioane produse în 1965 se datorește în principal diminuării producției lui General Motors. De altfel, trebuie arătat că, dat fiind importanța și dimensiunile industriei de automobile americane, aceasta a devenit industria de test a întregii economii americane. Scăderea amintită reflectă înseși dificultățile economiei S.U.A. în ultimii 2 ani, determinate de cauze bine cunoscute.

Existența giganticelor companii americane, cu posibilități financiare foarte

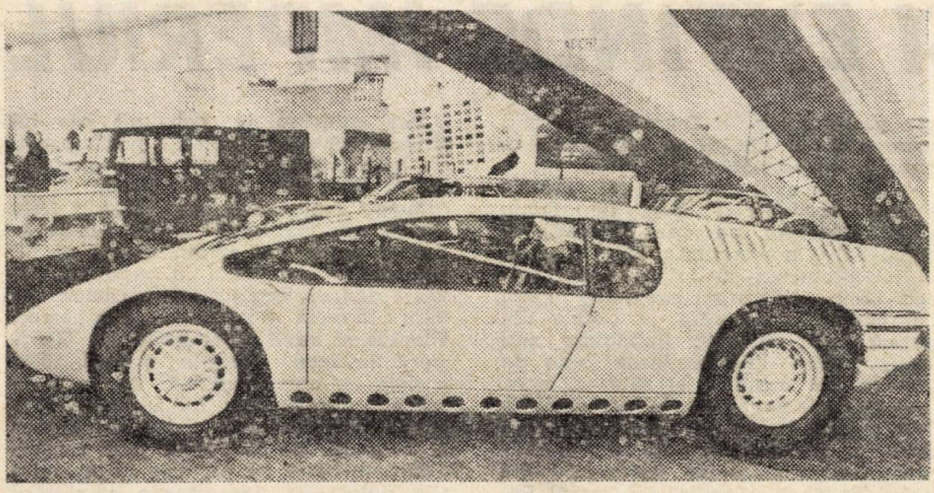

„Gîndacul", automobil de curse creat de Giorgetto Giugiaro, poate atinge viteza de 330 de kilometri pe oră

mari, creează două tendințe opuse în cadrul procesului de concentrare și centralizare, ambele însă acționînd în sensul accentuării acestui proces. Pe de o parte, o puternică penetrație americană pe piața vest-europeană, caracterizată pur și simplu prin acaparareа firmelor vest-europene. Așa a fost, de pildă, preluarea producției firmei Opel de către General Motors și „înghițirea" firmei engleze „Rootes" de către Chrysler. Tot aici se înscrie și cumpărarea pachetului de control din acțiunile societăților europene de către cele americane, ceea ce dă acestora din urmă posibilitatea controlării producției și desfacerii firmelor europene. Pe de altă parte, o a doua tendință, determinată de prima, este cea de fuzionare a firmelor vest-europene cu scopul creării mijloacelor necesare apărării în fața colosilor americani. Un exemplu edificator îl oferă actuala British Leyland Motor Corporation creată recent (martie 1968) prin fuzionarea a două mari companii : Leyland Motor Corporation și British Motor Holdings. La rîndu-le, Leyland Motor Corporation luase ființă după o serie de fuziuni și achiziții, ultima dintre acestea fiind firma Rover în 1967, iar British Motor Holdings se formase în 1966 prin fuzionarea firmei British Motor Corporation (B.M.C.) cu Jaguar ; părinții lui B.M.C. sînt Morris și Austin fuzionați în 1952. Noua companie, creată în 1968, cuprinde producția principalelor mărci britanice : Austin Morris, Wolseley, M. G., Rover, Jaguar, Triumph, Leyland, deținînd locul I între firmele britanice de automobile (50 la sută din întreaga producție), ceea ce determină o rezistență sporită față de penetrația americană. Explicația acestei penetrații constă, de altfel, în posibilitățile financiare mai mari deținute de companiile americane. Sucursala Ford din Anglia avea un capital de două ori mai mare decît cele două firme care au fuzionat recent. Făcînd numai în cercetare investiții anuale de 120 milioane dolari, Ford a cîștigat mereu procente în producția totală de automobile a Marii Britanii. Apare, deci, clar că asemenea fuziuni, de genul celei amintite, urmăresc tocmai asigurarea unui potențial financiar superior necesar sporirii volumului de investiții în domeniul industrial și în cercetare, tocmai pentru a lupta cu aceleași arme împotriva giganților americani. Înțelegerea intervenită în acest sens între Regia Națională Franceză Renault și firma Peugeot, precum și recentul acord FIAT-Citroën constituie alte două exemple.

ÎNCOTRO, DOMNULE AUTOMOBIL ?

Ascuțirea concurenței, care a determinat de fapt procesul de concentrare și centralizare, îmbracă și alte forme deosebit de diverse : de la cazuri de spionaj industrial pînă la racolarea de specialiști de la alte companii. Trecerea vicepreședintelui companiei General Motors, Knudsen, la Ford, în postul de președinte, a produs fiori reci în consiliul de administrație al lui General Motors. Dl Knudsen a trecut la adversar cu toate secretele pe care le oferea postul său, cunoscînd toate punctele forte, dar și slăbiciunile companiei și pe deasupra, și cu cele 42 507 acțiuni General Motors pe care le deținea și care valorează peste 3 milioane de dolari.

Pe lîngă numeroasele avantaje incontestabile pe care automobilul le are și care au determinat, desigur, amploarea luată de producția automobilistică, acesta prezintă și foarte multe inconveniente. Primul este securitatea deosebit de scăzută pe care o oferă automobilul. Stau mărturie în acest sens sutele de mii de morți și milioanele de răniți înregistrați anual în accidente rutiere. Deși preocupările pentru asigurarea unei securități sporite, de la folosirea simplei centuri de siguranță pînă la mijloacele de decuplare automată, de la aparatele care leagă centrii nervoși de dispozitive automate de frînare pînă la folosirea pernelor de material plastic pe marginea șoselei, sînt tot mai numeroase și intră din ce în ce mai mult în sfera cercetărilor întreprinse de producătorii de automobile, rezultatele întîrzie să se arate. Al doilea mare inconvenient al automobilului, și care apare pe zi ce trece mai important, este problema circulației și parcării. Marile orașe cunosc la anumite ore o asemenea aglomerare de automobile încît devine mult mai rentabilă circulația cu mijloacele de transport în comun ; iar dacă vrei să staționezi, fie și numai cîteva minute, trebuie să aștepți alte cîteva zeci, pentru a găsi un loc de oprire. La aceasta se adaugă lipsa de spațiu pentru parcarea permanentă (garaje) cît și cheltuielile mari necesitate de obținerea și menținerea acestora. Acuitatea acestor probleme este dovedită și de orientarea europeană spre producția de automobile mici cu consum redus, mai ușor de parcat și de condus în orașe, cît și creșterea exporturilor acestora în Statele Unite, producătoare în general de automobile de mare gabarit. În al treilea rînd, automobilul aruncă zilnic sute de mii de metri cubi de gaze care poluează atmosfera și așa infestată de alte expresii ale tehnicii moderne. Replica rezolvării acestui inconvenient — automobilul electric — nu prea are sorți de izbîndă. Chiar dacă s-ar găsi posibilitatea tehnică de înmagazinare a energiei electrice într-un spațiu restrîns, existența pe scară largă a automobilului electric, sugerează specialiștii, ar compromite rețeaua de radio din marile orașe.

Dacă la toate acestea adăugăm costul relativ ridicat pentru procurarea automobilului, cheltuielile mari pe care acesta le necesită pentru asistență tehnică, pentru procurarea benzinei, al cărei preț este în continuă creștere, pentru diferite alte taxe de înmatriculare, impozite etc., înțelegem de ce renumitul economist francez Alfred Sauvy se întreba : „Pentru ce oamenii aleg sistematic un asemenea mod de transport care, în cele mai multe cazuri, este cel mai puțin indicat ?... Este oare vreo zeiță care face să fie date uitării marile sacrificii omenești și bănești ?". Subliniind avantajele pe care le oferă, A. Sauvy înclină totuși să caute explicația principală în existența relativ recentă a automobilului, ca un ultim cuvînt al tehnicii și care, spre deosebire de alte expresii ale acesteia, le stă oamenilor la îndemînă. Firesc, se naște atunci întrebarea : ce ne vor aduce deceniile viitoare ? Vor accepta oamenii în continuare atîtea sacrificii umane ? Vor fi dispuși să mai accepte infestarea atmosferei? Vor fi dispuși să mai piardă timpul cu automobilul, cînd aviația le asigură o folosire mai eficientă a acestuia ? Pe distante lungi, aviația va ieși învingătoare în mod cert. Dar în orașe: automobilul, mijlocul de transport în comun, sau, poate cine știe, benzile rulante ? Sau poate se va schimba însăși accepțiunea pe care o dăm noi azi noțiunii de automobil ? Răspunsul îl va avea omul anului 2000. Și poate nici el.

Ilie ȘERBĂNESCU

În numărul viitor

DOSARUL AFACERII

CITROËN—FIAT—MICHELIN—PIRELLI

Aristoteles Onassis și fiul său

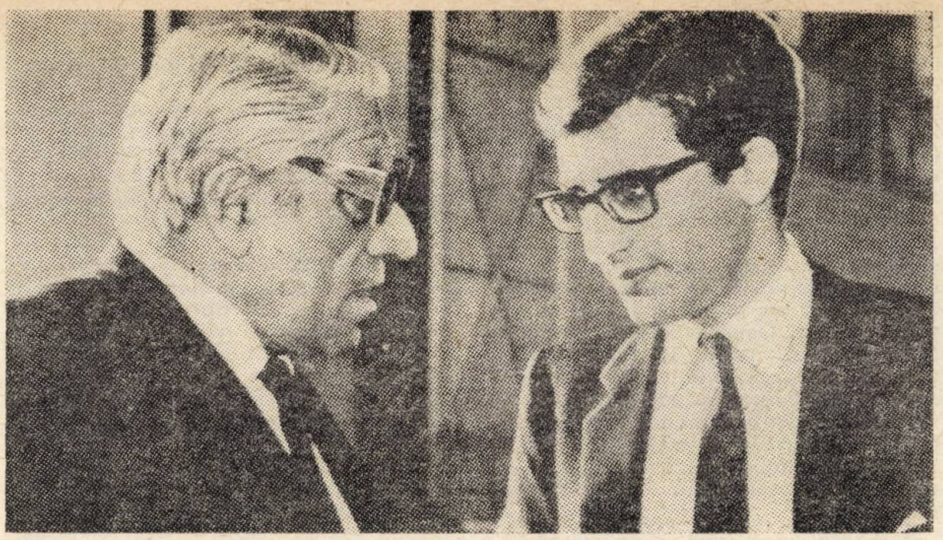

ONASSIS ÎȘI EXTINDE IMPERIUL

Lemos, Goulandris, Livanos, Niarchos, Onassis. Între patronii transporturilor maritime grecești, aceștia sînt cei cinci mari. Și, dintre ei, Onassis posedă cele mai multe nave, și probabil cei mai mulți bani. Chiar în timp ce-și sărbătorea căsătoria cu Jacqueline Kennedy, Onassis opera noi afaceri pentru a-și extinde imperiul.

În primul rînd, la două zile după începerea lunii sale de miere pe iahtul „Christine", a plecat cu fiul său Alexandru la Atena pentru a negocia o afacere de proporții considerabile. Împreună cu alți parteneri — și cu condiția de a i se aplica un tratament preferențial în ceea ce privește impozitele și de a i se acorda diverse concesii — Onassis intenționează să construiască (1) o uzină care să transforme bogatele depozite de bauxită ale Greciei în aluminiu brut, (2) o rafinărie petrolieră și un complex petrochimic, (3) un nou șantier naval care va concura cu șantierul rival al lui Stavros Niarchos de la Skaramanga și (4) noi obiective turistice în golful Phalerum, în apropiere de Pireu și în Creta. Onassis urmează să caute societăți petroliere și de aluminiu, precum și societăți pentru exploatarea hotelurilor care să furnizeze cea mai mare parte a capitalurilor. Se știe că, printre altele, tratează cu Reynolds Metals în privința tranzacției privitoare la aluminiu.

PATRU MARI TRANZACȚII

Ca și majoritatea celorlalți potentați greci, Onassis nu dezvăluie aproape nimic despre operațiunile pe care le efectuează. Revista „Newsweek" a izbutit totuși să afle că el încearcă să realizeze cel puțin alte patru mari tranzacții :

— Onassis pune la punct în momentul de față planurile de construire a unei clădiri cu două turnuri, un zgîrienori pentru birouri. În acest scop a cumpărat în secret un teren pe una dintre cele mai faimoase străzi din lume, Fifth Avenue din New York. Clădirea, denumită în mod provizoriu Turnurile Olimpice, va fi situată la un colț de stradă depărtare de Rockefeller Center. Ea va avea o intrare pe Fifth Avenue, acolo unde se află situate actualele birouri ale liniilor aeriene Olympic, proprietatea lui Onassis. Cea mai mare parte a clădirii se va întinde în direcția est, spre Madison Avenue.

— La Geneva, interpușii lui Onassis preiau conducerea unei importante bănci elvețiene pe care Onassis a cumpărat-o în secret cu o lună în urmă. El intenționează să folosească resursele băncii ca garant secundar pentru împrumuturile pe care le obține din partea unor instituții financiare mai mari, pentru întreprinderile sale de transporturi maritime și alte proiecte.

— Onassis negociază în momentul de față o participare la firma petrolieră Atlantic Richfield-Humble pentru exploatarea faimoaselor zăcăminte din golful Prudhoe, dincolo de Cercul Polar, în Alaska. Terenurile petroliere din golful Prudhoe, deși nu s-au bucurat de mare publicitate și sînt încă în mare măsură virgine, egalează sau depășesc în importanță faimoasele terenuri din Texasul răsăritean, descoperite în 1930.

— În sfîrșit, întreprinderile din New York ale lui Onassis intenționează să negocieze cu Comisia maritimă a Statelor Unite pentru a construi, la șantierele navale americane aflate într-o perioadă de criză, o serie de nave care vor arbora pavilionul american, nu pe cel liberian sau panamez, sub care navighează majoritatea vaselor lui Onassis. Noile nave vor folosi în mare măsură la transportarea petrolului din golful Prudhoe, în cazul în care se va realiza tranzacția Atlantic Richfield. Legile federale americane impun ca orice transporturi oceanice între două puncte ale Statelor Unite să fie efectuate de vase sub pavilion american.

Toate aceste proiecte noi vin să se adauge la operațiunile existente ale lui Onassis. Acestea includ flota de 90 de vase petroliere și vase comerciale, cu un tonaj brut de aproximativ 4,5 milioane tone (în ceea ce privește numai petrolierele, el ocupă probabil locul al patrulea în lume). Onassis are în plus, în curs de construire, zece superpetroliere care vor ridica tonajul flotei sale la aproape 7 milioane tone în următorii cîțiva ani. Se adaugă la aceasta investițiile sale în liniile aeriene Olympic (care monopolizează întregul trafic aerian intern din Grecia și reprezintă Grecia pe căile internaționale) precum și numeroase alte întreprinderi.

Dar principalele activități ale lui Onassis sînt constituite de participarea sa la transporturile maritime grecești. Există zeci de familii grecești și de armatori individuali care posedă flote de 20 sau mai multe nave. Dintre aceștia, patru sînt rivalii direcți ai lui Onassis — cel puțin în ceea ce privește averea, dacă nu și mărimea flotelor : Stavros Niarchos, Costas Lemos, Nicolas și Basil Goulandris și George S. Livanos. Fiecare posedă cîte o flotă de aproximativ 65 de vase însumînd aproximativ 2,5 milioane tone brutto. Întrucît însă, îndeosebi Lemos și Livanos au fost mult mai conservatori în ceea ce privește împrumuturile, flotele lor sînt grevate de datorii mult mai mici. În consecință, averea lor personală și aceea a familiilor lor este considerată ca apropiindu-se de cea a lui Onassis.

Care este adevărata avere a lui Onassis ? El controlează, probabil, activuri a căror valoare se ridică la aproximativ 1 miliard de dolari, cifră deseori menționată ca reprezentînd averea sa personală. Dar el contractează împrumuturi atît de masive de la bănci și alte întreprinderi de credit (societatea Metropolitan Life este unul dintre cei mai mari creditori ai săi) încît surse din cercurile transporturilor maritime și ale cercurilor financiare din New York și Atena apreciază averea personală netă a lui Onassis ca ridicîndu-se la 300 pînă la 400 milioane de dolari.

ÎNAPOI, SPRE CĂUTAREA „LÎNII DE AUR"

Tradiția reprezintă principalul motiv pentru care grecii se află astăzi pe primele locuri în domeniul transporturilor maritime mondiale. „Această tradiție ne duce înapoi, pînă la căutarea lînii de aur", spunea cu mîndrie un armator grec. „Sîntem și am fost o țară săracă. Am pus navigația la baza imperiului epocii noastre de aur și, atunci cînd romanii ne-au luat locul în ceea ce privește imperiul, noi eram stăpînii flotei lor comerciale".

În prima jumătate a acestui secol, transporturile maritime grecești au urmat o cale ciudată dar eficientă. Familii întregi sau întreaga populație a

unui oraș își puneau în comun economiile pentru a cumpăra un vas căruia îi furnizau apoi, din rîndurile lor, corpul ofițeresc și în parte chiar și echipajul. Un expert a declarat în această privință : „De multe ori, ceea ce căpitanul, secunzii și fochiștii reușeau să economisească sub formă de combustibil, aprovizionări și alte cheltuieli reprezenta diferența dintre beneficiu și pierdere".

După cel de-al doilea război mondial însă, marile familii și noii veniți de felul lui Onassis și Niarchos au descoperit o nouă metodă de exploatare în acest domeniu, o descoperire care avea să-i ducă grabnic spre bogăție. Pierderile din timpul războiului au descompletat transporturile pe plan mondial. Onassis și ceilalți au reușit să-i convingă pe marii clienți ai transporturilor maritime — în special societățile petroliere — să semneze contracte pe termen lung, înainte chiar ca navele să fi fost cumpărate sau construite. Apoi, cu aceste contracte în mînă, s-au prezentat la bănci și la societățile de asigurări, obținînd ipoteci pentru 80 la sută și chiar mai mult din prețul de cumpărare a vaselor. O dată plătite măcar parțial împrumuturile obținute asupra flotelor inițiale, vasele erau reipotecate, iar fondurile împrumutate erau folosite pentru acoperirea avansurilor în scopul achiziționării unor noi nave !

O NOUĂ CRIZĂ ?

Acest sistem în piramidă prezintă mari riscuri și prieteni apropiați ai lui Niarchos declară că el păstrează întotdeauna o sumă de 50 000 de dolari într-un cont inviolabil la o bancă elvețiană ; în acest fel, în cazul în care piramida construită de el s-ar prăbuși, ar avea mijloace suficiente pentru a-și începe din nou norocul. Dar marii armatori au reușit să ocolească primejdiile, în mare măsură prin înființarea unei rețele impenetrabile de societăți (Onassis are asemenea societăți pentru cea mai mare parte dintre navele sale) în regiuni ca Liberia și Panama, unde beneficiile sînt neimpozabile. Ei nu și-au repatriat niciodată beneficiile, deși Grecia nu aplică impozitul asupra profiturilor. În felul acesta, fiecare dolar obținut sub formă de beneficiu a fost și continuă să fie un dolar neimpozabil, adică absolut intact.

Totuși, oferta de nave era cu atît de mult superioară cererii la mijlocul deceniului al șaselea și din nou la mijlocul deceniului al șaptelea încît această ramură era amenințată de dezastru. Dar închiderea Canalului de Suez, a sporit în mare măsură necesitățile de vase. Amenințarea a fost înlocuită de un val de beneficii. Astfel, de exemplu, înainte de războiul de anul trecut, navlul pentru un transport petrolier din Golful Persic pînă în Europa de nord era de 2,85 dolari per tonă, transportul făcîndu-se în pierdere. Din această cauză, Niarchos negocia în acea perioadă cu Lee White, un misterios armator american, urmînd ca acesta să-i cumpere întreaga flotă, care se ridica în acea vreme la 73 de vase. Dar, după izbucnirea războiului, navlurile au sporit vertiginos, ajungînd la punctul maxim de 28 dolari per tonă și atingînd săptămîna trecută nivelul încă destul de favorabil de 9,69 dolari. Desigur, flota lui Niarchos nu mai este de vînzare.

Au mai existat și alții, în afară de greci, care au realizat beneficii frumoase de pe urma închiderii Canalului de Suez. Unul dintre cazurile cele mai curioase este acela al Societății Bethlehem Steel. Costas Lemos construise patru nave convertibile experimentale care puteau fi folosite atît pentru petrol cît și pentru minereuri și care urmau să transporte, de exemplu, petrol din Golful Persic spre Statele Unite și în călătoria de întoarcere spre Golf, minereuri de fier din Canada spre Europa. Dar experiența s-a dovedit neeconomică ; din punct de vedere al posibilităților de convertire, vasele au însemnat un eșec. Plictisit, Lemos le-a închiriat foarte ieftin societății Bethlehem Steel spre a fi folosite numai pentru transportul minereurilor. Cîteva luni mai tîrziu a izbucnit războiul din Orientul Apropiat și firma Bethlehem Steel și-a transformat grabnic vasele în petroliere. De atunci, ea a obținut de pe urma lor profituri care se cifrează astăzi la 10 milioane de lire sterline.

Făcînd însă abstracție de actualele beneficii și privind în viitor, armatorii greci prezic totuși că această ramură a economiei este amenințată de o nouă criză în deceniul următor. În momentul de față sînt comandate vase de tonaj și dimensiuni record. Fiecare proprietar individual se consideră obligat să cumpere noi vase numai pentru a-și menține capacitatea de concurență. Dar această furie a achizițiilor amenință să provoace un impas în momentul cînd cererea va slăbi. Un reprezentant oficial al uneia dintre cele cinci mari firme de navlosire a declarat îngrijorat : „Am comandat cu o lună sau două în urmă două nave petroliere de 250 000 de tone care urmează să fie livrate în 1972. Și cînd am întrebat societățile petroliere care ar fi navlul pe care ar fi dispuse să-l plătească în 1972, ele m-au întrebat la rîndul lor de ce oare m-am apucat să construiesc petroliere de 250 000 de tone".

Acestea fiind perspectivele, chiar și armatorii greci declară că fuzionările reprezintă singurul răspuns la riscurile care amenință comerțul transporturilor maritime. Ei mai declară însă fără ocol că în nici un caz nu vor avea loc fuzionări între firmele grecești. „Sîntem incapabili să ne adunăm laolaltă", a declarat oftînd un armator grec la New York. „Priviți îndelungatul conflict dintre Onassis și Niarchos. Au ajuns să se urască unul pe altul numai pentru că fiecare dintre ei dorește să fie cel mai mare și cel dintîi".

contrapunct

Greșeala lui Jackie

Art Buchwald

Din toate evenimentele anului 1968, nici unul nu a afectat mai puternic pe americani decît căsătoria lui Jackie Kennedy cu milionarul grec Aristoteles Onassis. Oameni care nu aveau nici o opinie despre războiul din Vietnam, criza orașelor sau revolta tinerilor au cu toții ceva de spus despre nunta doamnei Kennedy.

Mi se pare că ceea ce n-a înțeles Jackie Kennedy este faptul că ea reprezintă o proprietate a poporului american și ca atare nu avea dreptul să-și aleagă singură un soț. Dacă voia să se mărite, doamna Kennedy ar fi trebuit să informeze mai întîi publicul american și să-l lase pe acesta să-i aleagă soțul.

După ce și-ar fi făcut cunoscute intențiile, ar fi urmat să fie convocată o Convenție specială a republicanilor și a democraților care să desemneze candidații la mîna ei. După desemnare, fiecare candidat ar fi făcut campanie pentru a obține mîna lui Jackie. Ar fi trebuit să explice ce va face pentru Jackie în calitate de soț, unde vor locui și cum vor crește copiii lui Jackie.

Candidații ar fi cumpărat spațiu la televiziune pentru a informa opinia publică ce atitudine au nu numai față de căsătorie dar și față de problemele de interes general la ordinea zilei. De asemenea, ar fi călătorit de-a curmezișul țării, astfel încît americanii să-i vadă în carne și oase și să poată hotărî mai bine care dintre candidați va fi perechea cea mai potrivită pentru fosta „Primă Doamnă". Publicul nu s-ar fi mulțumit să ia cunoștință de platforma oamenilor pe care i-ar fi considerat demni să candideze dar ar fi hotărît și asupra problemelor complicate ale religiei, vîrstei și naționalității soțului în spe. Fiind atît de cointeresat, publicul american ar fi acordat mult mai multă atenție acestei campanii decît alegerilor prezidențiale. Punctul culminant al cursei pentru a deveni soțul lui Jackie ar fi fost o dezbatere televizată între candidați astfel încît corpul electoral să vadă cum se comportă fiecare dintre ei atunci cînd se află sub presiune.

În sfîrșit, în ziua alegerilor, americanii din toate straturile sociale s-ar fi prezentat la urne și ar fi votat pentru persoana pe care o doresc alături de Jackie. În cazul în care nici un candidat nu ar fi obținut majoritatea voturilor exprimate, Camera Reprezentanților ar fi fost cea chemată să aleagă pe omul care se va bucura de privilegiul de a fi soțul lui Jackie Kennedy. O dată ce majoritatea poporului american își va fi spus cuvîntul, ne-am fi supus cu toții, fără ca vreunul dintre noi să se plîngă că nu și-a spus cuvîntul în ceea ce privește căsătoria doamnei Kennedy.

Așa s-ar fi cuvenit să se întîmple în conformitate cu modul american de a trata problemele. Poate că dl Onassis ar fi cîștigat alegerea, poate că nu. Dar alegerea ar fi prevenit cel puțin confuzia și disperarea care au cuprins acum Statele Unite în legătură cu mariajul Kennedy-Onassis. Chiar cei ce sînt de partea lui Jackie admit că nu omul cu care s-a căsătorit, ci felul în care a făcut-o a provocat atîta îngrijorare în țară.

Nici o femeie în situația doamnei Kennedy nu are dreptul să hotărască singură în chestiunile de inimă. Căsătoria ei este o afacere care îi interesează pe toți și ar fi trebuit cel puțin să facă un sondaj de opinie publică în întreaga Americă înainte de a lua o hotărîre afectînd viețile și buzunarele noastre ale tuturor.

(Din **International Herald Tribune**)

The New York Times

VICTORIA LUI NIXON

DUCÎND la apogeu o uimitoare redresare personală, Richard M. Nixon a fost ales președintele Statelor Unite la opt ani după prima sa candidatură. În calitate de republican, el se alătură lui Thomas Jefferson și Andrew Jackson, reprezentanți ai partidului democrat, ca unul din cei trei oameni politici din istoria națiunii care au fost aleși la Casa Albă după ce au fost înfrînți într-o încercare anterioară de a obține președinția.

Din multe puncte de vedere, victoria lui Nixon a fost o reeditare pasionantă a alegerilor din 1960, cu un sfîrșit diferit. Este remarcabil că, în ciuda efectelor deformante ale participării la cursă a unui al treilea candidat, voturile populare ale candidaților principalilor două partide s-au împărțit în mod aproape egal în întreaga țară.

În cele din urmă, Nixon a obținut în Colegiul electoral o majoritate clară, care pune victoria sa mai presus de îndoieli sau dispute. Națiunea poate fi profund recunoscătoare că alegătorii au ajuns la o hotărîre incontestabilă. Rezultatul va fi cunoscut în mod concret și acceptat fără o nouă amînare; de asemenea, nu există nici un prilej de tîrguieli rușinoase cu candidatul celui de-al treilea partid, George C. Wallace.

În momentul în care își ia în primire noile răspunderi, președintele ales întîmpină numeroase dificultăți. Întrucît democrații și-au păstrat controlul asupra Camerei și Senatului, Nixon va trebui să facă un efort special pentru a obține colaborarea bipartizană, dacă dorește să obțină aplicarea programului său intern. Și mai serios este, însă, faptul că Nixon pare să fi obținut funcția doar cu un sprijin neglijabil din partea alegătorilor negri. El va trebui să acționeze prompt și convingător pentru a obține încrederea lor, deoarece fără ea nu poate realiza concilierea națională care constituie obiectivul său mărturisit. În cuvîntarea sa de acceptare rostită la 6 noiembrie, Nixon a subliniat în mod înțelept că marele obiectiv al Administrației sale „este de a uni poporul american... Vrem să lichidăm prăpastia dintre rase".

În politica externă, principala sarcină este de a instaura relații sigure între Administrația viitoare și Administrația trecută în ce privește conducerea tratativelor de pace de la Paris. Pe locul doi, ca importanță, se situează ratificarea grabnică a tratatului de neproliferare nucleară. Acum, cînd campania electorală a luat sfîrșit, sperăm că Nixon va încuraja o acțiune imediată a Senatului.

Ziarul nostru nu l-a sprijinit pe Nixon, dar am recunoscut totdeauna că este un om inteligent și capabil, care manifestă în esență un conservatorism moderat și spirit de răspundere în majoritatea problemelor. Îndelungata sa activitate în politica națională i-a dat capacitățile politice care constituie un element necesar al înzestrării unui președinte valoros. Marele avans deținut de el pînă foarte recent în sondajele de opinie i-a permis să ducă o campanie care a lăsat puține răni personale sau animozități cu caracter de partid. Munca sa de vicepreședinte l-a familiarizat cu sarcinile obișnuite ale funcției de președinte și cu sfera autorității acestuia, experiență care trebuie să-i fie de folos acum, cînd începe să suporte poverile care îi vor reveni pe deplin la 20 ianuarie.

Doi membri ai guvernului Statelor Unite, subsecretarul de stat Nicholas Katzenbach (stînga) și ministrul de finanțe Henry Fowler au demisionat din posturile lor. Purtătorul de cuvînt al Casei Albe a declarat că cele două demisii marchează „începerea oficială a procesului de dizolvare a Administrației Johnson"

THE CHRISTIAN SCIENCE MONITOR
BOSTON

ORIENTĂRI PROBABILE

STILUL și starea de spirit a președinției în următorii patru ani ar putea fi puternic influențate de majoritatea redusă obținută de Nixon. Ea constituie pentru președintele ales atît un avantaj, cît și o problemă. În prima sa declarație publică, Nixon a căutat s-o utilizeze în folosul său. În primul rînd, a declarat că dorește să guverneze în mod efectiv. El se află în fața unor importante elemente înstrăinate ale vieții americane, atît de stînga cît și de dreapta. Aceste elemente au revenit la viața politică în număr mare în ziua alegerilor, primele pentru a spori voturile lui Humphrey, celelalte pentru a-și încerca norocul la urne. Ele ar putea fi menținute pe o cale constructivă dacă li se oferă un stimulent rezonabil de către Nixon și printr-o reorientare a partidului democrat. Dar ele ar putea fi înstrăinate din nou.

Nixon s-a adresat direct acestui grup, care în ultimul timp a constituit principala sursă de agitație și violență pe scena americană. El a cerut „tinerilor" să nu fie „descurajați". A declarat că „marele obiectiv al administrației sale" va fi, potrivit unei pancarte pe care a văzut-o în cursul campaniei, „unirea poporului american". Acest efort, a spus el, va determina „caracterul noii administrații".

La Washington nu se presupune că Nixon va încerca să torpileze legislația așa-zisei „mari societăți" sau să împingă ideea „legii și ordinii" atît de departe încît adversarii săi să considere că s-a ajuns la brutalități polițienești. Nixon este cunoscut la Washington ca un om politic în sensul bun al cuvîntului. El nu este prizonierul unei ideologii înguste și în repetate rînduri s-a arătat dispus și capabil să caute o acomodare, atunci cînd acest lucru putea fi făcut în mod onorabil. De aceea, desfășurarea campaniei sale oferă motive să se presupună că, în loc să se îndrepte spre un regim de conservatorism sever, el va respecta forța politică a elementului liberal din țară și din Congres și se va îndrepta cu prudență în direcția lui. De altfel, el dispune de baza fermă necesară pentru o asemenea adaptare. Nixon a declarat, în repetate rînduri, că va îmbunătăți și consolida numeroasele legi sociale adoptate în perioada lui Johnson, nu că le va lichida. Platforma pe care Nixon însuși a elaborat-o la Convenția de la Miami nu exprima o revoltă conservatoare de natură să lichideze porțiuni largi ale recentei legislații sociale. Ea preconiza reforme ale unor legi adoptate în grabă care, de la acea dată, au fost stînjenite de confuzia administrativă, reforme cerute, de altfel, chiar de președintele Johnson și de vicepreședintele Humphrey.

În cercurile politice din Washington, nu se consideră posibil ca Nixon să obțină aprobarea stîngii democrate. Orientarea ei viitoare va consta mai probabil într-o încercare de a obține, sub călăuzirea unui Edward Kennedy, înlocuirea vechiului centru conducător din partidul democrat. Se știe că sectoare importante ale stîngii democrate, care se bucură de respectul — dacă nu chiar de ascultarea — multor elemente răzvrătite împotriva societății americane, intenționaseră în mod serios să se abțină de la vot. Dar, sub conducerea discretă a senatorului Edward M. Kennedy și a senatorului Eugene J. McCarthy, ele l-au sprijinit în număr mare pe vicepreședintele Humphrey. Totuși, dacă Nixon nu le poate atrage de partea sa, la Washington se consideră că el va face tot ce poate pentru a evita să le provoace din nou o mare dezamăgire. Pentru a guverna atît de efectiv cum dorește și a lucra cu coaliția fragilă de republicani și democrați conservatori din Congres de care dispune acum, în atmosfera unei țări profund dezbinate, va trebui să evite dezordinile civile care s-ar putea produce în urma unei încercări fățișe de forțe între președinte și minoritățile nemulțumite.

„Declarația de victorie" a lui Nixon, al cărei ton a fost foarte calm, a confirmat această poziție față de problema relațiilor cu stînga politică și față de urmările înflăcărării speciale care i-a caracterizat pe adepții angajați ai lui George C. Wallace. Declarația nu sugera un învingător care va impune soluții drastice. De aceea, Washingtonul se poate aștepta la o perioadă de readap-

tare politică dar nu de răsturnare, la o înăsprire și consolidare a legilor „marii societăți", nu la o lichidare totală a lor. În ultimele zile ale campaniei, ambii candidați principali au făcut anumite afirmații drastice, dar majoritatea lor vor fi, probabil, uitate în mod discret.

Ziariștii care l-au urmat pe Nixon de la Miami în tot cursul campaniei electorale s-au așteptat tot timpul la această poziție de înțelepciune și reconciliere. Speranța pare confirmată acum de reacția lui Nixon însuși și de reacțiile vicepreședintelui Humphrey și ale președintelui Johnson la știrea victoriei republicane.

Saville R. DAVIS

Le Monde
PARIS

INSTITUȚII ANACRONICE

MULTĂ VREME, avertismentele asupra slăbiciunilor sistemului politic în vigoare peste Atlantic au fost primite cu scepticism sau chiar cu indignare : încrederea în instituții rămîne dogma fundamentală a bunului americanism. Astăzi, însă, Statele Unite se trezesc cu un sentiment de teamă. Astăzi, după alegeri, ele se văd constrînse să-și pună întrebări asupra valorii unor mecanisme perimate, rău adaptate obligațiilor contractate de către o țară devenită mare putere mondială.

Desigur, în secolul trecut, un bun călăreț avea nevoie de mai multe săptămîni pentru a traversa Munții Stîncoși și Preria înainte de a sosi la Washington : răgazul de peste o lună acordat Colegiului marilor electori era, așadar, justificat. Dar menținerea acestui răgaz, anacronic în secolul avionului cu reacție, nu face decît să ilustreze arhaismul sistemului însuși al marilor electori. Sistemul funcționează, totuși, destul de bine atunci cînd numai doi candidați se află în cursă. El rezistă chiar și la acțiunea unui al treilea partid — așa cum a fost cazul în 1948 cu Thurmond — atunci cînd democratul sau republicanul deține un avans net față de concurentul său. Dar acest sistem face să apară spectrul marii crize politice, dacă problemele interne și externe divizează opinia publică destul de profund ca să se ajungă la o cursă extrem de strînsă.

Cum este posibil ca America de astăzi să fie guvernată în baza unor metode instituite încă pe timpul cînd țara trăia întoarsă către interiorul frontierelor sale ? Cum să se rezolve, pe baza unor structuri create într-o vreme cînd America avea o economie eminamente agrară, divergențele care se manifestă astăzi între regiunile urbane și cele rurale ? Căci dacă adeseori orașele au venit în ajutorul lui Humphrey, zonele agricole și suburbane au acordat, în marea lor majoritate, preferință lui Nixon.

Marea alianță pe care Franklin Roosevelt a întemeiat forța partidului democrat se fărîmițează de peste un deceniu : negrii, muncitorii și fermierii, atrași de subvențiile agricole, nu mai reprezintă o coaliție solidă care să permită unui președinte să guverneze. Primele breșe serioase au fost deschise în sudul democrat de către Eisenhower, migrațiile negrilor și revoltele au supus unei grele încercări antirasismul liberalilor din est și din nord, iar sindicatele nu mai reușesc de mulți ani să determine alegerea candidaților pe care-i sprijină.

Această fluiditate, nouă, care îi plasează pe cei doi candidați la o distanță de cîteva puncte unul de altul, reprezintă poate doar o criză de creștere. Întrebarea este dacă Statele Unite vor găsi în ele însele suficientă forță pentru a o depăși.

Răspunsurile nu pot fi amînate la infinit. Americanii par să se fi lovit acum de slăbiciunile structurilor lor politice. Un președinte continuă să rămînă la Casa Albă pînă la sfîrșitul lunii ianuarie, în timp ce continuă negocierile privitoare la Vietnam. Numeroase probleme, în întreaga lume, vor evolua în funcție de ceea ce America va face sau nu. Succesorul lui Johnson va dispune oare, în orice caz, de autoritatea necesară pentru a rezolva problemele și a impune opțiunile indispensabile ?

l'Unità
ROMA

DREPTUL DE NETĂGĂDUIT AL F.N.E.

EFORTUL pe planul ajutorului material, al solidarității, al inițiativei politice, nu ar fi avut posibilitate de succes dacă pe baricada rezistenței în Vietnamul de nord și Vietnamul de sud nu ar fi existat oamenii lui Ho Și Min și respectiv, partizanii din F.N.E. Ei sînt învingătorii : învingători nu numai datorită unei înțelepciuni politice care a știut să asocieze, și în momentele cele mai dificile, solida fermitate a principiilor cu suplețea necesară pentru ca lupta în Vietnam și în lumea întreagă să se bazeze pe cea mai largă căutare a unității. Tuturor, prieteni și adversari, bătălia vietnameză le-a oferit mari învățăminte. Și este firească mîndria tuturor acelor forțe și acelor oameni care, înăuntrul sau în afara grupărilor politice, au știut să dea Vietnamului ceea ce Vietnamul aștepta de la ei : unitate de acțiune, curajul inițiativei politice.

Astăzi, cînd primul mare pas a fost făcut, Vietnamul va continua să aibă nevoie de toate acestea. Chiar dacă realitatea a infirmat teoria escaladării, pretențiile agresiunii imperialiste de a dicta condiții și legi în Vietnam nu s-au spulberat : problema care se pune astăzi tuturor, chiar și celor care abia acum admit că Frontul de Eliberare

→

O.N.U. În Comitetul nr. 4 (pentru teritoriile aflate sub tutelă), Miguel Murupa (stînga) și Sharfuddine M. Khan, reprezentanți ai mișcării de eliberare din Mozambic, răspunzînd la întrebările unor membri ai Comitetului

Națională există și că e forța hotărîtoare, rămîne de a nu permite ca reacțiile „uliilor" înfrînți militaricește să îngusteze aria tratativelor de la Paris, să le saboteze, să le împingă într-un punct mort. Reprezentanții F.N.E. trebuie să stea la egalitate, așa cum se cuvine, la masa tratativelor de la Paris. Revine celor care astăzi salută cu satisfacție încetarea bombardamentelor să caute căi pentru a lupta în continuare și eficient ca eforturile uriașe ale vietnamezilor să fie încununate de o pace justă, de tratative care să aibă ca obiectiv recunoașterea că Vietnamul e al vietnamezilor și că imperialiștii americani trebuie să plece. Pentru ce altceva, dacă nu pentru asta, au luptat vietnamezii din nord și din sud ? Ce altceva, dacă nu năzuința oamenilor spre libertate, independență și autonomie minează situația guvernului colaboraționist de la Saigon, ale cărui „drepturi" sînt garantate de cea mai puternică mașină de război pe care un stat imperialist a pus-o vreodată în serviciul unor marionete ?

Acceptarea principiului participării F.N.E. la tratativele de la Paris, încetarea necondiționată a bombardamentelor sînt proba cea mai evidentă că pînă și luptele cele mai dificile pot fi cîștigate, dacă, alături de dreptate și de eroismul care se naște din ea, se știe să se construiască o politică justă, capabilă să se adreseze propriei națiuni și popoarelor din lumea întreagă, să facă să se nască neîncrederea chiar în inima societății civile și politice a inamicului. Acest lucru l-au făcut vietnamezii, al căror nume a izbutit să străpungă, pentru prima dată în istoria ei, chiar și solida opacitate a societății americane.

Maurizio FERRARA

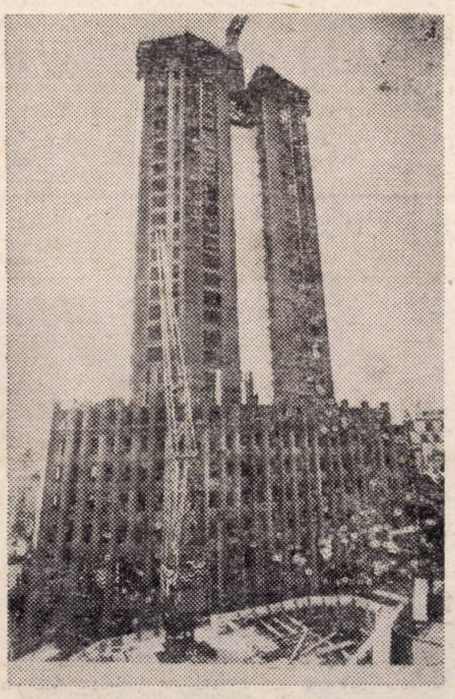

La Londra se construiesc turnurile noului sediu al bursei de mărfuri. Cu această clădire, situată în centrul capitalei britanice, faimosul „City of London", numărul „zgîrie-norilor", care au schimbat silueta arhitecturală a orașului, se apropie de o mie

INTERNATIONAL

Herald Tribune

Published with The New York Times and The Washington Post

SAIGONUL „INTRANSIGENT"

ÎN CAPITALA Franței se fac auzite, mai ales în particular, o serie de aberații în legătură cu faptul că războiul a luat o întorsătură favorabilă aliaților, că Hanoiul a cedat în fața unei cerințe importante, admițînd „administrația de la Saigon" la masa negocierilor. Faptul că guvernul sud-vietnamez face atîta zarvă în jurul unei probleme a cărei ambiguitate sare în ochi demonstrează lipsa sa cronică de siguranță ; este vorba de incertitudinea care planează asupra situației pe frontul din sud și asupra forței aliaților în raport cu cea a inamicului.

Aprecierile americanilor sînt implicit respinse de guvernul de la Saigon, care nu este dispus să se „contrazică", după cum se exprima președintele Thieu, și să participe la negocieri. În aparență, Saigonul nu se consideră la paritate cu inamicul. Cu toate acestea, negocierile continuă, deoarece atît Washingtonul cît și Hanoiul doresc acest lucru.

Există un aspect pe care, ignorîndu-l, guvernul sud-vietnamez va avea de pierdut. Era o vreme cînd Saigonul strănuta, iar Washingtonul se îmbolnăvea imediat de pneumonie, dar putem spune că au trecut de mult acele zile. Această etapă a luat sfîrșit cu prilejul ofensivei Tet, cînd Vietcongul a ocupat ambasada americană de la Saigon, iar opinia publică americană a putut să-și dea seama de gradul de securitate care există în Vietnamul de sud. Nu discutăm acum dacă ofensiva Tet reflectă sau nu situația reală ; de asemenea, nu are nici o importanță ce părere are Pentagonul sau o oarecare secție a Departamentului de Stat în ceea ce privește situația reală a securității din Vietnamul de sud. După ce s-au înregistrat 27 000 de morți, 200 000 de răniți, după ce s-au cheltuit 30 miliarde de dolari și am asistat la scindarea unei întregi națiuni, poporul american este pregătit să renunțe la soluția militară. Acesta este motivul pentru care continuă negocierile, iar guvernul de la Saigon trebuie neapărat să înțeleagă acest lucru.

Este foarte probabil că președintele Thieu își joacă din nou obișnuitul său rol precaut, căutînd să-i împace pe cei duri și să consolideze poziția moderaților, iar în ultimul moment să se lase tîrît la masa conferinței. Acesta este, însă, un joc foarte periculos, mai ales la Saigon, deoarece un lider ca Thieu poate deveni prizonierul forțelor pe care caută să le îngrădească.

În acest moment, se poate pune întrebarea cine sînt durii. Aceștia sînt, în cea mai mare parte, ofițerii și oamenii de afaceri îmbogățiți de pe urma războiului, o serie de funcționari și politicieni care se tem de represalii, precum și cîțiva lideri religioși. Nimeni din cei familiarizați cu situația din Vietnamul de sud nu poate susține că populația sud-vietnameză se opune unor negocieri care ar duce la încetarea luptelor.

Este aproape sigur, însă, că unii sud-vietnamezi vor încerca în mod paradoxal un sentiment de mîndrie ca urmare a intransigenței guvernului lor. Ne putem aștepta la cuvîntări patriotarde în Adunarea Națională și chiar la cîteva demonstrații. Noi nu trebuie să ne lăsăm, totuși, induși în eroare și trebuie să evităm ca lui Thieu să i se întîmple același lucru. Antipatia față de F.N.E. constituie o realitate la Saigon, dar ea nu are un caracter general. Dacă așa ar fi stat lucrurile, eforturile Saigonului de a-și lichida războiul ar fi înregistrat de-a lungul anilor unele succese. În aceasta constă, de fapt, esența problemei, deoarece, mai devreme sau mai tîrziu, vietnamezii — din nord și sud — vor trebui să realizeze singuri acest lucru. Convorbirile de la Paris oferă un forum pentru aceste eforturi. Cei care cred că F.N.E. nu i se cuvine un loc la masa negocierilor înțeleg greșit evenimentele din ultimii douăzeci de ani.

LE SOIR

BRUXELLES

PARISUL ȘI RELANSAREA RELAȚIILOR C.E.E. CU ANGLIA

GUVERNUL francez este convins acum că Anglia va face parte din Piața comună ca membru cu drepturi depline în termen de cîțiva ani și nu la o dată atît de neprecisă încît să echivaleze cu o imposibilitate. Din sursă demnă de încredere se atribuie primului ministru, Couve de Murville, următorul diagnostic : „Vor intra, e sigur. Cînd va sosi ceasul, tratativele se vor desfășura foarte repede. Vor fi poate suficiente 15 zile". Problema este cum anume s-ar traduce eventual în fapte această evoluție a spiritelor.

Proiectul prezentat de Michel Debré țărilor din Piața comună rămîne modest în ce privește lărgirea Comunității. El se concentrează asupra consolidării acesteia în următoarele sectoare : armonizarea legislațiilor vamale, de pildă pentru tranzit, antrepozite și zone libere ; desființarea obstacolelor tehnice în calea schimburilor ; armonizare fiscală în special în domeniul mișcării capitalurilor ; definirea unei societăți comerciale de tip european ; acorduri industriale ; o politică comună a energiei și a transporturilor.

Numai cu privire la două puncte, proiectul Debré admite că țările mem-

bre ale Asociației Europene a Liberului Schimb, deci în primul rînd Anglia, vor putea participa la lucrări dacă prezența lor va fi considerată necesară de experții celor șase. Este vorba, pe de o parte, de problemele științifice și tehnologice studiate începînd din octombrie 1967 de „grupul Maréchal" și lăsate deoparte la începutul anului 1968 ; pe de altă parte, de elaborarea unei legislații europene a brevetelor, la care Anglia, Suedia și Elveția vor fi invitate să colaboreze.

În plus, aranjamentele comerciale propuse la începutul anului de generalul de Gaulle și cancelarul Kiesinger s-au precizat. Din sursă franceză se asigură că pentru produsele industriale Piața comună va duce cu țările europene nemembre, și în consecință cu Anglia, tratative multilaterale — și nu bilaterale așa cum se credea inițial, ceea ce reducea importanța propunerii. Cu alte cuvinte, Anglia, Suedia, Elveția, Danemarca, Norvegia și alte țări vor putea să trateze cu Comunitatea celor șase în ansamblul ei, și nu cu unul sau altul din membrii ei. Potrivit actualului punct de vedere francez, bilateralismul ar trebui să se limiteze la agricultură.

Proiectul Debré s-a conturat în cursul recentei întîlniri de Gaulle-Kiesinger. Din sursă demnă de încredere, trei motive explică faptul că el este prezentat în momentul de față : 1) Rapoarte din sursă oficială franceză, dar care nu au fost date publicității, prevăd o redresare economică a Angliei începînd din 1970—1971. Ele insistă, în special, asupra rolului lui „Industrial Reorganisation Corporation" ; 2) Prin hotărîrile ei „la est de Suez", Anglia a arătat că începe o dezangajare strategică implicînd în germene renunțarea la rolul ei mondial. În același timp, relațiile ei cu Statele Unite sînt considerate de guvernul francez mai puțin „speciale" și „privilegiate", deși încă puternice ; 3) Situația lirei sterline este în curs de evoluție.

Rezumînd această situație nouă, un expert a spus : „...Va sosi momentul cînd vom putea probabil discuta, cu condiția ca situația financiară și monetară a Angliei să se redreseze în 1969".

René DABERNAT

jeune afrique

AGRICULTURA AFRICANĂ ȘI MECANIZAREA

ÎN APROAPE toate țările africane, agricultura este activitatea dominantă. Ea oferă mijloace de lucru și trai majorității populației.

Agricultura africană prezintă o serie de caracteristici fundamentale. În primul rînd, ea se situează încă în foarte mare măsură în cadrul unei economii de subzistență și nu duce decît într-un ritm lent la o economie de piață. Cît despre exploatare, însăși, ea oferă particularități negative : o suprafață medie cultivată, în general, foarte mică — de la 1 la 4 hectare ; o producție axată aproape în întregime pe culturi alimentare, culturile industriale ocupînd doar un loc relativ redus ; în sfîrșit, o productivitate generală mediocră, rezultînd dintr-o exploatare intensivă cu mijloace sumare.

Aceste caracteristici conturează contextul de care trebuie să se țină seama atunci cînd se scrutează perspectivele evoluției agriculturii pe continent. Firește, la început, datorită acestui context, mecanizarea generalizată este foarte ispititoare. Progresele realizate datorită ei de agricultura țărilor avansate din punct de vedere industrial sînt atît de remarcabile și atît de rapide încît s-ar dori ca aceleași mijloace să fie folosite imediat și din plin în țările în curs de dezvoltare. Dar experiența dobîndită, în ultimii 20 de ani și în special în ultimul deceniu, a avut ca urmare mai puțină grabă și mai multe nuanțe.

Ca și ansamblul economiei acestor țări, agricultura este dominată de două fapte esențiale : o demografie foarte puternică și o productivitate slabă a muncii. Pornind de la aceste constatări fundamentale se manifestă două curente extreme. Unul consideră că deplina folosire a brațelor de muncă este primordială și că o îmbunătățire a agriculturii trebuie să treacă întîi prin reforma agrară, care pune în acțiune o pîrghie umană mai puternică și mai ieftină decît mecanizarea. Dimpotrivă, celălalt curent consideră problema subproducției drept preponderentă și afirmă că singurul mijloc de a o rezolva este să se recurgă la mecanizarea generalizată.

Prima conferință cu privire la mecanizarea agricolă africană a avut loc în 1955 la Entebbe, în Uganda ; ea a avut meritul de a desprinde o definiție clară a contururilor mecanizării agricole. După conferința de la Entebbe, în martie 1961 a avut loc la Paris o altă reuniune importantă. Concluziile ei precizează că „mecanizarea trebuie să fie mijlocul primordial de intervenție, folosit concomitent cu toate acelea a căror utilizare este preconizată de agronomie, pentru ridicarea nivelului de trai al populațiilor. Materialele urmînd a fi folosite trebuie să fie adaptate la problemele de rezolvat". De fapt, congresul de la Paris a permis ca, în urma unor experiențe efectuate în diferite țări timp de mai mulți ani, să se desprindă orientări importante cu privire la caracteristicile materialelor urmînd a fi preconizate. El a pus accentul întîi pe importanța echipamentelor manuale care pot fi furnizate deseori de meșteșugarii locali ; el a scos în evidență, de asemenea, interesul pe care-l prezintă atelajele agricole. În sfîrșit, în ce privește mașinile automotoare sau tractate, congresul a insistat asupra necesității de a se localiza intervențiile lor în operațiuni bine pregătite.

Între cele două căi extreme la care ne-am referit — mecanizarea-panaceu și reforma agrară fără mecanizare — există, evident, așa cum arată concluziile marilor conferințe internaționale citate, o cale care ține seama de toate condițiile necesare pentru o reală reușită. Aceste poziții pot fi rezumate arătînd că sînt necesare, în primul rînd, o infrastructură eficientă și un personal calificat. Aici, termenul „infrastructură" cuprinde el însuși diferite aspecte : infrastructura juridică, funciară și administrativă (Cine intervine ? Statul ? Cooperativa ? Proprietarul particular ? Pe ce fel de pămînt și în ce mod ?) ; infrastructura tehnică (ateliere de întreținere și reparații, depozite de piese de schimb etc.) Cît despre pregătirea unui personal calificat, ea se impune de la sine.

Într-un anumit număr de țări, au fost constituite parcuri de tractoare și de vehicule însoțitoare, aparținînd statului și puse la dispoziția agricultorilor pentru diferite munci. Rezultatele, în ce privește producția, au fost deseori spectaculoase. Evident, problema nu se pune pentru marile exploatări agricole de tip industrial, indiferent dacă depind de stat sau de sectorul particular. Acestea au cele mai bune condiții pentru a folosi cît mai bine mecanizarea.

Există doi factori pe care specialiștii îi consideră esențiali pentru progresul cauzei mecanizării agricole : pe de o parte organizarea unui bun serviciu de întreținere, pe de altă parte pregăti-

→

Procesul de la Atena. Alexandru Panagoulis de vorbă cu avocatul său. Panagoulis este unul dintre cei doi inculpați pentru care procurorul a cerut pedeapsa cu moartea sub acuzarea de a fi participat în luna august la atentatul împotriva premierului grec, Ghiorghios Papadopoulos

rea de tehnicieni calificaţi la toate nivelurile.

Se dovedeşte, încă o dată, că pentru a reuşi trebuie timp. Mecanizarea nu este, aşa cum au crezut unii la început, „soluţia miraculoasă". Împreună cu multe altele, ea este un mijloc de a face să progreseze o agricultură închistată în metodele ei ancestrale. Cu condiţia însă să se respecte un anumit număr de factori şi, dincolo de condiţiile tehnice, să se obţină adeziunea şi participarea omului.

AL AHRAM

CAIRO

PROBLEME ACTUALE ALE UNIUNII SOCIALISTE ARABE

CEA MAI MARE greşeală pe care Uniunea socialistă o poate comite în prezent ar fi să creadă — după înfăptuirea edificiului ei prin alegeri de la bază şi pînă sus — că este în măsură să-şi reia activitatea ca şi în trecut. Tot pericolul constă în cuvîntul „a relua".

Expunerea din 30 martie (a preşedintelui Nasser — n.r.) era expresia unei voinţe de schimbare. În consecinţă, ea reprezintă o cotitură, în care epoca posterioară diferă de epoca anterioară şi care impune un început nou. Dacă va fi vorba de o simplă revenire, atunci nu va exista cu adevărat ceva nou. Valoarea expunerii din 30 martie ar fi atunci cît aceea a unei simple faţade, mai strălucitoare, la o veche construcţie, lucru pe care nimeni nu-l doreşte şi nici n-ar putea să-l dorească. Punctul cel mai important al problemei este că masele populare care s-au pronunţat în privinţa expunerii din 30 martie au subliniat-o prin cuvîntul „da", considerînd că este vorba de un început nou.

Într-o etapă precedentă, Uniunea socialistă era un fel de organizaţie sprijinită de puterea de stat, în timp ce organizarea politică puternică trebuie să fie baza pe care se sprijină puterea statului. Uniunea socialistă posedă azi o formulă a cărei eficacitate au dovedit-o împrejurările şi experienţa întregii lumi evoluate : formula alianţei dintre forţele poporului şi avangarda sa. Deficienţele de care a suferit Uniunea socialistă în trecut nu se datorau atît unei insuficienţe a formulei sale, cît incapacităţii de a înţelege această formulă în mod creator şi de a pune elementele sale în mişcare într-un mod eficace. În loc de o concepţie creatoare şi de o eficacitate a mişcării, a existat un val nemăsurat de lozinci şi o îmbulzeală în cadrul comisiilor care se întruneau fără a prezenta rezultate satisfăcătoare. A mai existat şi comedia clanurilor care se asaltau unele pe celelalte.

După ce a realizat o formulă sănătoasă, Uniunea socialistă are astăzi în faţa sa un domeniu deschis pentru acţiune. Nimeni n-ar putea să pretindă că drumul care se deschide în faţa Uniunii socialiste este uşor şi fără piedici, dar nici că el ar fi plin de piedici.

Pe de o parte, legile socialiste din iulie şi forţele sociale uriaşe care s-au degajat sînt fenomene de necontestat. Nucleul de exploatatori a slăbit şi nu mai apasă asupra societăţii egiptene. În acelaşi timp, unele forţe, care au încercat adesea să se folosească de instituţii de stat ca de nişte surse pentru noi privilegii de clasă, au căzut şi ele.

O formulă sănătoasă, un drum deschis şi un ţel precis nu sînt însă, în ansamblu, suficiente pentru a permite Uniunii socialiste să existe aşa cum se cuvine şi nici să realizeze reînnoirea. Îndrăznesc să afirm că „procedeul" va constitui în actuala etapă criteriul determinant pentru Uniunea socialistă. Dacă procedeul va fi acelaşi ca cel vechi — un val de lozinci şi nenumărate clanuri care să se atace reciproc — atunci Uniunea socialistă va deveni din nou ceea ce a fost şi nu va fi reînnoită. Dimpotrivă, dacă procedeul va fi diferit, atunci Uniunea socialistă se va reînnoi, cu alte cuvinte spiritul schimbării va fi înţeles şi adoptat.

Este cert că „punctul central" în acţiunea începînd din acest moment îl va constitui examenul pe care-l vor da realizările dobîndite sau ratate în domeniul schimbării operate în „procedeul" mişcării, mai degrabă decît în sfera obiectivelor mişcării. Cu alte cuvinte, important nu este ceea ce se petrece în localurile Uniunii socialiste, ci mai degrabă efectul a ceea ce se petrece în aceste localuri asupra oamenilor dinafară, capacitatea Uniunii de a exprima voinţa lor.

Mohammed Hassanein HEYKAL

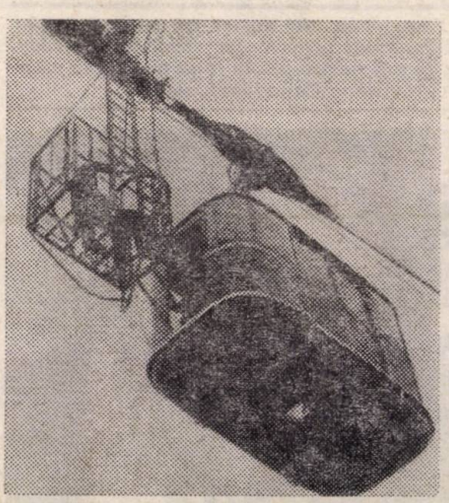

În Franţa, pe traseul telefericului de la Alpe d'Huez (2 700 m înălţime) a fost construit un mic atelier suspendat care poate interveni, prompt, pentru a depana cabinele defectate pe fir

Mitchell William SHARP

ministrul afacerilor externe al Canadei

În noul guvern canadian, format de Pierre Trudeau după alegerile din iunie trecut, Mitchell William Sharp deţine portofoliul afacerilor externe.

Născut la 11 mai 1911 la Winnipeg, în provincia Manitoba, Mitchell Sharp a absolvit Universitatea din Manitoba şi Şcoala de ştiinţe economice din Londra, obţinînd titlurile de licenţiat în arte şi de doctor în drept. În 1937 îşi începe cariera de economist în compania „James Richardson and Sons", iar din 1942 lucrează în administraţia publică. În 1947 devine director al Departamentului de economie politică al Ministerului de Finanţe, iar în 1951 — adjunct al vice-ministrului pentru comerţ. Şase ani mai tîrziu, William Sharp este numit vice-ministru pentru comerţ.

Cunoscut şi apreciat pentru competenţa şi activitatea sa în domeniul economiei, William Sharp a fost ales în 1962 preşedinte al Conferinţei internaţionale O.N.U. pentru cafea.

Sharp îşi începe activitatea politică în 1963, cînd este ales deputat în Camera Comunelor pe listele partidului liberal. În acelaşi timp devine ministru al muncii şi comerţului, post pe care îl ocupă pînă în 1965. În 1964 şi 1965 este ministru responsabil pentru pregătirea Expoziţiei din 1967 de la Montréal.

Din 1965 pînă în 1968, William Sharp ocupă postul de ministru de finanţe în cabinetul Pearson. În 1966 deţine şi postul de guvernator pentru Canada al Băncii Internaţionale şi al Fondului Monetar Internaţional. În aprilie 1968 devine ministru al afacerilor externe, iar în iunie este reales în parlament.

Programul expus de ministrul afacerilor externe preconizează necesitatea revizuirii relaţiilor dintre Canada şi N.A.T.O., precum şi reevaluarea, atît pe plan economic cît şi politic, a relaţiilor cu S.U.A. William Sharp s-a pronunţat pentru retragerea trupelor în cadrul frontierelor naţionale, lichidarea bazelor militare de pe teritorii străine şi pentru măsuri concrete în domeniul dezarmării. Ministrul canadian pentru afacerile externe a declarat, de asemenea, că ţara sa se pronunţă pentru măsuri de natură să ducă la însănătoşirea climatului internaţional.

A. M.

poșta redacției

COSTUL CAMPANIEI ELECTORALE

I. Bratu, Tîrgoviște. Nu s-au dat încă publicității cifre globale. Experții americani consideră însă că ultima campanie electorală a costat un sfert de miliard de dolari, depășind deci recordul precedent de 200 de milioane de dolari stabilit în 1964. Este vorba de banii cheltuiți de toți candidații (alegeri prezidențiale, pentru congres și pentru legislaturile statelor). După aprecierea directorului Fundației cetățenești de cercetări din Princeton, dr. Herbert E. Alexander, numai candidații la președinție au cheltuit anul acesta 55 de milioane de dolari, față de 35 de milioane în 1964. Sporul s-ar datora, în primul rînd, cursei frenetice premergătoare convențiilor. După calcu-

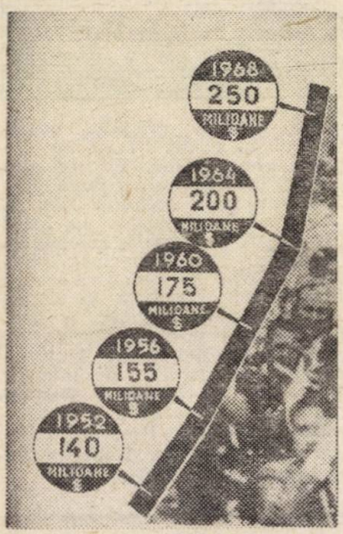

lele acestui specialist, campaniile duse de Eugene McCarthy, defunctul Robert Kennedy, Hubert Humphrey, George Romney, Nelson Rockefeller, Ronald Reagan și Richard Nixon pentru a obține desemnarea de către convenții, au costat 25 de milioane de dolari. Existența unui al treilea candidat, George Wallace, a încărcat și mai mult contul total. Se apreciază că efortul de a obține înscrierea numelui său pe listele electorale ale celor 50 de state a fost foarte costisitor: 500 000 de dolari în California, 250 000 în New York etc. Alt factor important a fost creșterea rolului radioului și televiziunii. Ele au reprezentat, din totalul cheltuielilor, 35 de milioane de dolari în 1964 și 50 de milioane în 1968.

„KRISTALLNACHT"

I. Dumitrașcu, Tg. Jiu. „Kristallnacht", noaptea de cristal, și-a luat numele de la tonele de geamuri sparte și împrăștiate pe străzi care, în lumina flăcărilor clădirilor incendiate, străluceau ca și cînd ar fi fost un covor de cristal. Este vorba de noaptea de 10 spre 11 noiembrie 1938, cînd hitleriștii au organizat o acțiune pogromistă împotriva evreilor din întreaga Germanie. Pretextul l-a constituit atentatul comis la Paris de Herschel Gryszpan, un evreu german în vîrstă de 17 ani, împotriva secretarului III al ambasadei germane, Ernst von Rath. Guvernul hitlerist a susținut că atentatul fusese pus la cale de „conspirația evreiască mondială împotriva Reichului". Din ordinul ministrului propagandei, Josef Goebbels, adjutantul lui Himmler, Reinhard Heydrich, a trimis următorul ordin secret tuturor birourilor Gestapoului: „În termenul cel mai scurt cu putință vor avea loc în întreaga Germanie acțiuni împotriva evreilor și în special împotriva sinagogilor. Se vor face pregătiri pentru arestarea a 20 000-30 000 de evrei". Ordinul a fost adus la îndeplinire de SS-iști îmbrăcați în civil, pentru ca totul să aibă aspectul unei acțiuni spontane. Au fost incendiate 267 de sinagogi, sute de magazine și locuințe, au fost ucise 90 de persoane, iar mai multe mii de oameni luați la întîmplare au fost trimiși în lagăre de concentrare.

CONSULUL

C. Amira, București. Consulul este o persoană autorizată de statul care i-a încredințat această funcție să apere interesele și să tuteleze afacerile comerciale ale cetățenilor statului respectiv într-o țară străină, cu aprobarea expresă a guvernului țării de reședință. Consulul, ca atare, nu se bucură de privilegii diplomatice. Statutul și privilegiile consulilor precum și funcțiile pe care au dreptul să le presteze sînt reglementate prin convenții consulare bilaterale.

SOLDATUL NECUNOSCUT

Dumitru Bratu, București. „Mormîntul soldatului necunoscut" a apărut, în diverse țări, după primul război mondial. În Anglia, de pildă, au fost aduse, la 11 noiembrie 1920, rămășițele pămîntești ale unui soldat britanic căzut în Flandra și au fost înmormîntate în mod solemn la Westminster Abbey, în semn de omagiu pentru toți cei care au pierit pe front. În Statele Unite, din cei aproximativ 79 000 de ostași căzuți în luptă 46 520 au fost aduși în țară pentru a fi înmormîntați. Unul dintre ei a fost soldatul necunoscut, al cărui monument a fost inaugurat la cimitirul național Arlington la 11 noiembrie 1921.

Inocențiu Ban, comuna Poiana Sibiului, județul Sibiu. 1) Kwame Nkrumah continuă să se afle exilat în Guineea. 2) Nu avem la dispoziție lista tuturor țărilor în care s-a renunțat complet la locomotiva cu aburi, dar înainte de Anglia, alte state ca Elveția, Suedia etc. au trecut întîi la locomotive Diesel electrice, apoi la căi ferate electrificate.

„SCORPION"

B. Damian, Turnu Severin. După mai bine de cinci luni de cercetări, flota americană a izbutit să identifice locul unde s-a produs naufragiul submarinului atomic „Scorpion", dispărut la 27 mai 1968, în timpul unei călătorii din Mediterana spre Statele Unite. La 31 octombrie, rămășițele lui au fost fotografiate cu ajutorul unor camere submarine de nava „Mizar". Ele se află la 400 de mile sud-vest de Santa Maria (una dintre insulele Azore). Filmele realizate de „Mizar" urmează abia să fie studiate de experții marinei. Informațiile existente pînă în prezent sînt considerate „fragmentare" dar ele permit, totuși, să se afirme că „Scorpion" a fost descoperit. Locul naufragiului infirmă presupunerea că dezastrul, care a costat 99 de vieți, s-ar fi datorat ciocnirii cu un munte submarin. Nu se consideră posibilă recuperarea întregii epave. Cercetările se vor face mai ales prin fotografiere și se va încerca să se aducă la suprafață doar acele părți ale submarinului care ar putea furniza indicii asupra cauzelor naufragiului. Acestea ar putea fi o defecțiune mecanică, o deteriorare a blindajului, ciocnirea cu alt vas submarin sau explozia reactorului nuclear. Această ultimă ipoteză este însă, după părerea experților, puțin plauzibilă, întrucît o asemenea explozie ar fi fost detectată.

APE TERITORIALE

Petre I. Bărbuneanu, București. În dreptul internațional, apele teritoriale sînt definite, în general, ca porțiunea de mare imediat adiacentă țărmurilor unui stat și supusă jurisdicției teritoriale a acelui stat. Este general acceptat faptul că apele teritoriale împreună cu fundul marin și subsolul său constituie o parte inalienabilă a teritoriului statului respectiv. Acesta poate pretinde ca navele străine să se supună, în limitele apelor sale teritoriale, reglementărilor de navigație, poliție sanitară etc. pe care le consideră necesare. El poate, de asemenea, interzice trecerea prin anumite zone din motive de apărare sau securitate, cu condiția ca aceasta să nu întrerupă rute maritime internaționale importante. Limitele apelor teritoriale proprii sînt stabilite de fiecare stat în parte, ele variind între 3 și 12 mile marine.

UNDE A FOST ÎNGRIJIT EISENHOWER?

Gheorghe Turluianu, Bacau. E de la sine înțeles că fostul președinte al Statelor Unite Dwight Eisenhower, s-a bucurat de o îngrijire medicală excepțională la spitalul Walter Reed, din Washington, unde a fost internat de la 15 iunie. Deoarece și-a revenit din ultima criză cardiacă suferită, s-a luat hotărîrea de a i se permite să se întoarcă la ferma sa din apropiere de Gettysburg, nu însă înainte de a se instala acolo echipament medical de urgență, pentru eventualitatea unui nou atac.

ÎN ATENȚIA DIFUZĂRII PRESEI

Sînt abonat la revista „Lumea" încă de la apariția ei. Îmi plătesc totdeauna abonamentul anticipat pe un an întreg. Anul acesta, însă, deși abonat încă din decembrie 1967, am primit revista numai pînă la nr. 39 inclusiv. Vă rog să cercetați de ce nu mi-a fost expediată în continuare și să-mi trimiteți exemplarele lipsă cu începere de la nr. 40.

Petre I. POPESCU
Comuna Poiana, județul Teleorman.

COLECȚII

Petric Stuparu, din Iași, str. Mistrețului nr. 16, solicită, pentru completarea colecției „Lumea", nr. 13/1967 și nr. 6, 24, 26/1968. **A. Lupan, din Brașov, str. Lungă 55,** dorește nr. 25/1968 iar **Adrian Badea din București, str. Drumul Taberei 5—7 Blocul A** — numerele 24, 25 și 27/1968.

Aurel Bartac-Bocșa, județul Caraș-Severin. 1) În aceeași zi cu Nicolae Iorga, legionarii l-au asasinat și pe Virgil Madgearu. 2) În cazul Martin Bormann nu au intervenit elemente noi.

poșta redacției

PIERRE MULELE

M. Zargiu, Piatra Neamț. 1) Nu Pierre Mulele a adus mercenari în Congo. Dimpotrivă, el a luptat împotriva uneltirilor secesioniștilor katanghezi. Inițial ministru al educației naționale în cabinetul condus de Patrice Lumumba, după asasinarea acestuia o condus lupta de partizani din provincia Kwilu. După cum, probabil, vă amintiți, grupurile conduse de el și supranumite „simba" (leii) au repurtat o serie de victorii. Ulterior, însă, guvernul central de pe atunci, ajutat de mercenari europeni, a reușit la 24 noiembrie 1964 să recucerească orașul Stanleyville. Răsculații au fost împrăștiați, Pierre Mulele rămînînd cu grupurile izolate din junglă pînă în momentul cînd s-a refugiat la Brazzaville. 2) William Fulbright, al cărui termen în Senat expiră la sfîrșitul acestui an, și-a reînnoit mandatul cu prilejul recentelor alegeri. De notat, însă, faptul surprinzător că statul său, Arkansas, și-a dat cele șapte voturi electorale lui George Wallace.

ATLANTIDA

Neculai Leteanu, elev, comuna Buhoci, județul Bacău. 1) Gunnar Jarring a fost numit reprezentant special al secretarului general al O.N.U. pentru Orientul Mijlociu în toamna anului 1967. 2) Legenda Atlantidei își are originea în opera lui Platon „Timaeus". Platon scrie că preoții egipteni i-au descris lui Solon atenianul, (unul din cei șapte înțelepți ai Eladei, care a trăit între anii 640—558 înaintea erei noastre) o insulă mai mare decît Asia Mică împreună cu Libia, situată dincolo de coloanele lui Hercule (Gibraltar). Dincolo de ea s-ar fi aflat un arhipelag format din insule mai mici. Atlantida ar fi fost un regat puternic cu 9 000 de ani înainte de nașterea lui Solon, iar armatele sale ar fi cucerit țările mediteraneene, Atena fiind singura care i-a rezistat. Mai tîrziu, apele mării ar fi acoperit Atlantida. În „Critias", Platon adaugă o istorisire despre societatea fericită din Atlantida. E greu de precizat dacă întreaga legendă a fost inventată de Platon sau dacă el a reluat doar povestiri și tradiții mai vechi. Scriitorii medievali au aflat legenda de la geografii arabi și, crezînd-o adevărată, au brodat pe marginea ei. Se credea și în existența altor insule în Atlantic : Insulele Fericite, Avalon, Antilia Portugheză sau Insula celor șapte cetăți și Insula Sf. Brendan. Toate, cu excepția Insulei Avalon, erau marcate pe hărțile din secolele 14 și 15 și s-au întreprins chiar călătorii pentru descoperirea lor. Presupunerea că Insula Brendan ar exista cu adevărat a dăinuit pînă în secolul 18. După epoca Renașterii s-au făcut încercări de a da un temei rațional legendei Atlantidei. S-a presupus că ea ar corespunde cu ținuturi atît de depărtate unul de altul ca America, Scandinavia, Insulele Canare sau Palestina. În secolele 17 și 18 legenda mai era încă dezbătută în mod serios și chiar crezută de personalități ca Montaigne, Buffon sau Voltaire. În zilele noastre, este reluată doar de amatorii de senzațional și de cei ce ar dori să demonstreze că viața pe pămînt nu ar fi dominată de legea evoluției neîntrerupte, ci s-ar dezvolta sacadat, progresele ei fiind anulate periodic de catastrofe cosmice, atomice etc. Este o filozofie reacționară, pesimistă, care contestă în fond posibilitatea progresului. Numai că, pentru oamenii de știință, Atlantida nu este decît o poveste frumoasă, lipsită de baze reale.

CĂSĂTORIA DIN INSULA SKORPIOS

Virginia Luca, Sibiu. După cum s-a arătat și în articolul „De ce s-au supărat americanii pe Jackie ?", publicat în nr. 46, Jacqueline Onassis nu a fost excomunicată. Într-unul din ultimele numere ale oficiosului Vaticanului „L'Osservatore Della Domenica", teologul Gino Concetti răspunde unui cititor care întrebase „Este oare adevărat că unul dintre participanții principali la un eveniment căruia i s-a făcut recent publicitate a fost excomunicat ?" După ce arată că acest lucru nici n-ar putea să fie adevărat, întrucît sancțiunea excomunicării pentru asemenea păcate a fost abolită în 1966, teologul continuă : „să nu planeze totuși nici o neînțelegere. Chiar dacă nu a fost aplicată o pedeapsă atît de severă, conduita partenerului catolic nu poate fi considerată imună față de sancțiunea eclesiastică și față de o justificată condamnare. A contracta o căsătorie cu un om divorțat și deci legat printr-o căsătorie precedentă implică din partea unei catolice adoptarea unei atitudini reprezentînd, în fapt, o renunțare la propria ei credință". În răspuns sînt indicate sancțiunile religioase de care este pasibilă persoana respectivă, menționîndu-se totuși că biserica lasă ușa deschisă pentru întoarcerea „fiilor rătăcitori" care se pocăiesc.

ÎNTOARCEREA LUI SOUSTELLE

Mihai Lăzărescu, Vaslui. Jacques Soustelle rămăsese ultimul dintre oponenții importanți ai actualului regim din Franța aflat în exil (generalului Raoul Salan și fostului premier Georges Bidault li s-au permis, încă de acum cîteva luni, să se înapoieze în țară). Soustelle, fost guvernator general al Algeriei, se opusese categoric politicii președintelui de Gaulle, avînd ca obiectiv acordarea independenței acestei țări. Acuzat în 1961 de complot antistatal, a fugit în străinătate. Beneficiind de o recentă amnistie, s-a întors în Franța, venind din Elveția.

VIITORUL BAHREINULUI

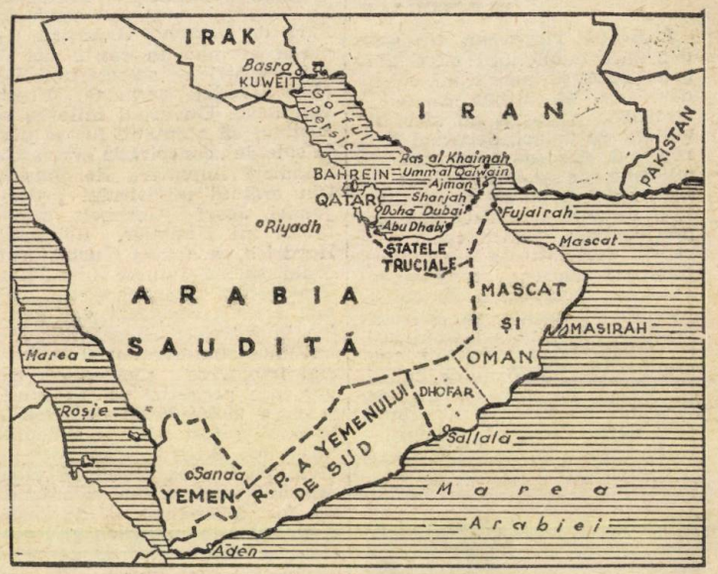

Dinu Săceanu, Rm. Vîlcea. Vizita pe care șahul Mohammad Reza Pahlavi urma s-o facă regelui Arabiei Saudite în luna februarie nu a fost anulată ci doar amînată, avînd loc la 9 noiembrie. Relațiile dintre cele două state au cunoscut momente de încordare ca urmare a sprijinului promis de regele Feisal tuturor emiratelor din Golful Persic, inclusiv Bahreinul. Întrucît în Bahrein, alături de arabi, trăiește o populație iraniană numeroasă, Iranul îl consideră parte a teritoriului său național. Totuși, la 21 august, un acord saudito-iranian a pus capăt lungii dispute privind limitele pragului continental în apele, bogate în petrol, ale golfului. Pe de altă parte, conducătorii a două dintre emiratele golfului, Ras al Khaimah și Fujairah, au făcut în cursul verii vizite oficiale la Teheran. Dar conferința liderilor celor 9 emirate, care a avut loc la 20 octombrie la Daha, capitala statului Qatar, a luat în discuție posibilitatea extinderii federației, astfel încît se include Bahreinul și Qatarul. Se crede că guvernul iranian nu ar privi favorabil o asemenea perspectivă. Prezența militară britanică în Bahrein va continua pînă în 1971.

BLACK POWER

Niki Mihail Burilianu, București. Dv. ne scrieți că originea poziției celor doi atleți americani excluși de la Jocurile Olimpice „trebuie căutată în doctrina lui Martin Luther King, a luptătorului pașnic pentru drepturile civile ale milioanelor de negri din S.U.A." Lucrurile nu stau însă așa. Ei nu sînt adepți ai mișcării pentru drepturile civile, ci ai mișcării „Black Power", a cărei orientare Martin Luther King o condamna, văzînd în ea o manifestare extremistă.

A. Popescu, București. Revista noastră a continuat să publice materiale pe această temă.

Vasile Ghioca, Buzău. 1) Numele oficial al Uruguayului, Republica Orientală a Uruguayului, provine din denumirea pe care au dat-o regiunii primii exploratori europeni (Juan Diaz de Solis, care a navigat pe Rio de la Plata în 1516, Ferdinand Magellan și Sebastian Cabot) : Banda Oriental del Uruguay (malul răsăritean al fluviului Uruguay). 2) Despre stadiul actual al tratativelor anglo-rhodesiene s-a scris în nr. 46.

lumea

săptămînal de politică externă editat de Uniunea Ziariștilor din Republica Socialistă România

Redactor-șef Ion Cârje

Redacția și administrația : București, Piața Scînteii 1
Telefon 17.60.10, Internațional 18.50.05, și 18.53.55
Telex 197

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"

Abonamentele se fac la oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții

C.I.L. PITEȘTI

SUFRAGERIA „ARGEȘ“

Se compune din : bufet, bibliotecă, vitrină, masă radio-televizor și masă extensibilă cu 6 scaune tip Hercules

Garnitura este furniruită cu furnir de nuc, finisată cu lacuri poliesterice

Garnitura a fost concepută din panouri modulate și tipizate cu posibilități de schimbare între ele

SUFRAGERIA

ARGEȘ

Noutatea garniturii constă în prezența unei vitrine cu cristale și oglindă, a unei mese combinate pentru radio și televizor, precum și alcătuirea bibliotecii și vitrinei, din două corpuri suprapuse, ceea ce oferă facilitatea în transport și manipulare, precum și multiple posibilități în aranjare

Prețul garniturii este de cca. 6 800 lei

Lei 2

• CELULE DE FLOTARE • AGITATOARE • ÎNGROȘATOARE • POMPĂ DE TULBUREALĂ ȘI ANTIACIDE DE MÎNĂ • FILTRE DE VID • CLASARE SPIRALE ȘI CU GREBLĂ • CÓLIVII DE EXTRACȚIE • ALIMENTATOARE DIFERITE • CIURURI VIBRATOARE • VAGONETE DE FUNICULARE • INSTALAȚII DE MANEVRAT VAGONETE LA RAMPA PUTULUI

UZINA MECANICA DE UTILAJ MINIER

BAIA MARE
str. Baia Sprie nr. 170
telefon 2411

Dezarmarea în discuția O.N.U.

Ce este G.A.T.T.

Reportaj pe glob

CARACAS

Asasinatul de la Dallas și cei 5 ani...

48
joi 21 noiembrie 1968

lumea

Demonstrație a muncitorilor milanezi în cadrul grevei generale de 24 de ore, desfășurată săptămîna trecută în Italia, la chemarea celor trei mari centrale sindicale

Geneva, Palatul Națiunilor. Imagine de la lucrările sesiunii G.A.T.T.

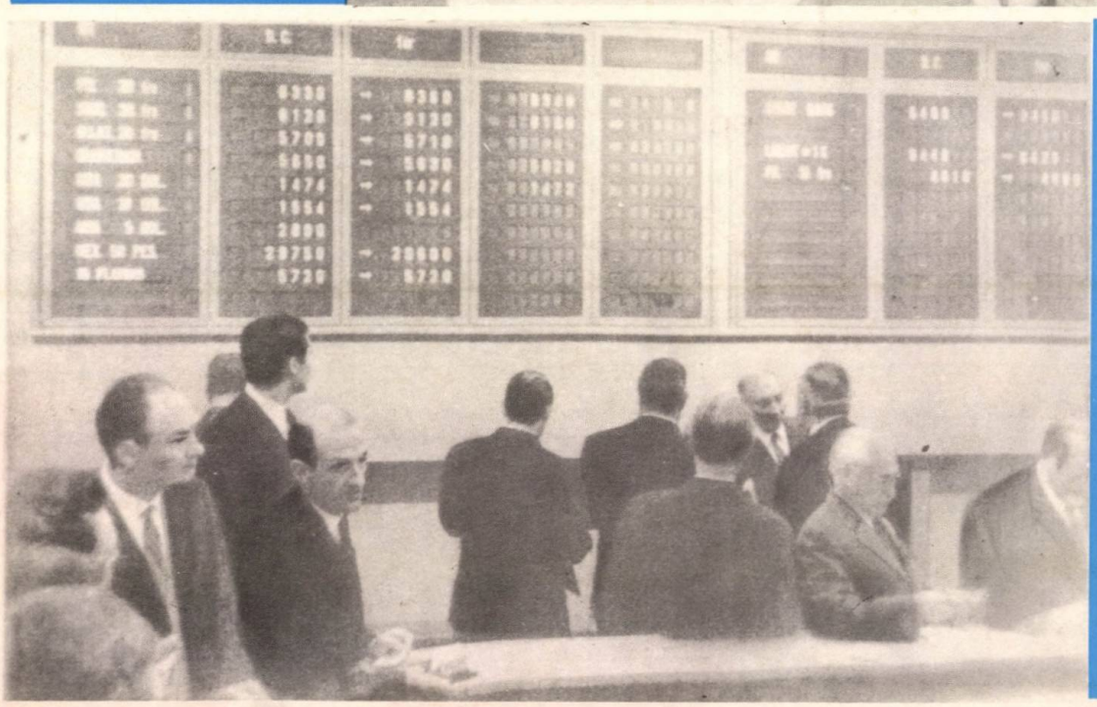

Tensiunea monetară care domnește în aceste zile în capitalele occidentale a determinat o intensificare a speculațiilor pe piața aurului. În fotografie : un aspect realizat luni la bursa pariziană, în fața tabelului care centralizează cotările aurului

lumea

Nr. 48 (265) 21 NOIEMBRIE 1968

sumar

EDITORIAL

2 „Relansare" anacronică. *Florica Șelmaru*

3 SĂPTĂMÎNA în telegrame. *Anca Voican*

ARTICOLE

5 Problematica dezarmării pe agenda O.N.U. *Tiberiu Bogdan*
8 Tensiune monetară în Occident. *Șerban Bobulescu*
10 Spania — imobilism sau nedeterminare ? *Rodica Dumitrescu*
12 Mișcarea de eliberare africană asaltează bastioanele colonialismului (2). *Basil Davidson*
14 Bonn : Succesiunea prezidențială. *Radu Pascal*
24 Tragedii americane. *Felicia Antip*

DE LA CORESPONDENȚII ȘI TRIMIȘII NOȘTRI SPECIALI

7 New York. O.N.U. și dezvoltarea socială în lume
9 Varșovia. Congresul P.M.U.P. *Iosif Dumitrașcu*
18 New York. La ora așteptărilor. *George Serafin*

DOCUMENTAR

15 G.A.T.T. *Ilie Șerbănescu*

REPORTAJ PE GLOB

16 Caracas. *Eugen Pop*

SEMICENTENARUL UNIRII TRANSILVANIEI CU ROMÂNIA

20 Mărturii și documente
21 Contribuții la Unire. *Dr. Eliza Campus*

23 Dosarul marilor afaceri. Miliarde pe roți. *Mircea Grigorescu*

PUNCTE DE VEDERE DIN PRESA MONDIALĂ

27—30 Newsweek, Le Monde, La Tribune de Genève, Clarin, Afrique Nouvelle.

PROFIL

30 JUAN VELASCO ALVARADO, președintele Republicii Peru

POȘTA REDACȚIEI (31—32)

În acest număr :

O. N. U. ȘI PROBLEMATICA DEZARMĂRII

pag. 5

De la trimisul nostru la New York

CEASUL AȘTEPTĂRILOR

pag. 18

R. F. G. SUCCESIUNEA PREZIDENȚIALĂ

pag. 14

UNIREA TRANSILVANIEI CU ROMÂNIA

Documente și mărturii

pag. 20

Reportaj pe glob

CARACAS

pag. 16

ASALTUL „FORTĂREȚEI ALBE"

pag. 12

Dallas și cei 5 ani

TRAGEDII AMERICANE

pag. 24

„Relansare" anacronică

Avansată cu o lună față de agenda anterior stabilită a reuniunilor atlantice, sesiunea de săptămîna trecută a consiliului ministerial al alianței s-a vrut punctul culminant al unei succesiuni de manifestări care s-au desfășurat de la începutul lui octombrie la jumătatea lui noiembrie cu participarea tuturor organelor, organismelor și organizațiilor susceptibile să contribuie la redinamizarea ei și în special a organizației militare. Secretarul general al alianței și comandantul suprem al trupelor N.A.T.O. au propovăduit cu mult sîrg această chemare. Iar consiliul ministerial a acceptat invitația, făcută de secretarul departamentului de stat al S.U.A. în numele președintelui în exercițiu Lyndon Johnson și al președintelui ales Richard Nixon, ca viitoarea reuniune a consiliului să se țină la Washington, știind foarte bine că gestul american, dincolo de aparența simbolic festivă (a 20-a aniversare a alianței, al cărei tratat constitutiv a fost semnat în capitala americană) are și sensul unei chemări la ordine adresată cîtorva parteneri cu tendințe centrifuge mai mult sau mai puțin notorii. Sesiunea de primăvară deci, care de obicei se ține în iunie, va fi și ea anul acesta avansată, spre a avea loc în aprilie, subliniind implicit intenția puterii invitante de a insista pe dublul aspect — cel festiv și celălalt — al inițiativei sale: aprilie 1969 este, într-adevăr, pragul calendaristic dincolo de care fiecare dintre membrii alianței poate, potrivit termenilor tratatului, să-și reia libertatea.

Este semnificativ că, în această ordine de idei, unul din paragrafele finale ale comunicatului dat publicității după încheierea conferinței ministeriale amintește : „Așa cum s-a precizat la constituirea sa, durata (tratatului) este nedefinită". Într-adevăr, prelungirea tratatului se face automat, numai denunțarea lui trebuie să fie explicită. Aceasta însă nu se mai amintește în comunicat. Tot ceea ce s-a spus de altfel, de-a lungul variatelor reuniuni atlantice și atlantizante din această ultimă lună și jumătate, de către inspiratorii și purtătorii de cuvînt ai alianței, tinde nu numai să escamoteze posibilitățile extreme pe care le oferă data fatidică, dar și să inhibe orice veleitate de a reconsidera cu acest prilej obiectivele coaliției, modul ei de funcționare, relațiile dintre membri. Planuri de sporire a armamentelor, astfel eșalonate încît să angajeze pe participanți mult dincolo de 1969, pînă în 1973, fuseseră elaborate și adoptate încă din sesiuni anterioare ale consiliului ministerial. Acum, preocuparea reprezentanților S.U.A. și a unora dintre partenerii lor europeni în acest bloc agresiv s-a orientat pe plan militar către respectarea și uneori depășirea celor prevăzute, iar pe plan politic către „înghețarea" procesului de normalizare a raporturilor între țări europene cu sisteme social-politice diferite. Totul, însoțit de o intensă acțiune propagandistică.

Una din realizările cele mai de seamă și dătătoare de nădejdi din ultimii ani este restabilirea treptată, în arena europeană, a contactelor, a unui curent promițător în domeniul schimburilor economice și culturale, a unui efort de înțelegere reciprocă. România are satisfacția profundă că politica ei externă, călăuzită de devotamentul pentru socialism și pace, a adus contribuția apreciată a inițiativelor și acțiunilor ei la acest proces de destindere, pus în mișcare datorită perseverentelor eforturi depuse de-a lungul mai multor ani de țările socialiste, care au găsit apoi un tot mai larg ecou în rîndurile oamenilor de stat lucizi și realiști din Apus. Pe această cale se pot analiza împreună, cu calm, deosebirile de păreri, se pot căuta împreună, cu spirit de prevedere, jaloane către soluții acceptabile pentru toți cei interesați. Recentele reuniuni atlantice au conturat însă intenția de a supune controlului forurilor conducătoare ale alianței politica externă a țărilor membre. O interpretare în acest sens fusese dată — pe scară mai largă în cercurile conducătoare ale S.U.A., de cîteva glasuri în Europa — și „planului Harmel" de anul trecut, care-și propunea să dea alianței atlantice un chip mai puțin rebarbativ, prezentînd-o ca pe un posibil „instrument de destindere". „Planul Harmel" se abținea însă de a trece dincolo de limitele unor consultări care să nu împieteze asupra suveranității naționale a statelor. Acum, tentativa de a institui un control propriu-zis se face mai presant, oferindu-se partenerilor europeni drept compensație (!) readucerea problemelor continentului în centrul atenției politicii externe americane, cu făgăduiala unor problematice consultări mai frecvente de către S.U.A. și a unor măsuri de reorganizare a dispozitivului militar N.A.T.O., în sensul mai cu seamă de a cere acelorași parteneri europeni un efort sporit. Și ministrul de externe Rusk și ministrul apărării Clifford au fost categorici în acest sens.

Răspunsul celor solicitați să „apropie efectivele lor reale de efectivele lor teoretice" în cadrul N.A.T.O. e departe de a fi fost unanim. Și dacă în ceea ce privește Canada, care a hotărît să-și mențină forțele la nivelul lor actual, se poate lua în considerare ipoteza că, stat transoceanic, nu se simte îndemnat să participe la politica europeană a S.U.A., e de semnalat că, în ajunul chiar al sesiunii ministeriale, Danemarca redusese cu două luni durata serviciului militar și nu a revenit asupra acestei măsuri, că Olanda și-a proclamat intenția de a nu-și spori eforturile decît dacă toți partenerii o vor face. Dincolo de considerentele economice, care nu sînt nici ele de ignorat, toate aceste țări au arătat că doresc foarte mult să nu se compromită șansele de reluare a destinderii. Și mai precis a exprimat această preocupare ministrul de externe francez, Michel Debré, care a definit destinderea ca fiind „în mod fundamental, condiția păcii". Franța de altfel, care nu mai face parte din organismele militare integrate ale alianței, ci colaborează doar cu ele în unele cazuri, nu s-a asociat acelui paragraf al comunicatului care preconizează îmbunătățirea „calității, eficienței și desfășurării forțelor N.A.T.O.", a „forțelor de rezervă" etc.

În același timp, dincolo de cadrul strict al reuniunilor alianței atlantice propriu-zise și al celor din preajma ei, în toate țările membre o opinie publică incluzînd partide comuniste și alte forțe progresiste, intelectuali de seamă și oameni politici experimentați, opun campaniei propagandistice care însoțește eforturile de relansare atlantică refuzul lor de a se lăsa împinși de interesele imperialismului înapoi în atmosfera de „război rece". Presiunea pe care o exercită această stare de spirit s-a reflectat și în cuvîntările mai multor miniștri participanți la sesiune și chiar în redactarea comunicatului final. Într-adevăr, contrastînd cu tonalitatea generală a textului paragrafelor anterioare, destinate mai cu seamă să precizeze direcțiile și să accelereze ritmul cooperării militare, cel de al 11-lea definește ca „obiectiv politic" al alianței occidentale „stabilirea unor relații sigure, pașnice și reciproc avantajoase între Est și Vest".

În afară însă de acest omagiu verbal adus firești aspirații către pace a tuturor popoarelor, recentul document atlantic regăsește spiritul și formulările politicii „de pe poziții de forță" care a inspirat și făurirea și activitatea ulterioară a acestei alianțe. De-a lungul a douăzeci de ani de existență, coaliția atlantică înscrie în bilanțul ei masive contribuții la insecuritatea europeană, la accelerarea cursei înarmărilor, la apariția psihozei de război și a opticii de bloc. Mai mult ca oricînd reanimarea acestor concepții în momentul de față contrastează cu ceea ce ultimii ani și pașii făcuți pe drumul cooperării internaționale au demonstrat cu prisosință : că stabilirea între țări cu orînduiri social-politice diferite a unor relații întemeiate pe principiile menite să devină coordonatele întregii vieți internaționale — respectarea suveranității și independenței statelor, egalitatea lor în drepturi, neamestecul reciproc în treburile interne, avantajul reciproc în tranzacții — este posibilă și este rodnică. Primejdioasă de la apariția ei în 1949, o dată cu crearea alianței atlantice, politica blocurilor apare astăzi și ca un frapant anacronism în raport cu aspirațiile epocii, cu posibilitățile ei.

Florica ȘELMARU

săptămîna

în telegrame

Saigon

TERGIVERSĂRILE CONTINUĂ

Guvernul de la Saigon pare să fi ajuns la concluzia imposibilității de a-și menține refuzul privind participarea sa la convorbirile de la Paris. Tot mai multe surse, mai mult sau mai puțin autorizate, vorbesc despre hotărîrea generalului Thieu de a trimite, în sfîrșit, reprezentanți la Paris. Apreciată la Washington ca o manifestare intolerabilă de independență, hotărîrea Saigonului de a rămîne în afara conferinței a declanșat nemulțumirea vădită a guvernului american. „Criza este acum deschisă" se considera, după ce Saigonul primise un serios avertisment din partea Washingtonului, prin intermediul ministrului apărării Clark Clifford. Afirmînd că președintele Thieu n-avea nici o justificare de a exercita „dreptul de veto" asupra hotărîrilor guvernului american, Clifford a expus din nou — în modul cel mai categoric — problema desfășurării unor convorbiri „în patru" (R.D. Vietnam, S.U.A., F.N.E și guvernul de la Saigon).

Intervenția ministrului apărării — multe ziare vorbeau de ea ca de „un ultimatum" — a produs la Saigon efectul așteptat. (Se vorbea destul de insistent de agravarea izolării regimului saigonez). Probabil pentru a-l atenua, Nicholas Katzenbach, secretar de stat ad-interim (în absența lui Dean Rusk, aflat la Bruxelles pentru reuniunea N.A.T.O.), a declarat la Washington că discuțiile nu vor fi decît bilaterale, nefăcînd nici un fel de aprecieri asupra pretențiilor Saigonului de a conduce delegația aliată. Mai mult, cercuri diplomatice de la Washington au declarat că deși este „foarte dornic" să satisfacă cererile Saigonului în ce privește un rol de frunte în apropiatele convorbiri, guvernul american „nu poate accepta din punct de vedere constituțional" o situație inferioară la masa tratativelor. Washingtonul dispune „de asemenea mijloace de presiune asupra Vietnamului de sud, încît este puțin probabil că Saigonul va mai putea refuza mult timp să participe la conferința de la Paris", scria agenția France Presse. Întîlnirile dintre ambasadorul S.U.A., Bunker, și președintele Thieu sînt considerate în acest sens ca realizînd „un ultim retuș" acordului privind trimiterea unei delegații sud-vietnameze la Paris. Întoarcerea la Saigon a ambasadorului în Statele Unite, Bui Diem, se pare că a contribuit, pe de altă parte, la hotărîrea — pînă marți neanunțată — de a participa la convorbire. Acesta, după ce a prezentat un tablou al situației de la Washington în perioada următoare alegerii lui Richard Nixon, ar fi sugerat că, ținînd cont de atitudinea guvernului american, nu există altă posibilitate decît să se meargă la Paris.

Dar, deocamdată, aceste tergiversări nu fac decît să împiedice reluarea convorbirilor. Toate dificultățile nu se datorează decît faptului că guvernanții de la Saigon au fost, atîta vreme, încurajați să creadă că ostilitățile vor continua la nesfîrșit și că nu se va ajunge la tratative cu participarea F.N.E. Pentru această convingere, acum zdruncinată, este răspunzătoare exclusiv Administrația S.U.A. Ea are astfel îndatorirea de a-și chema „la ordine" aliații din Saigon, chiar dacă aceștia nu se văd încă destul de clar în ipostaza de participanți la convorbiri.

Roma

DRUM DIFICIL SPRE RECONSTITUIREA COALIȚIEI

Se afirmase de la început că guvernul condus de Giovanni Leone nu reprezintă decît o soluție de tranziție menită să dureze pînă cînd participanții la precedenta coaliție de centru-stînga — democrat-creștini, socialiști și republicani — vor reuși să-și stabilească din nou o platformă comună. De acest interval trebuiau să beneficieze, în primul rînd, socialiștii, pentru a realiza o armonizare a celor două formații componente, conduse pînă la unificare de Pietro Nenni și Giuseppe Saragat.

Deși acest ultim obiectiv nu pare încă în totul realizat, la Roma se vorbea tot mai insistent, la începutul săptămînii în curs, despre reconstituirea apropiată a coaliției și — pas prealabil necesar — demisia cabinetului Leone. Aceasta s-a produs marți, ziua deschiderii consiliului național al partidului democrat-creștin. S-a considerat că Leone ar fi trebuit să aștepte hotărîrile consiliului, dar este evident că, oricum, mai devreme sau mai tîrziu demisia — iminentă — trebuia să aibă loc. Preocupările urmează, deci, a se concentra asupra problemelor coaliției, procesul de clarificare internă în rîndurile partidelor membre fiind în faza sa finală, dar mai existînd încă multe de făcut. Ultima reuniune a conducerii socialiste lăsase să se întrevadă destule deosebiri de vederi între exponenții diverselor curente: Nenni, de Martino, Lombardi. Totuși Nenni și secretarul partidului socialist, Ferri, păreau decișI să utilizeze majoritatea redusă (două voturi) de care dispun, în conducere, adepții participării la guvernare. Pe de altă parte, însă, la mijlocul săptămînii trecute, premierul Leone părea să ceară un nou răgaz celor care îl împingeau nerăbdători spre demisie. Se poate presupune că între democrat-creștini deosebirile de vederi nu s-au referit numai la momentul oportun pentru demisia cabinetului Leone; în rîndurile acestui partid, unele voci nu au renunțat la cererile de lărgire a coaliției spre stînga. În ultimele zile, viața politică italiană a consemnat, pe de altă parte, puternice acțiuni de masă, ca greva generală de joia trecută care a paralizat activitatea în întreaga țară. Marți, aproape un milion de funcționari italieni au încetat lucrul protestînd, printre altele, împotriva amînării de către guvern a aplicării proiectului de lege privind drepturile sindicale. Consiliul național al partidului democrat-creștin va trebui, deci, să se pronunțe nu numai asupra posibilităților de reconstituire a coaliției guvernamentale tripartite, dar și asupra conținutului programului guvernamental pentru a se răspunde cu eficiență numeroaselor probleme economice și social-economice ce caracterizează în prezent viața politică italiană.

Întreprinderile petroliere Y.P.F. din La Plata (Brazilia) au fost complet paralizate de greva muncitorilor, care formulează o serie de revendicări social-economice

Bamako

LOVITURĂ DE STAT MILITARĂ

Pînă la începutul acestei săptămîni, la Bamako nimic nu lăsa să se prevadă că autoritatea președintelui Modibo Keita

→

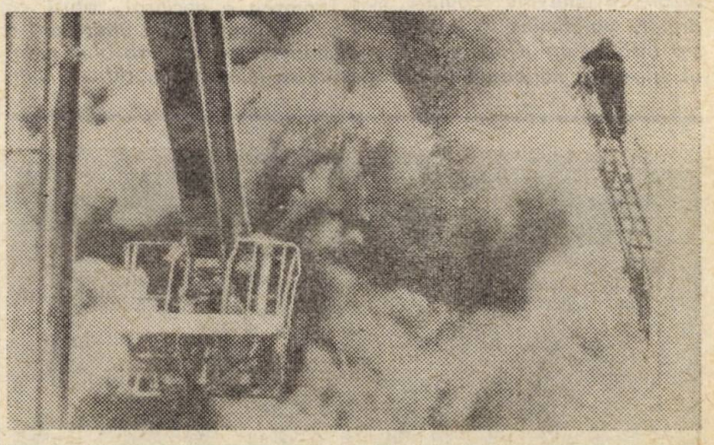

Soldat cu moartea a 24 de persoane, marele incendiu izbucnit luni la un antrepozit al docurilor din Glasgow este considerat a fi una din cele mai grave tragedii petrecute în Scoția în ultimii ani. Fotografia înfățișează operațiile întreprinse de pompieri la locul incendiului

săptămîna în telegrame

ar putea fi contestată. Marți, evenimentele au contrazis cele mai sigure opinii : președintele Modibo Keita a fost răsturnat printr-o lovitură de stat militară condusă de locotenentul Moussa Traore. Se pare, scrie agenția France Presse, că este vorba de o acțiune a unor tineri ofițeri îndreptată în egală măsură împotriva șefului de stat major, colonelul Sekur Traore, și a colaboratorilor săi imediați. Nu este, deci, opera unor șefi militari ai armatei așa cum s-a întîmplat în Ghana, în februarie 1966. Cauzele complexe ale recentei lovituri de stat nu sînt încă elucidate. În nenumărate rînduri armata se dovedise un aliat sigur, adept al hotărîrilor puterii constituite de Consiliul național al revoluției (instalat la 23 august anul trecut), condus de președintele republicii, din care făcea parte și șeful statului major al armatei. Aceasta participa activ la toate aspectele vieții naționale, de la organizarea campaniilor de alfabetizare și cultivarea cîmpului, pînă la asigurarea administrației în regiunile sahariene.

Analizîndu-se, cu totul ipotetic, în ce măsură „o lovitură de stat ar fi posibilă în Mali", părerea cvasi-unanimă a observatorilor se concretiza în aceste cuvinte : „Este posibil a fi concepută, dar nu executată". Raționamentul se baza pe evenimentele ultimilor ani : persoane sau grupuri izolate care au încercat să organizeze unele tulburări menite să se încheie cu răsturnarea șefului statului — așa cum declarase însuși Modibo Keita cu prilejul unui miting — fuseseră descoperite la vreme pentru a fi împiedicate să-și realizeze orice planuri. După lovitura de stat de marți, posturile de radio maliene captate la Abidjan anunțau, într-unul din primele lor comunicate difuzate la intervale regulate, că armata va rămîne la putere — s-a instituit un „Comitet militar al eliberării naționale" — pînă la formarea unui nou guvern, rezultat în urma unor alegeri libere. Comitetul militar a preluat puterea asumîndu-și toate prerogativele politice și administrative. După anunțarea loviturii de stat, în întreaga țară au fost impuse restricții de circulație. Primele comunicate nu furnizau nici un fel de amănunte în legătură cu situația fostului președinte Modibo Keita și a membrilor guvernului său.

Salisbury

NEÎNȚELEGERI „FOARTE, FOARTE PROFUNDE"

Pe culoarele Parlamentului londonez, zvonuri incontrolabile circulau șîmbătă prevăzînd un acord iminent între Ian Smith și George Thomson. Aceștia epuizau la Salisbury cea de-a nouă întîlnire anglo-rhodesiană (de la „declarația de independență" a Rhodesiei). Inconsistența previziunilor prea optimiste a determinat intervenția în Camera Comunelor a premierului Wilson : sînt pure speculații de care guvernul nu poate fi făcut responsabil, a spus el în esență, subliniind că neînțelegerile dintre cele două părți, chiar dacă s-au mai redus, oricum rămîn „foarte, foarte profunde". Întreruperea — sîmbătă — a negocierilor anglo-rhodesiene a confirmat opinia sa : atît George Thomson cît și Ian Smith au ajuns la concluzia că în stadiul actual erau epuizate toate posibilitățile realizării unui real progres. Cel mult se putea hotărî utilitatea unor întîlniri ulterioare, concluzie de altfel mai veche. În conferința de presă ținută înainte de plecarea sa din Salisbury, George Thomson a declarat, totuși, că pentru continuarea ulterioară a negocierilor este absolut necesar să intervină modificări substanțiale în punctul de vedere rhodesian. Deocamdată, Ian Smith „a refuzat să cedeze, nu a făcut concesii și nici nu a prezentat contrapropuneri". Unul din principalele elemente de dezacord, a precizat Thomson în cuvîntul său din Camera Comunelor, l-a constituit refuzul lui Smith de a accepta o clauză privind asigurarea măcar într-un viitor îndepărtat a drepturilor umane și politice ale majorității africane.

Confruntat cu prelungirea tratativelor, premierul Harold Wilson, care întrevede noi negocieri, se teme că acestea vor accentua opoziția crescîndă a laburiștilor împotriva oricărui acord cu Rhodesia. De aceea, poziția rigidă a guvernului de la Salisbury a dezamăgit cu atît mai mult cu cît Wilson „părea pregătit să facă concesii substanțiale și să-și asume riscurile considerabile pe care acest lucru le implica", scrie „Times". Premierul britanic mai speră, încă, în realizarea unei înțelegeri înaintea conferinței premierilor din țările Commonwealthului, care va avea loc între 7 și 15 ianuarie 1969. Pe acest considerent se bazează supoziția unei întîlniri anglo-rhodesiene la nivel înalt încă înaintea acestei date. Oricum, „primul ministru știe foarte bine că în schimbul reținerii sau al opoziției unei majorități laburiste, chiar relativ importantă — scrie «Le Monde» — el poate conta pe sprijinul masiv al conservatorilor".

Madrid

DIN NOU DESPRE BAZELE MILITARE AMERICANE

Interesul cunoscut al Statelor Unite pentru tratativele hispano-americane privind bazele militare de pe teritoriul spaniol este atestat, o dată în plus, de prezența la Madrid, pentru negocieri, a trei personalități de la Washington : secretarul de stat Dean Rusk, ministrul aviației Harold Brown, și președintele Comitetului mixt al șefilor de stat major, generalul Earl Wheeler. Cu acest prilej, continuarea negocierilor la diferite nivele, utilizarea — pe viitor — în comun a bazelor militare au constituit principalele puncte în dezbaterea cu oficialitățile spaniole, Dean Rusk precizînd că guvernul său și-a exprimat intenția de a persevera pe calea reînnoirii tratatului militar. Deocamdată, bazele militare americane de pe teritoriul spaniol funcționează, dar acordul dintre Statele Unite și Spania, expirat la 26 iulie a.c., nu a putut fi încă reînnoit, Washingtonul, cu toată dorința sa de a-l vedea încheiat, neacceptînd condițiile părții spaniole: transformarea „acordurilor executive" hispano-americane actuale în tratat de apărare, sporirea ajutorului militar pe următorii cinci ani la un miliard de dolari, un statut juridic special pentru forțele americane în Spania (el ar conferi tribunalelor locale dreptul de judecare a militarilor americani care ar comite delicte de drept comun) și exceptarea Spaniei de la restricțiile privind reducerea investițiilor americane de capital în străinătate. Dintre acestea, doar ultimele două condiții par să fi fost, pentru moment, obiectul unor înțelegeri.

Lagos

NOI VICTIME

Proaspătul reviriment biafrez a însemnat, într-un fel, prelungirea războiului. Trupele nigeriene înregistrează pierderi, cedînd poziții: în sectorul Aba-Owerri unitățile federale au fost obligate să părăsească liniile deținute și să abandoneze pe cîmpul de luptă importante cantități de armament. Pe de altă parte, înfrîngerile se succed și în alte regiuni, printre care Azumini și Afipko. În acest timp, populația Biafrei, deja decimată de subnutriție, este amenințată de foamete. Profețiile unor observatori, ținînd cont de stadiul actual al ostilităților, prevăd creșterea victimelor cu încă un milion la începutul anului următor. Tot mai mult solicitată să vină în sprijinul victimelor războiului dintre federali și biafrezi, Crucea Roșie Internațională distribuie zilnic 100 de tone de alimente populației civile, fără, însă, a acoperi, nici pe departe strictul necesar. Necesitatea așezării la masa tratativelor devine, astfel, tot mai evident singura și cea mai viabilă soluție a conflictului. Senatorul democrat din partea statului Massachusetts, Edward Kennedy, a cerut în acest sens președintelui în funcție al Statelor Unite, Johnson, cît și celui recent ales, Nixon, să susțină eforturile Organizației Unității Africane în încercarea sa de a aduce părțile beligerante la soluția negocierilor. Cum în momentul de față perspectiva negocierilor pare mai îndepărtată ca oricînd, „Le Monde" nota că nu există nici o speranță de a salva sutele de mii de noi victime ale foametei. De aceea, „necesitatea unei încetări imediate a ostilităților apare acum mai imperioasă ca niciodată".

Anca VOICAN

Frank Borman, James Lovell și William Anders, cei trei cosmonauți americani care urmează să întreprindă la sfîrșitul acestui an un zbor în jurul Lunii

Problematica dezarmării pe agenda O.N.U.

Tiberiu Bogdan

Incluse fără rezerve printre chestiunile majore ale vieții politice contemporane, problemele dezarmării au o însemnătate și o pondere deosebită în preocupările Organizației Națiunilor Unite, dată fiind relația intimă, intrinsecă, existentă între dezarmare și pacea și securitatea internațională, ca și raportul organic dintre aceasta și procesul dezvoltării economice și sociale a națiunilor.

Ampla trecere în revistă a scenei politice internaționale pe care au reprezentat-o dezbaterile generale din Adunarea Generală a Națiunilor Unite, încheiate recent, a pus într-o puternică lumină aceste idei, relevînd urgența și spiritul de responsabilitate care trebuie să prezideze la înfăptuirea unor măsuri efective de dezarmare, menite să conducă la eliberarea omenirii de spectrul războaielor, și în primul rînd de pericolul unei conflagrații nucleare, necesitatea de a se pune capăt cu hotărîre spiralei amețitoare a cursei înarmărilor, care afectează profund evoluția pozitivă a raporturilor internaționale, stabilirea unui climat internațional de pace și securitate, ca și progresul economic și cultural al popoarelor.

Astfel, în larga analiză asupra evoluției situației internaționale pe care o reprezintă raportul anual al secretarului general U Thant pentru perioada 16 iunie 1967 — 15 iunie 1968, după ce se notează că dezarmarea a înscris în acest răstimp „unele progrese", se subliniază că, în ceea ce privește înarmarea, în general, situația rămîne totuși încărcată de primejdii pentru civilizația umană. Trebuie inițiate și desfășurate cu bună credință negocieri animate de dorința și voința politică de a ajunge la acorduri concrete și eficiente.

Sintetizînd o idee care a revenit frecvent în discursurile generale la actuala sesiune, ministrul de externe al Finlandei, A. Karjalainen aprecia în intervenția sa că „un grad sporit de securitate pentru toate națiunile poate fi realizat numai prin dezarmare și reducerea armamentelor" și preconiza angajarea treptată, prin acțiuni graduale dar continui pe calea împlinirii acestui obiectiv. Ministrul de externe al U.R.S.S., A. Gromîko, arăta în discursul său că „omenirea a atins de multă vreme limita dincolo de care continuarea cursei înarmărilor a devenit un nonsens. Fiecare nouă cărămidă adăugată la piramida armamentelor face ca aceasta să devină din ce în ce mai instabilă și amenință să reverse asupra popoarelor bombe, fuzee, toate mijloacele de distrugere în masă deja acumulate. Fiecare nouă cărămidă adăugată la această piramidă îngreunează povara economică și socială care apasă, în primul rînd, asupra maselor de oameni ai muncii, creatoare ale valorilor".

Accentuînd consecințele nefaste ale procesului de înarmare pentru eforturile de progres ale statelor, și în primul rînd pentru cele din marea arie a subdezvoltării, reprezentantul Jamaicăi declara: „Este foarte deprimant, pentru țările mai puțin dezvoltate, să vadă resursele enorme de capital și alte valori, pe care, în fiecare an, țările dezvoltate le afectează pentru înarmările militare sterile și alte cheltuieli similare, în timp ce aceste resurse ar putea contribui în mare măsură la soluționarea problemei analfabetismului, a foametei, a sărăciei și ar permite dezvoltarea economică susținută, care continuă să reprezinte preocuparea cotidiană a majorității popoarelor și guvernelor țărilor în curs de dezvoltare".

Numeroase delegații au arătat că primul Deceniu al dezvoltării, încheiat recent cu rezultate modice, ar fi putut să înregistreze obiectivele propuse dacă nu ar fi fost handicapat de escalada înarmărilor, care, paralel cu deceniul dezvoltării, a irosit resurse imense, al căror volum se ridică la cifra astronomică de 1 500 miliarde dolari. Limbajul laconic al cifrelor ilustrează semnificativ marea disparitate dintre resursele alocate pentru reducerea decalajelor abisale ce separă țările subdezvoltate de cele industrializate și cele cheltuite pentru înarmare, în ciuda numeroaselor rezoluții și recomandări adoptate de O.N.U. Astfel, dacă în primii opt ani ai deceniului dezvoltării, asistența internațională a înregistrat o creștere de două miliarde de dolari, cifră cu mult sub nevoile statelor în curs de dezvoltare, în aceeași perioadă cheltuielile de înarmare au crescut cu 60 miliarde de dolari, atingînd în anul 1968 suma impresionantă de 180 miliarde de dolari. La uriașa risipă de resurse materiale și umane procesul de înarmare adaugă — împotriva teoriilor care susțin că nivelul ridicat al armamentelor constituie o premisă a securității — o diminuare a gradului de securitate a fiecărei țări, mare sau mică, nucleară sau nenucleară, comportînd primejdii pentru pacea mondială, pentru civilizația umană în ansamblul ei.

Relevînd multiplele implicații nocive ale cursei înarmărilor, care afectează atît dezvoltarea economică cît și securitatea națiunilor, Mircea Malița, șeful delegației române la cea de-a XXIII-a sesiune a Adunării Generale arăta în discursul general:

„Dezarmarea este în condițiile actuale o cale sigură de asigurare a păcii și securității tuturor statelor lumii — condiții primordiale pentru înfăptuirea grandiosului proces al dezvoltării la care omul secolului nostru este îndreptățit să aspire. Abordarea cu succes a problemei dezarmării presupune voință politică, încredere și intense eforturi de cooperare în care, sîntem siguri, sînt interesate toate popoarele lumii".

După încheierea etapei dezbaterilor generale, în care majoritatea covîrșitoare a delegațiilor au optat în favoarea accelerării ritmului negocierilor de dezarmare, în vederea stabilirii unor măsuri efective, care să stăvilească cursa înarmărilor și să angajeze real statele pe drumul dezarmării, discuțiile din cadrul O.N.U. au intrat într-o nouă etapă — care ar putea fi numită „de lucru": aceea a examinării concrete a problematicii dezarmării în cadrul Comitetului Politic și apoi în Adunarea Generală a O.N.U. Importanța chestiunilor privind dezarmarea este atestată și de faptul că pe agenda actualei sesiuni figurează 6 puncte distincte consacrate dezarmării: punctul privind dezarmarea generală și totală, în cadrul căruia va fi examinat raportul Conferinței Comitetului celor 18 state pentru dezarmare; punctul intitulat „Necesitatea urgentă a suspendării experiențelor cu arma nucleară și termonucleară. Raportul Conferinței Comitetului celor 18 state pentru dezarmare"; problema eliminării bazelor militare străine de pe teritoriul țărilor din Asia, Africa și America Latină; efectele radiațiilor atomice — punct la care se va discuta raportul Comitetului științific al O.N.U. însărcinat cu studierea efectelor radiațiilor ionizante; precum și punctul 98 al ordinii de zi, înscris de Uniunea Sovietică, intitulat „Memorandumul guvernului U.R.S.S. privind unele măsuri urgente de încetare a cursei înarmărilor și de dezarmare". La acestea se adaugă alte două probleme incluse în sfera dezarmării: rezultatele Conferinței statelor neposesoare de arme nucleare (Geneva, 29 august — 28 septembrie a.c.) și chestiunea interzicerii folosirii în scopuri militare a teritoriilor submarine din afara limitelor jurisdicției naționale. Totodată Comisia a II-a a Adunării Generale a examinat deja punctul intitulat „Conversiunea în scopuri pașnice a resurselor eliberate prin dezarmare", pe baza unui raport întocmit de secretarul general.

În majoritatea cazurilor, aceste chestiuni au figurat cu regularitate și pe agendele sesiunilor trecute, astfel încît ele vor marca la sesiunea prezentă o dezbatere bilanțieră a rezultatelor atinse în cadrul eforturilor internaționale pentru obținerea unor soluții. Întrucît calendarul negocierilor de dezarmare pe anul 1968 poate fi apreciat ca deosebit de încărcat (două sesiuni ale Comitetului celor 18 state, dezbaterile consacrate în mare parte dezarmării la cea de-a XXII-a sesiune reluată a Adunării Generale din aprilie — iunie a.c., încheierea și deschiderea spre semnare, la 1 iulie a.c. a Tratatului de neproliferare a armelor nucleare, semnat pînă acum de peste 80 de state, Conferința țărilor neposesoare de arme nucleare de la Geneva) o succintă trecere în revistă a problemelor de dezarmare ce figurează pe ordinea de zi a actualei sesiuni apare utilă pentru înțelegerea stadiului actual al negocierilor internaționale în acest domeniu.

În legătură cu dezarmarea generală și totală este interesant de notat că deși această problemă a făcut obiectul primei rezoluții adoptate de Adunarea Generală în anul 1946, iar termenul „dezarmare generală și totală" a fost utilizat de Adunarea Generală a O.N.U. pentru prima dată în 1959, rezultatele obținute pînă în prezent pe linia dezarmării generale și totale întîrzie, ele nedepășind faza unor discuții de principiu.

→

După cum este cunoscut, la ultima sa sesiune, Comitetul celor 18 state a întocmit un raport către Adunarea Generală a O.N.U. și Comisia Națiunilor Unite pentru dezarmare, care, în esență, face cunoscute celor două organisme rezultatele ultimei runde a negocierilor de dezarmare din Comitet, concentrate asupra ordinii de zi pentru viitoarele negocieri. Ordinea de zi include patru mari grupe de probleme : 1) Măsuri referitoare la încetarea cursei înarmărilor nucleare la o dată cît mai apropiată și la dezarmarea nucleară ; 2) măsuri de dezarmare nenucleară (în care se includ propunerile privind interzicerea armelor chimice și bacteriologice și cele privind limitarea regională a armamentelor convenționale) ; 3) alte măsuri colaterale (interzicerea folosirii în scopuri militare a teritoriilor submarine din afara limitelor jurisdicției naționale) ; 4) dezarmarea generală și totală sub un control internațional strict și eficace.

Referitor la acest din urmă punct, în Raportul Comitetului celor 18 state către Adunarea Generală se arată că „membrii Comitetului au făcut un schimb de păreri asupra chestiunii dezarmării generale și totale sub un control general strict și eficace și au subliniat importanța reluării dezbaterilor asupra acestei chestiuni".

Este de așteptat ca la actuala sesiune, discuțiile la punctul privind dezarmarea generală să polarizeze un viu interes din partea statelor. Incetineala cu care evoluează negocierile asupra acestei chestiuni — care constituie, totodată, obiectivul fundamental al negocierilor de dezarmare — a făcut ca în discuțiile din Comitetul celor 18 state o serie de delegații să aibă accente critice în legătură cu stadiul actual al dezbaterilor asupra dezarmării generale și totale, problemă căreia de cîțiva ani nu i se mai acordă atenția cuvenită, cu toate că rezoluția 1 378 din 20 noiembrie 1959 a Adunării Generale o consideră „cea mai importantă problemă care confruntă astăzi omenirea".

În prezent, în dezbaterile internaționale consacrate acestei probleme a intervenit un element nou, calitativ distinct, întrucît articolul VI din Tratatul de neproliferare cuprinde obligația expresă pentru statele aderente — nucleare și nenucleare — „de a continua cu bună-credință negocieri asupra unor măsuri eficace relative la încetarea cursei înarmărilor nucleare la o dată apropiată", precum și „asupra unui tratat de dezarmare generală și totală sub un control internațional strict și eficace". Referindu-se la aceasta, secretarul general al O.N.U. sublinia în mesajul adresat ultimei sesiuni a Comitetului celor 18 state că articolul VI al Tratatului de neproliferare „impune, pentru prima dată în istorie, o obligație juridică multilaterală care revine statelor parte la Tratat : aceea de a continua eforturile lor în vederea dezarmării nucleare și a dezarmării generale și totale".

În legătură cu punctul intitulat „Necesitatea urgentă a suspendării experiențelor nucleare și termonucleare", trebuie arătat că există numeroase rezoluții ale Adunării Generale a O.N.U. care recomandă elaborarea unui tratat de interzicere a experiențelor subterane cu arme atomice (de exemplu, rezoluția 2343 din 19 decembrie 1967), care să completeze Tratatul din 5 august 1963 de la Moscova cu privire la interzicerea experiențelor nucleare în cele trei medii. După cum se știe, continuarea experiențelor cu arme nucleare conduce la escaladarea cursei înarmărilor, la perfecționarea și creșterea calitativă a arsenalelor nucleare. Totodată, numeroase delegații au evidențiat că dificultățile de ordin tehnic invocate în legătură cu controlul îndeplinirii obligațiilor asumate printr-un tratat atotcuprinzător de interzicere a experiențelor cu arma nucleară ar putea fi depășite în etapa actuală a dezvoltării sistemelor de înregistrare și măsură a fenomenelor seismice.

Un alt punct privind dezarmarea se referă la eliminarea bazelor militare în Asia, Africa și America Latină. Această chestiune a fost inclusă pentru prima dată pe agenda Adunării Generale în 1966 la cererea guvernului U.R.S.S. Cu ocazia înscrierii acestui punct, U.R.S.S. a reamintit recomandarea Adunării Generale care cerea puterilor coloniale să lichideze bazele militare instalate pe teritoriile coloniale și să se abțină de la construirea de noi baze (rezoluția 2105 (XX) din 20 decembrie 1965). Raportul Comitetului din acest an se limitează să noteze că „luînd în considerare rezoluția 2344 (XXII), delegațiile au făcut declarații în problema eliminării bazelor militare străine". Problema este inclusă la punctul trei al ordinii de zi adoptate de Comitet pentru negocierile viitoare, intitulat „Alte măsuri colaterale".

Devenit un punct de rutină, punctul intitulat „Efectele radiațiilor ionizante" este repartizat de mai mulți ani Comitetului Politic special. În acest scop, Adunarea Generală a O.N.U. a instituit în 1955 un Comitet științific al Națiunilor Unite pentru studierea efectelor radiațiilor ionizante și care, în cadrul celei de-a 18-a sesiuni din acest an și-a anunțat intenția de a pregăti, pentru cea de-a XXIV-a sesiune a Adunării Generale (1969), un raport care să trateze evaluările riscurilor pe care le prezintă efectele radiațiilor ionizante.

Punctul „Memorandumul guvernului U.R.S.S. privind unele măsuri urgente de încetare a cursei înarmărilor și de dezarmare" a fost înscris pe ordinea de zi, la cererea U.R.S.S., ca o problemă urgentă. Memorandumul preconizează o serie de măsuri de dezarmare nucleară, între care încheierea unei convenții internaționale privind interzicerea folosirii armelor nucleare, încetarea producției de arme nucleare, reducerea și eliminarea stocurilor existente, reducerea sistemelor de transportare la țintă a armelor nucleare cu destinație strategică, interzicerea zborurilor avioanelor avînd la bord arme nucleare dincolo de frontierele naționale și limitarea zonelor operaționale ale submarinelor dotate cu rachete nucleare ; interzicerea experiențelor nucleare subterane. Memorandumul propune, de asemenea, realizarea unor măsuri privind interzicerea folosirii armelor chimice și bacteriologice, dezarmarea regională, lichidarea bazelor militare străine, crearea de zone denuclearizate, utilizarea pașnică a fundului mărilor și oceanelor.

La acest punct, delegația U.R.S.S. a introdus un proiect de rezoluție în Comitetul Politic care cere transmiterea către Comitetul celor 18 state pentru dezarmare a Memorandumului sovietic din 1 iulie a.c., care ar urma „să procedeze cît mai rapid, și ținînd seama de acordul privind ordinea de zi temporară a muncii sale viitoare", la negocieri asupra măsurilor conținute în Memorandum și să prezinte un raport celei de-a XXIV-a sesiuni a Adunării Generale.

În legătură cu problemele care decurg din dezbaterile primei Conferințe a statelor neposesoare de arme nucleare, inițiatorii acestei reuniuni și-au anunțat intenția de a propune unele proiecte de rezoluție, care ar urma să încorporeze principalele elemente ale documentelor adoptate de Conferință, privind dezarmarea, garanțiile de securitate pentru țările neposesoare de arme nucleare, diferitele aspecte ale cooperării în vederea utilizărilor pașnice ale energiei nucleare.

În discuțiile din ultima perioadă privind explorarea și folosirea fundului mărilor și oceanelor din afara jurisdicției naționale s-a recunoscut în mod unanim că acest mediu trebuie folosit în scopuri exclusiv pașnice. În ceea ce privește materializarea acestui deziderat au fost exprimate două concepții : una insistă pentru interzicerea oricăror activități militare pe fundul mărilor și oceanelor în afara limitelor jurisdicției naționale, iar a doua preconizează interzicerea numai a unei categorii de activități militare, lăsînd libertate în privința activităților care urmăresc scopuri pașnice. Proiectele de rezoluție aflate în atenția sesiunii stipulează atragerea Comitetului celor 18 state pentru dezarmare la discutarea problematicii și la soluționarea pozitivă a chestiunii folosirii pașnice a fundului mărilor și oceanelor.

În ceea ce privește problema „Conversiunii în scopuri pașnice a resurselor eliberate prin dezarmare", aceasta a făcut obiectul unor rapoarte anuale ale secretarului general către Adunarea Generală și Consiliul Economic și Social și se recomandă prezentarea unui nou raport la următoarea sesiune a Adunării, care să se extindă și asupra consecințelor economice ale măsurilor parțiale (colaterale) de dezarmare.

După cum se poate constata, problemele dezarmării, variate și complexe, ocupă o pondere însemnată la actuala sesiune a Adunării Generale. La 12 noiembrie, Comitetul Politic a început examinarea acestor chestiuni care, datorită importanței lor particulare, sînt urmărite cu un viu și justificat interes de întreaga opinie publică mondială.

Pornind de la comandamentele majore ale păcii și securității popoarelor, România și-a expus și la actuala sesiune, în cadrul discursului general al delegației țării noastre, poziția sa în problemele dezarmării, care are la bază susținerea fermă a măsurilor tinzînd la înfăptuirea dezarmării generale și, înainte de toate, a dezarmării nucleare. Considerînd că negocierile de dezarmare trebuie să se desfășoare ca un proces neîntrerupt, menit să conducă la măsuri concrete, care să apropie obiectivul fundamental — dezarmarea generală și totală — țara noastră se pronunță consecvent pentru realizarea unor măsuri colaterale de dezarmare, cum ar fi interzicerea folosirii armelor nucleare, încetarea experiențelor cu arma atomică, sistarea producției de armament nuclear, reducerea și, în ultimă instanță, eliminarea din arsenalele statelor a stocurilor de arme nucleare și a mijloacelor de transportare a lor la țintă, crearea de zone denuclearizate în diferite regiuni ale lumii, interzicerea folosirii în scopuri militare a teritoriilor dinafara limitelor jurisdicției naționale.

După cum se sublinia în discursul general al delegației țării noastre la actuala sesiune, „consecventă poziției sale de principiu, România este hotărîtă să-și aducă întreaga ei contribuție la eforturile îndreptate spre înfăptuirea dezarmării, și în primul rînd a dezarmării nucleare".

Corespondență din New York

O.N.U. și dezvoltarea socială în lume

În sfera preocupărilor Națiunilor Unite se află înscrisă la loc de frunte problema dezvoltării sociale în lume. În Comitetul pentru problemele sociale, umanitare și culturale ea a constituit, în cursul actualei sesiuni, obiectul unor ample dezbateri atît pe marginea Declarației cu privire la dezvoltarea socială ce urmează a fi adoptată în viitor, cît și în legătură cu raportul prezentat pe această temă arzătoare, care afectează condițiile de existență a zeci și zeci de milioane de oameni.

Amplul tablou — înfățișat în raport — al rezultatelor la care s-a ajuns în opera de ridicare a bunăstării materiale și spirituale a popoarelor, ca și al complexității problemelor implicate în acest proces, primesc astăzi o semnificație cu atît mai deosebită cu cît ele sînt analizate în perspectiva elaborării celui de-al doilea deceniu al dezvoltării, pregătit de organismele Organizației Națiunilor Unite.

Datele prezentate în raport scot în relief o serie de realități amare, pe care delegații la sesiunea O.N.U. le interpretează ca un îmbold pentru intensificarea eforturilor statelor în vederea remedierii unor situații paradoxale și anacronice în această epocă a marilor progrese științifice și tehnice. Ceea ce relevă raportul cu privire la nivelul de dezvoltare socială în vaste regiuni ale Africii și Asiei este de-a dreptul dramatic. Foametea amenință milioane de oameni aflați la limita extremă a subnutriției. 740 milioane de analfabeți caută cu disperare locuri de muncă în țări care trebuie să asigure posibilități de angajare unei populații de 850 de milioane, producția pe cap de locuitor fiind în medie, în aceste regiuni, de o sută de dolari pe an.

În perioada la care se referă raportul — 1960-1965 — în numeroase țări în curs de dezvoltare au funcționat, independent sau cu sprijinul instituțiilor din sistemul O.N.U., o serie de programe sau planuri pe termen mai scurt sau de perspectivă. Au fost rare, însă, cazurile în care programele au putut fi deplin realizate. Cauza acestei situații rezidă în insuficiența numerică a cadrelor calificate, fonduri de investiții foarte limitate, absența unei coordonări cu alte programe în vederea realizării echilibrului necesar pe planul efortului național. O cauză, de asemenea, viguros subliniată atît în raport cît și în dezbateri este insuficienta participare a maselor la îndeplinirea acestor programe.

Luînd cuvîntul în cadrul discuțiilor din comitet, delegata română Maria Groza spunea : „Considerăm că multe dintre aceste obstacole pot fi depășite acordînd mai multă atenție integrării programelor pentru dezvoltarea socială în programul general de dezvoltare al întregii națiuni, analizei realiste, în principal a resurselor naturale și umane interne pe baza cărora se pot stabili obiectivele, prioritățile și modalitățile de realizare. De asemenea, trebuie ridicat prin orice mijloace nivelul de participare a maselor la realizarea acestor programe. Delegația noastră vede soluționarea acestei probleme în încurajarea și stimularea participării maselor la procesul de elaborare și stabilire a problemelor ce urmează a fi lansate".

În orice proces de dezvoltare se resimte puternic influența pe care o exercită asupra sa structura socială existentă. Pentru că proprietatea asupra mijloacelor de producție, modul de distribuire a venitului național, organizarea învățămîntului și a sistemului serviciilor sociale pot fie înlesni, fie îngreuna dezvoltarea socială în ansamblul ei. Este o realitate confirmată de o îndelungată și largă experiență că realizarea unor schimbări profund democratice pe acest plan este valabilă atît pentru țările în curs de dezvoltare cît și pentru cele înaintate din punct de vedere economic. De aceea, a fost larg împărtășită ideea dezvoltată în raport în legătură cu faptul că reformele sociale și schimbările instituționale trebuie să fie luate în considerare în conceptul general al dezvoltării.

Firește că problema dezvoltării sociale în lume reclamă și condiții internaționale propice și acestea nu pot fi decît un climat de pace și securitate, de colaborare multilaterală, bazate pe respectarea strictă a principiilor de drept și etică internațională.

Această realitate a fost luată în considerare și atunci cînd s-au discutat problemele legate de elaborarea declarației privind dezvoltarea socială. În această chestiune Comitetul pentru problemele sociale, umanitare și culturale a adoptat în întregime prima parte a proiectului de declarație care conține prezentarea principiilor acesteia. În esență, aceste principii subliniază faptul că toate popoarele și toți oamenii, indiferent de rasă, limbă, naționalitate, apartenență politică sau religioasă etc., au dreptul la o existență liberă și demnă. Articolul 3 al părții întîia a proiectului de declarație prezintă condițiile esențiale ale dezvoltării și progresului social, numind în ordine : independența națională bazată pe dreptul popoarelor la autodeterminare, neintervenția în treburile interne ale statelor, respectul suveranității și integrității teritoriale a statelor, permanenta suveranitate a fiecărei națiuni asupra bogățiilor și resurselor sale, dreptul oricărui stat de a determina liber obiectivele dezvoltării sale sociale, ca și metodele alese în conformitate cu principiile Cartei. În sfîrșit, coexistența pașnică, relațiile de prietenie și colaborare între state, indiferent de deosebirile în sistemele lor sociale, economice și politice.

Comitetul a hotărît ca partea a doua a proiectului de declarație, privind obiectivele, și partea a treia, privind mijloacele și metodele pentru dezvoltarea socială, să fie deferite, spre luarea lor în considerare, celei de-a 24-a sesiuni a Adunării Generale a Națiunilor Unite.

G. S.

New York, 19 noiembrie

reflector

ALEGERILE DIN INSULELE RYUKYU

Populația insulelor Ryukyu a ales un nou șef de guvern și un nou parlament. Cu 54 la sută din voturi, candidatul partidului socialist, Chobyo Yara, l-a învins pe adversarul său liberal-democrat, Junji Nishime. Astfel, pentru prima oară din 1952 — adică de la începutul autoadministrării acestui arhipelag — șeful guvernului aparține partidului socialist.

Se consideră că participarea ridicată la vot (peste 90 la sută) — care a depășit recordul de 83 la sută de la ultimele alegeri, în urmă cu trei ani — ilustrează interesul populației față de problema revenirii teritoriului la Japonia. În campania electorală a jucat un rol important și prezența bazelor militare americane pe arhipelag, împotriva cărora au manifestat pături largi ale populației. În ultimele luni a stîrnit polemici ascuțite staționarea la baza aeriană Kadena a bombardierelor de tip B-52, folosite în Vietnam, contaminarea radioactivă a portului capitalei — Naha — din pricina submarinelor nucleare americane, precum și scurgerea de combustibil american dintr-o conductă defectă pe pămînturile țăranilor din apropiere.

Pe primul plan al campaniei electorale s-a aflat problema revenirii arhipelagului sub autoritatea japoneză. Arhipelagul Ryukyu (2 388 kmp și aproape 1 milion de locuitori) — avînd ca principală insulă Okinawa — se găsește, de la sfîrșitul celui de-al doilea război mondial, sub administrația directă a președintelui S.U.A. și a Pentagonului. Partidul socialist japonez cere realipirea sa imediată la Japonia și protestează împotriva bazelor militare americane, a staționării bombardierelor de tip B-52 și a submarinelor atomice. Partidul liberal-democrat se pronunță pentru o revenire treptată a insulelor la Japonia și se declară în favoarea menținerii bazelor militare în cadrul tratatului de securitate japono-american.

După aflarea rezultatului alegerilor, noul șef al guvernului a declarat că acest rezultat este răspunsul just la îndelungata ocupare (23 de ani) a teritoriului Ryukyu de către S.U.A.

MOȘTENIRE... DIPLOMATICĂ

În momentul în care Richard Nixon va prelua funcția de președinte la Casa Albă, el va moșteni un corp diplomatic de proporții fără precedent în istoria americană. Sub Administrația Johnson, personalul diplomatic în străinătate a trecut de la 129 320 de funcționari în 1963, la 200 554 în 1968. Întreținerea acestui aparat uriaș reclamă — după aprecierea experților — o sumă oscilînd între 1 și 2 miliarde dolari. În cursul acestui an, președintele Johnson a luat unele măsuri de reducere a numărului funcționarilor americani care lucrează în străinătate. Vietnamul de sud a fost însă exceptat de la această reducere. Dacă, în 1963, în Vietnamul de sud lucrau pentru guvernul american 2 000 de funcționari, în 1967 numărul lor atinsese 54 000.

În genere, misiunile diplomatice americane în străinătate cuprind un număr mult mai mare de persoane decît cele ale altor țări. La Tokio, de exemplu, Washingtonul dispune de 1 206 funcționari, dintre care 356 americani, în timp ce Londra nu are decît 90 de funcționari britanici și 124 funcționari japonezi.

Tensiune monetară în Occident

Şerban Bobulescu

Cînd, acum cîteva zile, conducătorii băncilor centrale occidentale hotărau să renunţe la week-end-ul lor obişnuit pentru a conferi în cel mai strict secret, fără consilieri şi experţi, era pe deplin evident că sistemul monetar interoccidental trece din nou prin clipe grele.

Duminică seara, la încheierea reuniunii de la Basel a „celor 11", (Anglia, Franţa, R.F.G., Italia, Belgia, Olanda, Suedia, Canada, Japonia, S.U.A., Elveţia), ţinută cu uşile închise, şi în ajunul întrunirii guvernatorilor băncilor centrale din ţările membre ale Pieţei comune, Karl Blessing, guvernatorul Băncii federale vest-germane declara, în esenţă, că nu e nimic... de declarat.

Oricît de dezamăgitor ar fi fost pentru cei prezenţi în holul Băncii Reglementelor Internaţionale din Basel, sediul reuniunii, şi mai ales pentru cei angrenaţi în speculaţiile de pe piaţa monetară occidentală, mutismul „celor 11" era, poate, îndreptăţit. La urma urmei, ce s-ar fi putut adăuga cînd se ştie, de mult, că sistemul monetar occidental nu funcţionează „cum trebuie". Comentatorii în materie sînt unanimi în a recunoaşte, cel puţin în momentul de faţă, că după devalorizarea lirei sterline, în noiembrie 1967, şi febra aurului din martie 1968, era în firea lucrurilor să se ajungă, din lipsa adoptării unor măsuri radicale, la situaţia actuală cînd soarta unor valute occidentale e din nou periclitată.

Fuga capitalurilor străine, mai ales franceze dar şi engleze şi americane, spre R.F.G. a zdruncinat încă o dată şi deosebit de puternic echilibrul sistemului monetar occidental. Numai în ultimele două săptămîni, capitaluri în valoare de aproape un miliard de franci au fost transferate, prin telefon sau telex, de la Paris la Frankfurt, pentru că posesorii acestor sume au preferat să le deţină în mărci vest-germane. S-a ajuns astfel ca însăşi marca vest-germană să fie considerată a se afla într-o situaţie anormală. Cererea sporită în această valută a accentuat speculaţiile privind o eventuală reevaluare a ei şi, în acelaşi timp, a pus în evidenţă unele slăbiciuni ale altor valute occidentale, ceea ce în ansamblu a constituit o dovadă în plus a instabilităţii sistemului monetar occidental. În consecinţă, s-a observat o reactivare a febrei aurului, recrudescenţa cumpărărilor masive de metal galben provocînd din nou creşterea preţului acestuia peste limita îngrijorătoare de 40 de dolari uncia.

Cum s-a ajuns într-o asemenea situaţie? În explicarea ei trebuie pornit de la două considerente. În primul rînd, indiferent de acuitatea lor şi formele în care se manifestă, fenomenele monetare nu pot fi separate de raporturile economice, la scară naţională sau internaţională, pe care le exprimă. Pe de altă parte, problema trebuie privită pe fundalul întregii crize a sistemului monetar occidental.

Deşi în ultimele luni se manifestase o relativă acalmie pe pieţele aurului, dilema aur-dolar a continuat să se menţină în actualitate, deficitul balanţei de plăţi americane n-a fost pe deplin înlăturat, iar lira sterlină cu tot ajutorul primit n-a reuşit să se redreseze, făcînd posibilă apariţia unor noi situaţii „explozive" în anumite momente. În acelaşi timp, greutăţile prin care a trecut economia franceză, mai ales după evenimentele din mai-iunie ale acestui an, s-au repercutat pe plan monetar, atrăgînd o anumită deteriorare a cursului francului francez şi făcînd să circule zvonuri despre o eventuală devalorizare a acestuia. O serie de măsuri pentru îmbunătăţirea situaţiei economice şi financiare a ţării, vizînd între altele şi restabilirea încrederii în franc, au şi fost luate, încă în acea perioadă, de către guvernul francez.

Astfel, a fost introdus controlul schimburilor valutare şi s-au adoptat, totodată, măsuri în scopul redresării balanţei comerciale printr-o limitare a importurilor şi o stimulare a exporturilor. În vederea relansării activităţii economice s-au prevăzut, de asemenea, facilităţi şi în ce priveşte acordarea creditelor necesare pentru impulsionarea investiţiilor. În acelaşi timp, Franţa a efectuat trageri la F.M.I. în valoare de 745 milioane dolari şi a obţinut credite pe termen scurt în valoare de 1,3 miliarde dolari, făcînd apel, pentru susţinerea francului, şi la rezervele sale valutare (care au scăzut în perioada aprilie-octombrie a.c. de la 6,9 miliarde dolari la 4,2 miliarde dolari). Aceste măsuri luate chiar în ajunul desfiinţării taxelor vamale între membrii Pieţei comune au îngrijorat pe ceilalţi parteneri comunitari, care au pretins Franţei să dea asigurări asupra caracterului lor „temporar". Astfel că, în momentul în care s-au putut constata elemente de natură să ateste o înviorare economică şi depăşirea momentului „critic" (creşterea producţiei, redresarea balanţei comerciale), Franţa a renunţat la unele din măsurile luate. La 4 septembrie, de pildă, controlul schimburilor externe a fost înlăturat.

Treptat, s-a constatat că, în special după 4 septembrie, capitaluri însemnate au început să se refugieze în Germania occidentală. Fuga capitalurilor franceze a făcut chiar să se vorbească

Premierul francez Maurice Couve de Murville şi François Ortoli, ministrul finanţelor, ieşind de la Palatul Elysée, unde au examinat cu preşedintele de Gaulle noile aspecte ale tensiunii monetare

din nou despre o devalorizare a francului, măsură care nu pare a fi obligatorie avînd în vedere rezervele monetare încă foarte mari ale Franţei. Exodul de capital a continuat, însă, accentuîndu-se chiar pe măsură ce s-au acumulat argumentele în favoarea unei revalorizări a mărcii vest-germane, bazate în special pe persistenţa excedentului balanţei comerciale a acestei ţări, care ar putea atinge la sfîrşitul anului circa 16 miliarde de mărci.

Zvonurile cu privire la o revalorizare a mărcii vest-germane, care au circulat mai ales începînd din a doua jumătate a lunii august, determinînd o urcare a cursului mărcii pe pieţele monetare, s-au amplificat şi datorită faptului că în repetate rînduri autorităţile vest-germane au fost solicitate de către cercurile oficiale şi de afaceri din S.U.A. şi Anglia să contribuie mai substanţial la consolidarea sistemului monetar occidental, între altele şi prin revalorizarea mărcii. S-a considerat că o asemenea măsură ar fi de natură să realizeze o diminuare a excedentului balanţei comerciale vest-germane, considerat de mai mult timp în Anglia drept una din cauzele dezechilibrului balanţei comerciale britanice. Aceasta cu atît mai mult cu cît situaţia actuală a balanţei comerciale engleze nu lasă să se întrevadă posibilităţi pentru obţinerea excedentului de 500 milioane de lire preconizat pe anul 1969.

Reacţia cercurilor oficiale şi de afaceri din R. F. a Germaniei la presiunile partenerilor este cunoscută. Karl Schiller, ministrul economiei, a declarat că actuala conjunctură vest-germană nu ar justifica o revalorizare a mărcii vest-germane, nici chiar cu 5 la sută cum s-a procedat în martie 1961. La rîndul lor, industriaşii vest-germani, care s-au resimţit după recesiunea de anul trecut, se opun oricărei propuneri de reevaluare a parităţii mărcii vest-germane. Referindu-se la opiniile exprimate în străinătate în favoarea revalorizării mărcii vest-germane, Karl Blessing arăta că Banca federală vest-germană şi-a sporit necontenit sprijinul faţă de băncile centrale străine şi Fondul Monetar Internaţional şi că, de fapt, se urmăreşte „să se impună o cură aceluia care este sănătos, în loc să fie îngrijit adevăratul bolnav". Era o reacţie la adresa acelora (în special a auto-

rităților monetare americane și engleze), care sînt mai degrabă atrași de soluția comodă a revalorizării monedelor acelor țări care acumulează excedente decît de trecerea la devalorizarea dolarului, printr-o majorare a prețului oficial al aurului, echivalentă, însă în fapt, cu o „intervenție chirurgicală" în întregul sistem monetar occidental.

În acest context, autoritățile R.F.G., respingînd ideea revalorizării mărcii (ceea ce ar însemna, în realitate, o „scumpire" a mărfurilor vest-germane în raport cu corespondentul lor în alte valute, a căror paritate a rămas neschimbată), consideră preferabil să-și „exporte" surplusul valutar sub forma investițiilor directe în străinătate sau a creditelor. Pe de altă parte, o eventuală reevaluare ar însemna, în condițiile fragilității lirei sterline, un pas spre înlocuirea acesteia cu marca vest-germană în rolul de apărător al dolarului, lucru pe care autoritățile monetare ale R.F.G. nu par dispuse să-l accepte.

Situația s-ar putea complica și mai mult în cazul unei eventuale devalorizări a francului francez, fenomen care ar accentua pericolul unei reacții în lanț, cu efecte dezastruoase asupra întregului sistem monetar occidental. O asemenea reacție ar include, evident, și o nouă devalorizare a lirei sterline. Aceasta ar afecta, la rîndul său, dolarul, în ciuda faptului că balanța de plăți a S.U.A. a cunoscut în trimestrul al treilea, pentru prima dată de mai mulți ani, un excedent. Spinoasa problemă a eliminării deficitului balanței de plăți nord-americane, estimat pentru anul în curs la 1,2 miliarde dolari, continuă să-i frămînte pe experții monetari occidentali care întrevăd chiar și o devalorizare a dolarului, de vreme ce însuși Richard Nixon, noul președinte ales al S.U.A., a lăsat să se înțeleagă că n-ar exclude posibilitatea unei reevaluări a aurului.

Spre surprinderea generală, reuniunea „celor 11" și întîlnirea de luni a guvernatorilor băncilor centrale din țările C.E.E. s-au încheiat fără nici un comunicat din care să rezulte măsurile adoptate. De aceea, în cercurile financiare occidentale persistă neliniștea și temerile, deși se presupune că nu se va recurge la revalorizarea sau devalorizarea vreunei monede occidentale (măsură care este, de altfel, numai de competența guvernelor țărilor respective).

Pînă la această oră nu se știe la ce concluzii s-a ajuns, în timp ce agitația de pe unele piețe occidentale confirmă menținerea incertitudinilor. Totuși, potrivit declarațiilor făcute, într-un interviu televizat, de primul ministru al Franței, Couve de Murville, Franța va beneficia, în caz de necesitate, de tot sprijinul băncilor centrale pentru apărarea francului. Premierul francez a ținut să precizeze, însă, cu aceeași ocazie, că „actuala criză monetară nu este propriu-zis o criză franceză, ci una internațională". Într-adevăr, — după părerea multor observatori — întrepătrunderea fenomenelor de instabilitate și criză monetară din ultimul timp a periclitat, într-un fel sau altul, direct sau indirect, soarta principalelor valute ale lumii capitaliste astfel că recurgerea la măsuri interne de austeritate bugetară sau de restrîngere a creditelor riscă să se dovedească insuficientă și numai o acțiune vizînd ansamblul sistemului monetar occidental și deci, în primul rînd, punerea pe noi baze a relației aur-dolar, ar putea să ducă la depășirea actualei tensiuni.

Corespondență din Varșovia de la Iosif Dumitrașcu

Congresul P.M.U.P.

În capitala Poloniei socialiste s-au desfășurat lucrările celui de-al V-lea Congres al Partidului Muncitoresc Unit Polonez. Deschiderea Congresului a fost precedată de o largă dezbatere în organizațiile de partid și în presă asupra problemelor actuale ale dezvoltării țării în lumina realizărilor obținute și prin prisma sarcinilor de viitor.

Oamenii muncii din întreaga țară au întîmpinat cu realizări deosebite, în toate domeniile de activitate, acest important eveniment din viața politică a partidului și a statului polonez. Încă din primăvara acestui an, trei colective de muncă din Silezia — de la Uzina siderurgică „Dzierzynski", cel din mina Zabdze precum și cel din Uzina de utilaj industrial Ugoda de la Swientochlowice — au lansat celorlalte întreprinderi din țară o chemare la întrecere în cinstea Congresului. Răspunsul nu s-a lăsat așteptat : mii de asemenea colective răspîndite în toate colțurile țării au putut să raporteze Congresului obținerea unor importante succese în producție.

Cadrul deosebit în care s-au ținut lucrările Congresului a fost întregit de manifestările bogate care au avut loc pe întreg cuprinsul Poloniei cu prilejul sărbătorii semicentenarului redobîndirii independenței de stat a țării, eveniment care a reprezentat o împlinire a celor mai fierbinți năzuințe ale poporului polonez, creînd posibilitatea unirii întregului popor și a trecerii la lupta organizată de eliberare națională și socială.

La lucrările Congresului P.M.U.P. au participat 1 764 de delegați, reprezentînd pe cei peste două milioane de membri și candidați de partid ; au fost de față 37 de delegații ale unor partide comuniste și muncitorești. Delegația Partidului Comunist Român a fost condusă de tovarășul Chivu Stoica, membru al Comitetului Executiv, al Prezidiului Permanent, secretar al C.C. al P.C.R.

La primul punct de pe ordinea de zi, după alegerea prezidiului și a organelor de lucru ale Congresului, Wladyslaw Gomulka, prim-secretar al C.C. al P.M.U.P., a prezentat raportul Comitetului Central. Cei 24 de ani de construcție socialistă — s-a arătat în raport — au determinat o dezvoltare dinamică a economiei și au adus schimbări radicale în viața poporului polonez. A fost obținută o puternică dezvoltare a culturii și civilizației ; a sporit considerabil potențialul economic al țării. În perioada care a trecut de la ultimul congres, producția industrială a crescut în ansamblu cu aproximativ 50 la sută. În același timp, sarcinile principale prevăzute de Congresul al IV-lea în domeniul agriculturii au fost îndeplinite cu succes.

Referindu-se în continuare la perioada următorului cincinal, W. Gomulka a arătat că elaborarea proiectului de plan va necesita încă aproximativ doi ani. Se apreciază că în anii 1971—1975 venitul național va crește cu aproximativ 36 la sută, producția industrială va spori cu 45—47 la sută, ceea ce echivalează cu o creștere medie anuală de aproximativ 8 la sută, iar la fondul general de consum de aproape 27—29 la sută, adică un ritm ceva mai rapid decît în actualul cincinal.

Raportorul a arătat că Polonia urmărește dezvoltarea colaborării economice cu țările C.A.E.R. și totodată va tinde spre dezvoltarea continuă și rapidă a comerțului cu celelalte țări socialiste. Un rol important în schimburile comerciale cu străinătatea îl vor avea țările în curs de dezvoltare. Totodată, vor fi depuse în continuare eforturi îndreptate spre dezvoltarea largă a schimburilor comerciale cu țările capitaliste dezvoltate.

Referindu-se la problema războiului din Vietnam, raportorul a reliefat faptul că în prezent, după cinci ani de uriașe eforturi militare, S.U.A. au fost nevoite să înceteze necondiționat bombardamentele asupra teritoriului R.D. Vietnam. Aceasta este un succes uriaș al eroicului popor vietnamez și al forțelor socialismului. Polonia — a spus W. Gomulka — va acorda și de acum înainte un sprijin și un ajutor hotărît poporului vietnamez.

Abordînd problemele europene, raportorul a arătat necesitatea recunoașterii de către R. F. a Germaniei a statu-quo-ului stabilit pe continent în urma celui de-al doilea război mondial și s-a pronunțat pentru întărirea securității europene prin acțiuni reale care să constituie obiectul discuțiilor la o conferință a tuturor țărilor europene, cu participarea R.D. Germane și a R.F. a Germaniei.

La ședințele Congresului au rostit cuvinte de salut reprezentanți ai unor partide comuniste și muncitorești. Aducînd salutul Comitetului Central al Partidului Comunist Român și al poporului nostru adresat comuniștilor și tuturor oamenilor muncii din R.P. Polonă, tovarășul Chivu Stoica a spus : „Între Partidul Comunist Român și Partidul Muncitoresc Unit Polonez, între Republica Socialistă România și Republica Populară Polonă se dezvoltă relații de colaborare și schimb de experiență în domeniile politic, economic, cultural și tehnico-științific, ceea ce corespunde intereselor popoarelor noastre, cauzei socialismului în lume. Partidul Comunist Român își exprimă convingerea că aceste relații de prietenie și colaborare tovărășească se vor dezvolta în continuare, pe baza principiilor marxism-leninismului și internaționalismului socialist, în lupta comună pentru construirea noii orînduiri sociale, împotriva imperialismului, pentru cauza păcii în lume".

Lucrările Congresului al V-lea al P.M.U.P. s-au încheiat la 16 noiembrie. Delegații au ales noile organe ale partidului — Comitetul Central și Comisia Centrală de Revizie. În prima sa ședință plenară, noul Comitet Central a ales Biroul Politic. Wladyslaw Gomulka a fost reales prim-secretar al C.C. al P.M.U.P.

Varșovia, 18 noiembrie

SPANIA

imobilism sau nedeterminare?

Spania — anul '68 : o multiplicare a tendințelor (consecință a unui proces intern de dezvoltare a contradicțiilor) în sistemul creat în urmă cu 30 de ani, paralel cu o încercare realistă și lucidă de afirmare a Spaniei pe arena internațională.

„ESPAÑA INDETERMINADA"

Dacă celui înapoiat de pe meleagurile iberice îi ceri să-ți reconstituie adevărata imagine a Spaniei de azi, nu-i va fi prea ușor s-o facă. Îți va rezuma însă, în această limbă a cărei cadență l-a și cucerit, impresiile în două cuvinte : „España indeterminada" — Spania nedeterminată. Formula, vehiculată în cercurile politice spaniole, pare a reflecta opinia — mărturisită sau nu — a multor categorii de spanioli.

Ce a declanșat, cînd și cum s-a ajuns la o situație care să explice o atare formulă ?

Răspunsul îl dă, în parte, ziarul Falangei, „Arriba" : „La 14 decembrie (1966 — n.n.) Spania a votat pentru nedeterminare..."

La acel 14 decembrie era aprobată prin referendum legea organică a statului spaniol. Aprobarea se datora însă adoptării cîtorva legi complementare permițînd (mai degrabă promițînd) un proces de liberalizare a regimului.

De-a lungul anilor, generalul Franco a inclus în cabinetul său reprezentanți ai diverselor forțe politice, a căror existență oficial o acceptase. Guvernul său cuprinde, așadar, tineri „moderați" ca și virstnici „partizani ai unei politici ferme", falangiști intransigenți și catolici relativ „liberali". Referendumul era o tentativă de salvare a unității sprijinitorilor regimului, căci conflicte din ce în ce mai deschise opuneau curentele monarhiste, falangiste și catolice. Era reflexul luptei dintre principalele două forțe ale regimului : evoluționiștii, care vedeau în el posibilitatea de eliminare a birocrației falangiste și de pregătire a schimbărilor ce ar fi survenit în urma unei eventuale dispariții fizice a generalului, și intransigenții falangiști pentru care referendumul reprezenta o ocazie de perpetuare a regimului.

Cîteva luni de la acest eveniment, spaniolii aveau să fie decepționați. Decepționați de adoptarea legii presei, a celei electorale, a legii reprezentării etc. — apreciate ca „un nou pas spre instituirea totalitarismului" (France Presse). «Singurul efect al legii organice a fost — scria profesorul José Luis Aranguren în „Cuadernos para el diálogo" — reechilibrarea forțelor grupurilor regimului. N-a avut loc o evoluție, ci imobilism».

La 18 noiembrie 1967, generalul Franco reafirma principiile fundamentale ale politicii sale, după care se conduce de 30 de ani : menținerea intangibilă a principiului autorității și netolerarea nici unei opoziții instituționalizate.

Așadar, o opoziție instituționalizată nu există. Există însă o multiplicare a tendințelor, o efervescență politică pe care le întîlnești în toate sectoarele vieții sociale : cu prioritate în cel muncitoresc și universitar, dar și în cadrul bisericii ca și în cadrul administrației, în cercurile de afaceri ca și în sînul guvernului însuși.

Acea Spanie „etanșă" politic, pe care cu 30 de ani în urmă o preconiza generalul Franco, scapă din ce în ce controlului bătrînului caudillo.

Pentru prima oară organizația sindicală catolică colaborează direct cu „comisiile muncitorești", acuzînd sindicatele oficiale de nereceptivitate la „cerințele muncitorești vitale". Ia amploare în cadrul bisericii catolice mișcarea protestatară a clericilor față de structura „antidemocratică a actualei societăți spaniole". La Bilbao, 40 de clerici ocupă clădirea episcopatului. „Vom părăsi episcopatul atunci cînd problemele pe care le-am pus vor fi abordate cu energie și hotărîre. Nu sînt problemele noastre, ci ale întregii populații". La Málaga 600 de prelați spanioli semnează o declarație prin care cer ca „toți cetățenii să aibă dreptul și obligația de a participa la viața politică a țării".

Este simptomatică și divizarea din interiorul Falangei ; rezoluția reuniunii anuale a cercurilor Juan Antonio (cercuri care cuprind o mare parte a elementelor falangiste) revendică „evoluția imediată spre structuri democratice". Iar în luna iulie, la colocviul de la San Sebastián al tinerilor falangiști, au fost exprimate opinii în sensul necesității unor schimbări pe planul „asigurării unor libertăți și drepturi cetățenești inviolabile".

Pînă și „Opus dei", considerat pînă nu de mult (circa un an) drept grupul de presiune cel mai omogen și mai puternic, apare divizat, mai ales în ce privește problema succesiunii generalului.

Numai armata scapă — aparent cel puțin — acestei efervescențe a societății spaniole.

Presiunea opoziției, așa cum au dovedit ultimele luni, nu poate fi eficient contracarată de regimul de la Madrid decît în proporție modestă. Sindicaliștii și studenții continuă să lupte pentru organizații autonome, tensiunea din sînul bisericii catolice (pe de o parte ierarhia conservatoare, pe de alta clericii progresiști) crește. «Nu, — conchidea cotidianul catolic „Ya" citînd „Cuadernos para el diálogo" — se pare că dezvoltarea politică spaniolă nu a luat o întorsătură satisfăcătoare ; aceleași probleme rămîn înscrise : democratizarea internă a regimului, problemele de structură (problema agrară, repartizarea bogățiilor etc.) mijloacele de exprimare a opiniei publice, problema universitară, încorporarea la Europa...»

Acțiunile politice ale muncitorilor, intelectualilor și studenților, organizați în forme originale ca „comisiones obreras", sindicatul democratic studențesc, comisii cetățenești, asociații ale tinerilor oameni de artă sînt o urmare a inițiativei Partidului Comunist din Spania de a crea o amplă acțiune politică, menită să ducă la formarea unui front unic de luptă. Căutarea unei noi unități între forțe de orientare ideologică, politică și religioasă diferită a dus la elaborarea unei declarații comune de principii, ca temelie a luptei comune. Lucrarea „Un viitor pentru Spania", apărută la Madrid și redactată de un grup de economiști, oameni politici, sociologi și activiști sindicali de diferite orientări, cuprinde o serie de propuneri și sugestii elaborate în comun, ca și un concept cu privire la viitorul Spaniei elaborat de Santiago Carillo, secretar general al P.C. din Spania. Santiago Carillo scoate în evidență necesitatea alianței, în faza nouă, acută, a luptei din Spania, între forțele muncii și culturii. În actuala conjunctură — arăta secretarul general al Partidului Comunist din Spania — este necesară „favorizarea unei convergențe între forțele de opoziție și burghezia evoluționistă". „Atitudinea sectorului evoluționist — spunea mai departe Santiago Carillo — este semnificativă pentru deplasarea politică ce are loc în societatea spaniolă, pe cale de a determina noi raporturi de forțe și de profunde schimbări în mentalitatea celor mai diverse pături sociale, care mineză unitatea și stabilitatea chiar a acelor instituții ce păreau imuabile".

MIRACOL SPANIOL ?

Cei care, în ultimii ani, au urmărit îndeaproape evoluția vieții economice și politice a Madridului pot constata încercările pe care anumite cercuri le fac pentru a descoperi acele pîrghii economice și politice care să dea mai multă eficiență întreprinderilor, să ofere posibilitatea de a ține pasul cu evoluția societății capitaliste contemporane. „Planul de stabilizare" marca, în 1959, debutul unui proces de rupere deliberată a cercurilor economico-financiare madrilene de concepțiile și metodele izolării.

Avînd, spre deosebire de celelalte state vest-europene, o economie cu pronunțate trăsături feudale, Spania încearcă să depășească stadiul de înapoiere. Noua orientare economică intră însă în conflict cu enormul aparat birocratic creat în epoca izolării economice. Se încearcă o neutralizare a conflictului dintre interesele neocapitalismului și vechile structuri prin acea așa-zisă „liberalizare" a regimului franchist, artificiu destinat perpetuării preponderenței politice a

marelui capital. Examinîndu-se mai îndeaproape „noua" politică economică, se constată cu uşurinţă dubla ei finalitate, sau mai exact cele două obiective complementare : transformarea Spaniei dintr-un stat odinioară nu departe de subdezvoltare într-un stat industrial ; înlesnirea totodată, într-un stadiu ulterior, a aderării la Comunitatea Economică Europeană.

Succesele acestei politici păreau încurajatoare : după ultimele date furnizate de „Documentation française", ritmul de creştere a venitului naţional s-a stabilit la 6,9 la sută în 1964, 8,2 la sută în 1965, 6 la sută în 1966, iar obiectivele planului pe 1964—1967 au fost — consideră cercurile madrilene autorizate — net depăşite. Au apărut însă unele fenomene negative, dintre care problema centrală a constituit-o, în ultimii trei ani, cea a comerţului exterior. Deficitul balanţei comerciale — 2,32 miliarde dolari anul trecut — este atribuit, într-o mare măsură, îndelungatei aşteptări a Spaniei la porţile Pieţei comune. Obligată să-şi liberalizeze importurile prin aplicarea Tratatului de la Roma, ea a fost invadată de articolele manufacturiere străine, fapt ce explică în parte vînzarea în pierdere a articolelor spaniole. Totodată, exporturile agricole s-au lovit pe pieţele Comunităţii europene de concurenţa privilegiată a mărfurilor similare ale Italiei sau Franţei. Deficitul spaniol faţă de Piaţa comună a atins anul trecut fabuloasa sumă de 925 milioane dolari, superioară încasărilor turistice pe aceeaşi perioadă.

Anumite importuri masive — adesea la preţuri de dumping — au împiedicat dezvoltarea produselor spaniole similare, ceea ce a dus la apariţia unui fenomen contrar celui scontat. Pentru o revitalizare a sectoarelor respective se vorbea în cercurile economico-financiare fie de necesitatea desfiinţării tarifelor vamale, fie de cea a devalorizării pesetei. Dilema avea să fie rezolvată — se împlineşte un an de atunci — la jumătatea lunii noiembrie 1967, după devalorizarea lirei sterline ; în urma unei şedinţe „extraordinare şi secrete", Consiliul de miniştri spaniol anunţa la 19 noiembrie devalorizarea pesetei cu 16,6 la sută. Planul de austeritate elaborat în aceeaşi zi era menit să frîneze creşterea consumului intern şi să restabilească echilibrul balanţei de plăţi. Pentru a se realiza acest plan s-a procedat la reducerea cheltuielilor publice, la o nouă mărire a impozitelor directe şi indirecte şi blocarea salariilor pînă la 31 decembrie 1968. „Măsurile, scria «Le Monde», au fost concepute în aşa fel încît să nu deranjeze principalele «grupuri de presiune» financiare din ţară şi e probabil că, la fel ca şi în timpul planului de stabilizare din 1959, consecinţele vor fi suportate mai ales de muncitori şi funcţionari". Devalorizarea pesetei — remarca ziarul „Pueblo" — a luat populaţia prin surprindere, „producîndu-se conform unui ritual binecunoscut : a fost precedată de negări solemne, de jurăminte medievale, de fraze ieşite din comun pentru a linişti spiritele, a adormi suspiciunile şi a obţine succesul... devalorizării".

Spectacularele măsuri represive la adresa mişcărilor muncitoreşti şi studenţeşti nu şi-au exercitat efectul de intimidare scontat de autorităţi. Acţiunilor muncitoreşti li s-au alăturat nu numai grupuri de studenţi şi intelectuali cunoscuţi pentru atitudinea lor progresistă, ca editorul Carlos Barral, poetul Blas de Otero şi cineastul Bardem, ci scriitori neangajaţi ca romanciera Ana Maria Matute, universitari sau economişti care erau consideraţi, cel puţin pînă acum, favorabili regimului. Un atît de larg cerc protestatar relevă gravitatea problemelor care se pun în momentul în care rezultatele planului de dezvoltare îi făcuse pe anumiţi comentatori străini să vorbească despre un „miracol spaniol".

SFIDAREA MADRIDULUI

„Revizuire" — iată un termen foarte vehiculat în ultima vreme la Madrid ; el exprimă o atitudine. La 26 septembrie a expirat tratatul americano-spaniol cu privire la bazele militare americane de pe teritoriul spaniol. Spaniolii n-au mai vrut să accepte reeditarea variantei din 1963 cînd, la zece ani de la încheierea pentru prima oară a acestui tratat (1953), părţile au căzut de acord asupra unei simple prelungiri, cu încă cinci ani, a vechiului tratat.

Asturia. Greva minerilor, declanşată în urmă cu o lună, continuă şi azi

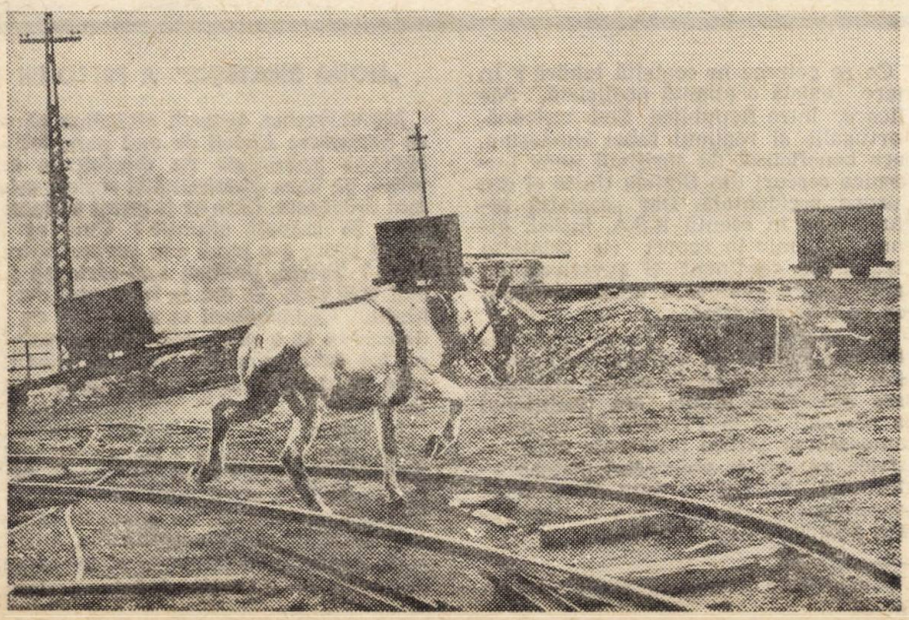

O încercare de clarificare a poziţiilor spaniole a fost făcută în cursul lunilor iulie şi septembrie, la Washington, în convorbirile pe care ministrul spaniol al afacerilor externe, Fernando Castiella, le-a avut cu omologul său american, Dean Rusk. Spania urmăreşte cîteva avantaje de pe urma încheierii unui nou tratat : 1) sporirea ajutorului militar american (livrări de armament, echipament etc.), 2) revizuirea statutului juridic al militarilor americani de pe teritoriul spaniol, 3) exceptarea Spaniei de la restricţiile impuse investiţiilor americane la începutul acestui an în scopul redresării balanţei de plăţi a Statelor Unite, 4) susţinerea diplomatică a Spaniei în problema Gibraltarului şi în aceea a relaţiilor Madridului cu Europa occidentală şi cu Piaţa comună. Pornite de pe poziţii diferite (partea americană dorea reeditarea afacerii de acum cinci ani), convorbirile de la Washington n-au dat rezultate. Iar în timp ce între Washington şi Madrid este continuată, la nivel guvernamental, disputa bazelor, în Spania ia amploare mişcarea împotriva prezenţei americane, împotriva tutelei economice şi politice americane. Este simptomatică nemulţumirea crescîndă a anumitor cercuri economice spaniole, neliniştite de acapararea unor vaste poziţii de către monopolurile nord-americane. Reflex al acestei atitudini, recent creata „Asociaţie naţională pentru apărarea industriei spaniole" de la Bilbao avertizează — sub impulsul direct al unor cercuri economico-financiare — asupra „pericolului americanizării industriei grele".

În cazul în care negocierile nu se vor finaliza, la 26 martie 1969 Statele Unite vor trebui să procedeze la desfiinţarea bazelor din Spania. Cele cinci luni, cîte mai sînt pînă atunci, vor fi martorele modificării celor două poziţii ? Răspunsul pare a fi da. Dar cel care va ceda se aşteaptă a fi de astă dată Washingtonul (vizita de săptămîna aceasta a lui Dean Rusk la Madrid o confirmă), dispus să consimtă la unele sacrificii pentru menţinerea în Mediterana a tuturor bazelor sale militare.

Termenul „revizuire" este folosit astăzi şi în politica Spaniei faţă de N.A.T.O., organizaţie din care nu face parte. Madridul este de părere că „nu se mai poate accepta ca Spania să slujească în continuare ca teren de exerciţii, ca teritoriu de trecere sau pur şi simplu ca hinterland european pentru N.A.T.O." Acest refuz este adresat N.A.T.O. în ansamblul său, ca şi fiecărei ţări membre în parte. Este aici o încercare de forţare a porţilor „micii Europe" ? Mulţi aşa consideră. Convorbirile hispano-vest-germane, desfăşurate recent la Madrid, la nivel Kiesinger-Franco, vin să întărească această supoziţie : cei doi interlocutori au abordat eventualitatea unei apropieri a Spaniei de Piaţa comună, ca şi problema drepturilor de zbor asupra teritoriului spaniol pentru avioanele vest-germane în drum spre baza N.A.T.O. de la Beja, în Portugalia.

Rodica DUMITRESCU

reflector

CUM SE ÎNVAȚĂ 66 DE LIMBI ?

Dintre cele cinci limbi oficiale ale Națiunilor Unite, majoritatea translatorilor cunosc de obicei două, uneori trei, pe lîngă limba lor maternă. Nu însă și Georges Schmidt : „Folosesc în mod obișnuit engleza, franceza, spaniola și rusa, ceva mai rar chineza. Adesea mi se dă să redactez și în alte limbi". Dar cîte cunoaște, de fapt, acest funcționar poliglot în vîrstă de 53 de ani ? Numai 66, dacă nu socotim și dialectele. Căci, spune Georges Schmidt, „am studiat de exemplu vreo 15 dialecte arabice, dar le socotesc o singură limbă". Iată cum a ajuns la această performanță neobișnuită. Născut la Strasbourg, vorbea în copilărie numai franceza și germana alsaciană. În liceu a învățat latina, greaca, engleza, italiana și germana literară. Dorind să devină consul, a frecventat, în timp ce urma filologia la Sorbona, și Școala de limbi orientale. La sfîrșitul studiilor știa spaniola, rusa, chineza, araba, turca, persana, urdu, malayeza, japoneza, ceha, poloneza, sîrbo-croata și maghiara. În 1937—38 și-a îndeplinit stagiul militar în Liban, unde și-a perfecționat cunoștințele de limbi semitice. După armistițiul franco-german din 1940 a învățat la Universitatea din Clermont Ferrand. Acum, cunoștințele sale lingvistice puteau fi grupate : cunoștea cele mai importante limbi romanice, germanice, slave, semitice, iraniene, indo-ariene, turcice și fino-ugrice. La sfîrșitul războiului, după doi ani petrecuți într-un lagăr de concentrare nazist, și-a reluat studiile ca funcționar al Comisiei economice pentru Asia și Extremul Orient. A vizitat în total 83 de țări. Planuri de viitor : să alcătuiască o listă a tuturor limbilor existente deși, spune el, „sarcina e foarte complicată. Numărul lor e evaluat la 2 500 pînă la 3 500, fiecare școală lingvistică avînd un punct de vedere propriu despre ceea ce trebuie considerat limbă și ceea ce trebuie considerat dialect". În ultimul timp a învățat limba melaneziană pidgin, vorbită de băștinașii din Noua Guinee. „Am început — declară Georges Schmidt — să învăț și limba fang, în onoarea primirii Guineei Ecuatoriale la O.N.U. Nu e o limbă ușoară, dar de fapt nici o limbă nu e ușoară".

NUMĂRUL REACTOARELOR NUCLEARE

O recentă statistică, publicată de Agenția internațională a energiei atomice, menționează că numărul reactoarelor nucleare aflate în prezent în funcțiune este de 455 — în 45 de țări. 361 funcționează în centrele de cercetări și 94 produc energie electrică pentru consumul public. Față de actuala tendință — de extindere a folosirii sistemului nuclear pentru producerea energiei electrice necesară centrelor urbane — se evaluează că în anul 1974 numărul centralelor atomice respective va fi de peste 240.

2 400 DE CLOPOTE

Administrația S.U.A. a comandat la Londra, la cea mai mare și mai veche turnătorie, 2 400 de clopote, care urmează a fi folosite, în anul 1976, în cadrul festivităților prilejuite de împlinirea a 200 de ani de la declararea independenței Statelor Unite. Aceste clopote vor avea forma celebrului „clopot al libertății" care, în ziua de 8 iulie 1776, a anunțat declararea independenței și care a fost turnat, de aceeași firmă londoneză, în anul 1752, pentru statul Pennsylvania. Fiind vorba de un simbol, cele 2 400 de clopote vor fi confecționate în miniatură.

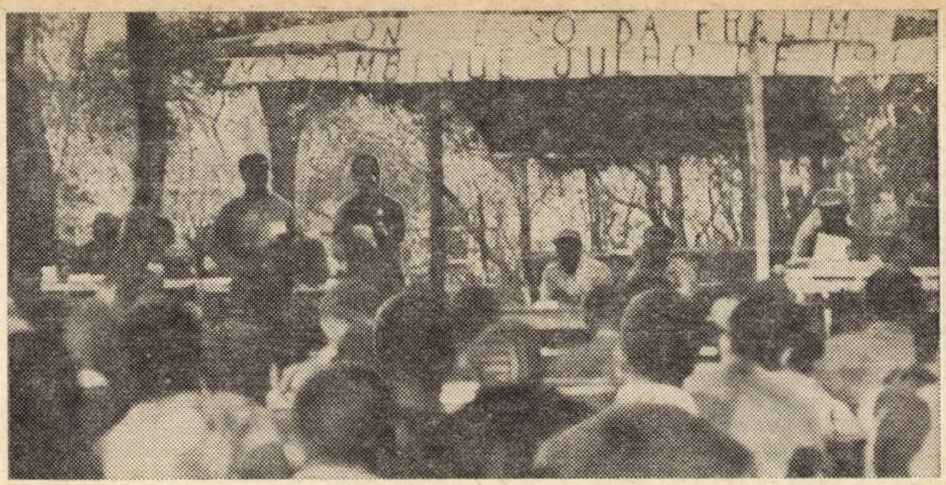

O imagine de la Congresul FRELIMO, Frontul de eliberare din Mozambic, ținut anul acesta, în iulie, pe teritoriile administrate de patrioți (fotografia autorului)

În periferiile orașelor sud-africane, cartiere pentru negri

În exclusivitate pentru „Lumea"

Basil DAVIDSON

Mișcarea de eliberare africană asaltează bastioanele colonialismului (2)

Ce se petrece în cealaltă tabără ? În mare, există o alianță neoficială, dar eficace, între Republica Sud-Africană, Portugalia și regimul rebel rhodesian, care beneficiază de sprijinul unor puternice cercuri din Statele Unite și din Europa occidentală. Dar „cealaltă tabără" este în esență R.S.A. însăși, gigant economic în raport cu celelalte țări de pe continent și guvernată de oameni care evaluează datele situației lor cu perspicacitate.

S-a acordat puțină atenție schimbărilor intervenite în politica conducătorilor Africii de sud, în cursul ultimilor șase ani. Pînă atunci, era tradițional ca oamenii de la Pretoria să se mulțumească să „apere fortăreața albă" — Africa de sud și sud-vestul african — încercînd, în același timp, să-și folosească mijloacele pentru a-și face relații acceptabile cu restul lumii.

Prima parte a articolului a apărut în nr. 47.

„NOUA STRATEGIE" A PRETORIEI

Multă vreme, această atitudine părea să garanteze Africii de sud perspective aproape nelimitate de dezvoltare internă, pe baza discriminării rasiale celei mai draconice. Cine ar fi putut să intervină în această situație ? Cine ar fi putut spera s-o pună sub semnul întrebării ? Totuși, politica sud-africană nu mai este ceea ce era la începutul deceniului. Conducătorii ei au trecut de la defensivă la o nouă politică, ofensivă, pe tot subcontinentul. Această modificare fundamentală are la origine trei factori.

În primul rînd, convingerea crescîndă că puterea economică a Republicii Sud-Africane ar fi mai bine exploatată dacă ar cuprinde o sferă mult mai mare — inclusiv sursele ei de materii prime, cum ar fi, de pildă, petrolul din Angola — în cadrul unei forme de piețe comune dominate de Pretoria și Johannesburg. Apoi, această evoluție a fost ajutată

de succesele forțelor naționale africane în Africa centrală și chiar, mai recent, de dezvoltarea acțiunii de rezistență armată a africanilor în Angola, în Mozambic și azi în Rhodesia. În sfîrșit, rebeliunea coloniștilor din Rhodesia și necesitatea pentru Africa de sud, dacă rebeliunea supraviețuiește, de a-și extinde influența în nord și a pune Rhodesia sub aripa ei ocrotitoare, transformînd-o într-un satelit politic și economic.

Începînd din 1962, noua politică a îmbrăcat două forme esențiale. În primul rînd, forma unei colaborări militare regulate cu Portugalia și cu Rhodesia (chiar și înainte de lovitura de stat a coloniștilor din 1965). Întîlnirea la Salisbury, în februarie 1962, a unor membri ai statului major al regiunii a doua aeriene portugheze cu omologii lor din forțele aeriene regale rhodesiene pare să fi constituit cotitura. De atunci, se pare că au loc frecvent întîlniri asemănătoare cu militari sud-africani, precum și la nivelul statelor majore ale armatelor respective.

Pe plan formal, părțile sînt în drept să nege existența unei alianțe ; dar pe plan practic, există efectiv o alianță, care funcționează. Multe fapte confirmă acest lucru. Exceptînd faptul recunoscut al prezenței unor „polițiști" sud-africani în Rhodesia, unde participă la operațiuni împotriva partizanilor, trebuie să menționăm, de asemenea, prezența lor în Mozambic și, probabil, în Angola. Un ziar sud-african menționa, recent, prezența unui batalion de „poliție" sud-african pe amplasamentul marelui baraj care urmează să fie construit la Cabora-Bassa, în provincia Tete din Mozambic, în timp ce Francisco Manganja, comandantul FRELIMO din această provincie, mi-a dat amănunte asupra unor unități sud-africane din alte patru puncte, inclusiv Chicova și Furancungo. În plus, este aproape cert că aviația sud-africană patrulează deasupra estului Angolei pornind de la baza ei înaintată din Mpacha, situată la 15 km sud de frontiera zambiană, în așa-numita „bandă Caprivi", unde, în treacăt fie spus, sud-africanii semnalează, de asemenea, prezența activă a unor partizani.

Această „strategie înaintată", îndreptată departe spre nord, oglindește o teorie politică menită să stabilească „unitatea subcontinentului". Este o politică greu de sesizat, dar despre care se poate spune că prevede includerea sistematică a întregului subcontinent într-o piață comună sud-africană sub egida și controlul guvernului de la Pretoria. Asemenea idei se împacă bine — în concepția acestui guvern — cu o politică de extindere a „dezvoltării separate" la mari populații negre al căror „naționalism" este de netăgăduit. În interiorul propriului său teritoriu, guvernul de la Pretoria este deja pe cale de a crea mai multe „bantustane" pseudo-independente, printre care Transkei. Lesotho, Botswana și Swaziland, care au obținut toate în mod formal independența, sînt considerate alte trei candidate la un asemenea statut. Dacă rebeliunea rhodesiană reușește să se impună și sancțiunile sînt anulate, se afirmă că aceeași politică, lăsînd albilor controlul asupra tuturor orașelor și asupra întregii puteri industriale, ar putea fi extinsă la nord de fluviul Limpopo, în Rhodesia, și poate, eventual, în Angola și Mozambic.

În plus, deși acest lucru nu este recunoscut decît foarte puțin în public, se vorbește de tentativa de a încercui Zambia, a ocoli Tanzania și a transforma aceste două țări în sateliți docili, apoi de a extinde această politică pînă în Katanga. În cazul acesta, evident, piața comună sud-africană ar fi o forță de care ar trebui să se țină seama. Și, din anumite puncte de vedere, în special dacă luăm în considerare slăbiciunea economică a unor țări africane, acest obiectiv pe termen lung ar putea părea să aibă un viitor încurajator. Dar cu o condiție indispensabilă : ca lupta populației africane să fie înăbușită.

Pretoria dispune de unele atuuri : puterea ei economică în regiune ; marea ei superioritate tehnologică ; certitudinea de a beneficia de sprijinul cercurilor de afaceri din lumea occidentală. Nu sînt avantaje mici. Dar R.S.A. are și punctul ei vulnerabil : o insuficiență fatală în ce privește oamenii a căror loialitate să fie sigură.

În mare, în aceste întinse regiuni de la est și sud de Zambezi, trăiesc 29 milioane de africani, dar mai puțin de 4 milioane de albi. Privind mai îndeaproape lucrurile, situația pare și mai grea încă, deoarece albii susceptibili să fie chemați în armată pentru o perioadă îndelungată (care nu trebuie confundată cu exercițiile de genul „operațiuni de poliție" organizate în zilele de sfîrșit de săptămînă) îndeplinesc aproape toți funcții esențiale pentru economia sud-africană, avînd slujbe bine plătite. Chiar și majoritatea acelora care ar putea fi chemați urgent sub arme ar trebui să rămînă la ei acasă pentru a păzi o țară aflată mereu în pragul unor tulburări mai mult sau mai puțin grave. Această vulnerabilitate în ce privește oamenii disponibili este redusă pentru moment de eforturile celor zece milioane de portughezi din Europa, care întrețin zeci de mii de soldați ai metropolei în Angola și în Mozambic. În consecință, ceea ce se întîmplă în Portugalia este hotărîtor pentru ambițiile guvernului de la Pretoria.

VIITORUL ÎNDOIELNIC AL „FORTĂREȚEI ALBE"

Existența unui imperiu portughez la mijlocul anilor '60 este total absurdă ; totuși, Salazar și-a respectat promisiunea și puțini portughezi nu au simțit pe pielea lor acest lucru. De mai mulți ani bugetul național consacră aproximativ 40 la sută din încasări cheltuielilor militare, procent probabil mai ridicat decît în oricare altă țară occidentală, cu excepția Statelor Unite. În 1967, durata serviciului militar a fost prelungită la patru ani, vîrsta minimă fiind redusă la 18 ani și vîrsta maximă ridicată la 45 de ani.

Nu este exagerat să se spună că tot restul a fost neglijat : învățămîntul, într-o țară în care poate jumătate din populație rămîne analfabetă și în care numai un copil din 14 care merg la școală are vreo șansă să continue cursurile după vîrsta de 11 ani ; serviciile sociale, rămase într-o stare rudimentară ; locuințele, domeniu în care un recensămînt oficial efectuat în urmă cu cîțiva ani, la începutul războaielor coloniale, a dezvăluit că 60 la sută din case nu au electricitate și 80 la sută nu au baie. Dacă anumite ramuri industriale se dezvoltă, aceasta se întîmplă numai cu prețul înstrăinării controlului economic în folosul unor interese străine ; și chiar și în cazul acesta se manifestă o subfolosire cronică a brațelor de muncă în regiunile rurale și un șomaj puternic la orașe. Statisticile în această privință lipsesc aproape pe de-a-ntregul, dar este suficient să numărăm imigranții portughezi din Franța sau din alte țări ale Pieței comune pentru a ne da seama de unde bate vîntul. Numărul portughezilor care și-au părăsit țara a fost și rămîne cu puțin mai ridicat, păstrînd proporțiile, decît acela al africanilor

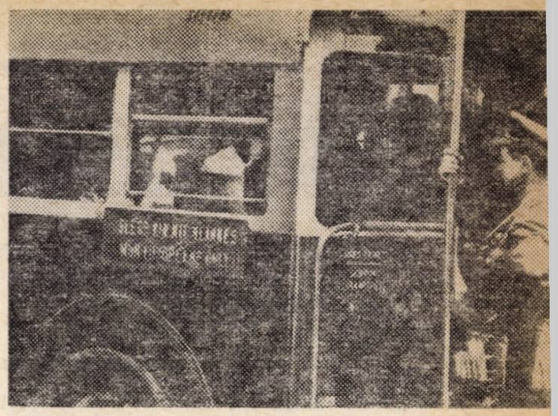

„Apartheidul" în acțiune. Cu excepția taxatorului, în acest autobuz din Johannesburg urcă numai pasageri de culoare...

care au fugit din Angola sau din Mozambic. De fapt, se poate spune că cele două populații suferă în același fel.

Nimic din toate acestea nu permite să se afirme că portughezii sînt la capătul rezistenței în Africa. Bizuindu-se pe dictatura sa, regimul a putut să se sprijine pe docilitatea sau ignoranța maselor țărănești, în timp ce poliția veghea asupra tuturor acelora care și-ar fi putut manifesta opoziția. Noul prim-ministru, Marcelo Caetano, a promis că această politică va continua ca și înainte, și este evident că tocmai acest lucru sînt hotărîți să obțină generali ca Deslandes, Araujo și Schultz. Dar aceasta poate oare să dureze la infinit, sau măcar încă multă vreme ? Portughezii nu sînt pe cale să cîștige războaiele lor coloniale, deși totul arată că și-au angajat deja în aceste războaie toate posibilitățile.

Ceea ce pare probabil — și cred că o analiză mai amănunțită a situației din Portugalia în 1968 ar confirma acest lucru, — este că oamenii aflați la putere în Africa de sud bazează actualmente anumite aspecte esențiale ale politicii lor pe un teren foarte nesigur. Dacă efortul portughezilor scade, sau dacă se prăbușește, ei ar putea să se unească cu coloniștii din Angola sau din Mozambic pentru a forma noi sateliți ca Rhodesia, și în cazul acesta este aproape neîndoielnic că ei își vor propune să transforme Angola de nord într-un „bantustan" bakongo, iar Mozambicul de nord într-un alt „bantustan" makonde-yao-nianja. Dar, în momentul de față, ei nu pot spera să reușească fără să angajeze în războiul împotriva partizanilor forțe sud-africane albe foarte numeroase, pentru a înlocui pe portughezii din metropolă. Și, potrivit experienței portugheze, nu pentru scurt timp.

Privit dinăuntru, cu realism, viitorul hegemoniei sud-africane asupra subcontinentului nu poate deci să pară decît cel puțin îndoielnic. În plus, și acest lucru este fără îndoială mai important, în măsura în care politica urmărind să promoveze această hegemonie rămîne legată de apărarea statu-quo-ului în Rhodesia, în Angola și în Mozambic, viitorul însuși al stabilității sud-africane înăuntrul „fortăreței albe" nu mai poate să pară sigur. Aici nu este vorba de a pune la îndoială capacitatea stăpînilor Africii de sud — sînt oameni abili și cu multă experiență — de a-și modifica strategia pentru a face față evoluției crizei. Dar, în ritmul în care se desfășoară lucrurile, este greu să nu accepți concluzia că, în ciuda puterii pe care o dețin, ei se îndreaptă spre ruina întregului lor sistem.

Bonn

SUCCESIUNEA PREZIDENȚIALĂ

Gustav Heinemann

Gerhard Schröder

„Succesiunea lui Lübke" s-a dovedit a fi unul din capitolele vieții politice vest-germane care a concentrat, poate mai mult decît se aștepta, atenția comentatorilor de presă. Social-democrații și-au desemnat primii candidatul în persoana lui Gustav Heinemann, ministrul de justiție. Zilele trecute, în sfîrșit, și creștin-democrații. A fost o oarecare surpriză : ales a fost nu Richard von Weizsäcker, ci Gerhard Schröder, ministrul apărării. Or, se știa că primul era susținut personal de cancelarul Kiesinger, a cărui abilitate în a orienta partidul în direcția voită se verificase, în ultima vreme, îndeajuns pentru ca, la un moment dat, să înlăture orice umbră de îndoială partizanilor lui Weizsäcker în ce privește șansele candidatului lor.

Acum — chiar dacă alegerea lui Schröder drept candidat al U.C.D. pentru funcția de președinte al Republicii, în locul lui Lübke, înlătură un posibil concurent la funcția de cancelar, așa cum se întîmplase cu doi ani în urmă — aceasta pare totuși firesc să nu fi corespuns întru totul vederilor cancelarului.

Kiesinger, fără îndoială, nu poate uita că își datorește ascensiunea politică marii coaliții, iar partidul creștin-democrat, după criza din 1966 — a dat el a înțelege în fața Congresului U.C.D. —, nu a avut decît de profitat din practicarea noii formule. Ca adept al marii coaliții, Kiesinger, fără a înlătura posibilitatea abandonării alianței cu P.S.D. (și, deci, fără a decepționa un mare număr de lideri U.C.D.), a acționat, deseori, în culisele conducerii creștin-democrate, în favoarea acelor candidați la președinție ale căror opinii nu l-ar fi stînjenit pe viitor. Era, astfel, clar că nu l-a sprijinit pe Schröder, adversarul recunoscut al marii coaliții. Dacă nu a reușit să-l impună pe Weizsäcker sau pe oricare altul, aceasta se datorește, în primul rînd, unui adevărat curent în favoarea renunțării la marea coaliție — mai pronunțat în rîndurile creștin-democraților, prezent însă și în cele ale social-democraților.

Și unii și alții, cînd vorbesc astăzi despre marea coaliție, prima lor grijă pare a fi aceea de a sublinia că ea a fost constituită „pe termen". Care va fi acesta — e totuși greu de spus, mai cu seamă înaintea alegerilor. Cancelarul Kiesinger a explicat că, în calitate de lider al celui mai puternic partid din R.F.G., nu-i este străină dorința de a conduce un cabinet monocolor, dar, în același timp, nu a îndepărtat posibilitatea unei continuări a vechii formule pînă în 1973. A adăugat însă : „După 1973, marea coaliție ar fi o catastrofă". Și nu putea fi decît în asentimentul multor lideri U.C.D., care se simt încurajați de situația actuală a partidului, mai stabilă decît în urmă cu doi ani cînd s-a decis formarea marii coaliții ; ei întrevăd cu optimism posibilitatea ca, în urma unei victorii răsunătoare în alegeri, să fie în măsură să renunțe la alianță și să guverneze singuri sau numai cu liberalii.

Creștin-democrații se gîndesc deci la destrămarea alianței guvernamentale, după ce au fost principalii ei beneficiari ; ceea ce nu s-ar spune despre social-democrați, pe care colaborarea cu U.C.D.-U.C.S. i-a obligat la unele compromisuri ce depășeau uneori intențiile lor, iar în interiorul partidului — așa cum s-a văzut la Congresul de la Nürnberg — a produs disensiuni nedorite. Cu alte cuvinte, motivele care-i fac pe unii social-democrați să pledeze pentru renunțarea la coaliție sînt diferite de cele ale creștin-democraților. Oricum, pentru U.C.D.-U.C.S. coaliția s-a dovedit mai suportabilă decît pentru P.S.D. ; influența ei asupra partidului — sînt de părere unii strategi creștin-democrați — s-ar fi manifestat, cu precădere, numai la nivelul conducerii U.C.D., mai moderată și mai atentă la rigorile guvernamentale decît la cele de partid. Și multora, cazul lui Kiesinger — președintele U.C.D. și cancelar — li se pare elocvent.

Dar, cu prilejul alegerii candidaților la președinție, tocmai rigorile de partid au precumpănit în judecata liderilor. Motivul care destul de limpede, dacă ne gîndim că anul 1969 va sta sub semnul campaniei electorale. În această ambianță, cele două formațiuni guvernamentale — social-democrată și creștin-democrată — tentate, în exercitarea funcțiilor ministeriale, să-și „diluieze", întrucîtva, culorile de partid, se arată mai decise să-și contureze profiluri proprii.

Alegerile prezidențiale au putut fi, astfel, considerate ca un prilej nimerit pentru a încerca o delimitare mai precisă dacă nu încă la nivelul partidelor, cel puțin la al personalităților recomandate. Și e simptomatic că, de la bun început, a fost îndepărtată, principial, soluția — dorită de adepții marii coaliții — a numirii unui candidat comun al U.C.D.-U.C.S. și P.S.D. Mai mult, social-democrații, în acord cu liber-democrații, l-au propus pe Gustav Heinemann, ministrul justiției în cabinetul de la Bonn, personalitate ale cărei vederi politice se opun atît de mult majorității liderilor creștin-democrați încît alegerea lui a putut fi considerată, în unele cercuri U.C.D., ca o adevărată „sfidare" adresată de partenerul guvernamental.

Heinemann — la începutul carierei sale politice membru al partidului creștin-democrat — a fost ministru de interne în primul cabinet Adenauer, dar, în același timp, și primul ministru federal care a votat împotriva aderării Republicii Federale la Consiliul vest-european ; el s-a opus apoi participării militare vest-germane sub egida alianței atlantice și, în cele din urmă, a demisionat ; în 1952 a ieșit din U.C.D. și a fondat un partid în al cărui program erau înscrise lupta împotriva integrării atlantice și a reînarmării R.F.G. După autodizolvarea acestuia, Heinemann aderă la P.S.D., este ales deputat și devine unul dintre cei mai acerbi critici ai politicii adenaueriene.

Reiese, astfel, clar că, dintre prezumtivii candidați creștin-democrați, nici unul în afara lui Schröder nu putea oferi un „profil" mai diferit, prin concepție și ținută politică, de cel al lui Heinemann. Ambele candidaturi, a „atlanticului" ministru al apărării Schröder, și — cum i se spune, prin contrast, în presa vest-germană — a „pacifistului" ministru de justiție Heinemann, par să servească destul de bine intereselor celor două mari partide vest-germane, angajate, în ajunul campaniei electorale, pe calea delimitărilor și a profilărilor.

Favoritul cancelarului pentru cea mai înaltă funcție în stat nu putea, în aceste condiții, decît să se încline. Și, în treacăt fie spus, baronul Richard von Weizsäcker, președinte al Congresului bisericii evanghelice, e cunoscut mai curînd ca fratele mai mic al fizicianului atomist Carl Friedrich von Weizsäcker. Prea slaba rezonanță politică a candidatului U.C.D. i-a făcut pe unii comentatori să-l confunde cu celebrul său frate, iar pe un deputat să exclame : „Cred că e un om integru. Așa spun întotdeauna despre oricine pe care nu-l cunosc".

În comparație cu el, Schröder e un politician de notorietate internațională : ministru de interne în cabinetul Adenauer din 1953 pînă în 1957, șeful diplomației vest-germane din 1961 pînă în 1966, cînd i se oferă postul de ministru al apărării în guvernul Kiesinger. În consecință — „un adevărat adversar al lui Heinemann". În plus, electorii creștin-democrați au avut în vedere și un argument de natură tehnică. Cum în Adunarea federală — menită să aleagă viitorul șef al statului — nici creștin-democrații, nici social-democrații nu dispun de necesara majoritate absolută, totul va depinde de voturile liber-democraților. Or, se știe, Schröder este adeptul necondiționat al unei alianțe guvernamentale cu liberalii ; iar dintre aceștia, mulți au nostalgia băncii ministeriale pe care au ocupat-o, fără întrerupere, pînă la crearea marii coaliții.

Șansele celor doi concurenți pentru înalta funcție de la vila Hammerschmid sînt împărțite. În cazul în care ar fi ales Heinemann, el ar deveni al doilea șef de stat social-democrat, după Friedrich Ebert, președintele Republicii de la Weimar. Și, poate, de aceea unii comentatori se gîndesc că ecoul unei eventuale victorii prezidențiale social-democrate l-ar depăși pe al uneia creștin-democrate.

În general, alegerile prezidențiale sînt considerate ca un test înaintea celor legislative, nu fără o anume putere de influențare a corpului electoral.

Radu PASCAL